

GLAS

ANTIFAŠISTA

Polemika

NOVE
LAŽI O
TITU

Dan antifašističke borbe

BRANEĆI ANTIFAŠIZAM BRANIMO DEMOKRACIJU

Jadovno

MJESTO
STRAŠNOG
USTAŠKOG
ZLOČINA

Crkva

BOZANIĆ
NA JESEN
POHODI
JASENOVAC

MESIĆ S ANTIFAŠISTIMA

Predsjednik Republike Hrvatske *Stjepan Mesić* primio je 29. srpnja delegaciju Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, koja ga je informirala o svojim aktivnostima, a posebno o obilježavanju obljetnica iz Drugog svjetskog rata te ostvarivanju međunarodne suradnje.

Kako je priopćeno iz Ureda predsjednika, bilo je riječi i o uspostavljanju suradnje s nekošliko udruga hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, s kojima do kraja godine SABA RH planira osnovati zajedničku koordinaciju u cilju rješavanja određenih statusnih problema, ali i čuvanja antifašističkih tradicija na kojima je stvorena Republika Hrvatska.

Predsjednik Republike je zahvalio Savezu antifašističkih boraca na predanom radu i brizi na očuvanje bogatih antifašističkih

Delegacija SABA RH kod predsjednika Republike Hrvatske Stjepana Mesića

tradicija te izrazio sućut u povodu smrti gospodina *Zvonka Ivankovića-Vonte*, uglednog člana SABA i antifašističkog borca.

U izaslanstvu Saveza antifašističkih boraca i antifašista RH bili su *Vesna Čulinović-Konstantinović, Tomislav Badovinac, Ivan Fumić, Branko Grošeta, Juraj Hrženjak, Katica Sedmak i Josip Skupnjak*.

JEDINSTVENA MANIFESTACIJA

Na inicijativu ZAVNOH-a održan je od 25. do 27. lipnja 1944. godine u Topuskom Prvi kongres kulturnih radnika Hrvatske. Kongres je bio snažna kulturna manifestacija, koja je pokazala cijelom svijetu da narodi Hrvatske u narodnooslobodilačkoj borbi ne ostvaruju samo svoje nacionalno i socijalno oslobođenje, već da se bore i za stvaranje nove kulture, nacionalne po svom obliku, a općečovječanske po svom sadržaju, koja se temelji na bogatom kulturnom nasljeđu naroda Hrvatske i naprednim tekovinama NOB-a.

Tim je povodom u zagrebačkoj Starogradskoj vijećnici upriličena svečanost pod pokroviteljstvom predsjednika Republike *Stjepana Mesića*, a u organizaciji Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske i Sisačko-moslavačke županije. Osim *Šime Šimatovića, Marije Radauš, Hede Piljiš, Nede Pušovac, Adama Dupala i Branka Polića* – sudionika 1. kongresa kulturnih radnika, svečanosti su prisustvovali saborski zastupnici

dr. sc. *Vesna Pusić* i dr. sc. *Milorad Pupovac*, predsjednik Savjeta za nacionalne manjine RH *Aleksandar Tolnauer*, narodni heroji *Rade Bulat* i *Milutin Baltić*, predstavnik Udruge zagrebačkih branitelja Domovinskog rata *Zvonimir Zahоšek*, čelnici Gradske skupštine Zagreba *Boris Šprem* i mr. sc. *Tatjana Holjevac*, predstavnici veleposlanstava Rusije, Makedonije i Albanije. Sudionike su pozdravili *Milan Bandić*, gradonačelnik Zagreba, akademik *Petar Strčić, Šime Šimatović*, učesnik 1. kongresa kulturnih radnika i *Marina Lovrić*, izaslanica predsjednika Republike. Govoreći na svečanosti, dr. sc. *Vesna Čulinović-Konstatinović*, predsjednica SABA RH među ostalim je istaknula:

Kongres je bio jedinstven događaj u svjetskim razmjerima koji je u ratnim uvjetima pokazao snagu duha naroda Hrvatske, kao i brojnost i kvalitetu naših ljudi, koji su uz borbu i u borbi iskazali i svoj umjetnički, kulturni i znanstveni potencijal.

Protest

Predsjedništvo Podružnice antifašističkih boraca i antifašista Lepoglave izrazilo je oštar protest zbog istupa dr. Andrije Hebranga, u kojima je on iznio »da se Vjekoslav Luburić, poznati zapovjednik svih ustaških logora smrti u NDH, borio za hrvatske interese«, a istovremeno napada *Josipa Broza Tita*, tvrdeći, uz ostalo, »da se nije izjašnjavao kao Hrvat«.

»Mi antifašisti Lepoglave kako dobro znamo što se dešavalо u ustaškom logoru smrti u Lepoglavi od 1943. do 1945. godine«, a svake godine se »održavaju komemoracije u čast nevinim i nemoćnim žrtvama ustaškog terora koje su bezobzorno poubijane, bacane u bunar, izmasakrirane, ukopavane i zalijevane živim vapnom«, kaže u protestu Lepoglavski borci.

»Poznato je što su bili Jasenovac i brojni drugi ustaški logori smrti u kojima su ubijali ljude drugih vjera, rasa, nacionalnosti i one koji se nisu slagali s njihovim djelovanjem«.

Josip Broz Tito »bio je Hrvat, ali i borac za bratstvo i jedinstvo, ravnopravnost svih naroda«.

»S ogorčenjem primamo takva nakaradna razmišljanja čovjeka koji se želi kandidirati za predsjednika ove naše države Hrvatske, koja svoj Ustav temelji na antifašizmu i svrstava se u red europskih zemalja koje su antifašističke. Smatramo da nije potrebno posebno elabrirati svu izopačenost u takvim razmišljanjima, povjesno neu temeljenim i na tragu fašističke ideologije i uvjerenja«, kaže se na kraju protesta koje je potpisao predsjednik Podružnice *Gojko Matić*.

Fotografije na 1. stranici:

Na svečanosti u Brezovici govorio je i predsjednik Mesić (gore)
Komemoracija na mjestu ustaškog logora Jadovno (dolje)

(snimio: Z. Herceg)

Antifašizam je jamstvo bolje budućnosti

♦U šumi Brezovica kod Siska, na mjestu gdje je prije 68 godina, 22. lipnja 1941. g. osnovan Prvi partizanski odred, održana je, pod pokroviteljstvom Vlade RH, središnja svečanost obilježavanja Dana antifašističke borbe

Na tom skupu su, uz brojne antifašističke borce i građane, prisustvovali i predsjednik Republike Hrvatske **Stjepan Mesić**, potpredsjednica Vlade RH **Jadranka Kosor**, potpredsjednik Hrvatskog sabora **Josip Friščić**, kao i izaslanstva Glavnog stožera Oružanih snaga RH, Grada Siska, Sisačko-moslavačke županije, Saveza antifašističkih boraca i antifašista RH, antifašističkih udruženja iz Hrvatske te iz Cazina iz BIH, kao i predstavnici političkih stranaka.

Izaslanstva su odala počast antifašistima i Prvom antifašističkom odredu u Hrvatskoj i Europi u Drugom svjetskom ratu, koji su, kako je istaknuto, Hrvatsku i hrvatski narod svrstali na stranu antifašizma i pobjednika u Drugom svjetskom ratu.

Sudionici skupa posebno topli pozdrav poslali su jedinom živom borcu Sisačkog partizanskog odreda **Kreši Majeru** koji, zbog bolesti, nije mogao doći na proslavu u Brezovicu.

Od predstavnika parlamentarnih stranaka, u Brezovici su bili predsjednik SDP-a **Zoran Milanović**, predsjednik HNS-a **Radimir Čačić** i predsjednica DC-a **Vesna Škare Ožbolt**.

Govoreći na tom skupu, predsjednik Republike Hrvatske Stjepan Mesić je istaknuo kako zavidi predsjednicima Njemačke, Velike Britanije i Francuske, prošlim i budućim, koji ne moraju »voditi borbu s krivotvoriteljima povijesti«, i čije su države jasno raščistile s nacizmom i fašizmom i njihovim naslijedjem, kao i s pokušajima revizionizma, jer »država reagira trenutačno, dosljedno i odlučno«.

»Braneći antifašizam, branimo demokraciju i stvaramo jamstvo za našu bolju budućnost«, izjavio je predsjednik Mesić. (Govor Mesića objavljujemo na str. 6. i 7.)

Juraj Hrženjak: Ohrabrili smo svijet pružanjem otpora

U ime SABA RH na svečanosti je govorio Juraj Hrženjak podsjećajući na 22. lipnja 1941. godine, kojeg Republika Hrvatska obilježava kao državni praznik - Dan antifašističke borbe. Toga dana, navečer, dio članova OK KPH, »koje je policija već i prije hapsila, bili su sigurni da će ih baš zbog toga, što je napadnut

U ime SABA RH na svečanosti je govorio Juraj Hrženjak

SSSR, odmah hapsiti«. Ta grupa, njih oko 20 povukla se iz grada i utaborila, kod sela Žabno, u šumi zvanoj Šikara.

»Da je njihov bijeg iz Siska bio opravдан potvrđila su događanja već 23. lipnja. Policija je upala u njihove stanove radi hapšenja«.

Hrženjak je na početku upozorio da su »povjesno netočne i zlonamjerne tvrdnje protivnika NOB-e Hrvatske, da je KP digla ustanak zato što je napadnut SSSR, kao ekspozitura SSSR-a – Kominterne. Vjerovali smo, ističe Hrženjak »da će Crvena armija za kratko vrijeme slomiti Hitlerovu ratnu mašinu« i da će to dati doprinos »za sprječavanje nastavka zločina nad građanima Hrvatske«.

On je potom govorio o prvim diverzantskim akcijama Sisačkog odreda i o ofenzivama ustaša i žandara protiv Odreda i njegovih pripadnika.

Iz tih ofenziva Odred se uspio izvući, tako da se »prebacio preko Save i stigao do Šamarice na Baniji. Tamo se spojio s Kalinskim odredom koji su organizirali članovi KP Hrvati i Srbi iz Petrinjskog kotara«.

»Taj Odred, zajedno s Glinskim odredom koji je vodio Vasilj Gaćeša, izveli su poređ drugih, i dvije akcije na žandarmerijske stanice: Klasnić i Gradac. Bilo je to noću između 25. i 26. rujna. U borbama sa žandarima poginula su 3 druga: Bezuh Stjepan, Hrvat, Kajgana Mićo i Drobnjak

Jovan, Srbi« rekao je Hrženjak i naglasio da su u toj borbi »zajedničkom krvu utvrdili bratstvo i jedinstvo Srba, Hrvata i drugih građana Hrvatske«.

»Povjesno je, dakle, neosporna činjenica da je KP pripremala, organizirala i vodila u cijeloj Hrvatskoj (prema konkretnim uvjetima) antifašističku borbu za oslobođenje od okupatora i kvislinga, protiv zločina i zločinaca, borbu za politička i socijalna prava i nacionalnu slobodu Hrvatske. Na ostvarivanje toga Programa KPH su se uključivali građani Hrvatske, bez obzira kojem staležu, kojоj političkoj stranci, vjeri ili rasi pripadali«, podsjetio je Hrženjak.

»Ponosni smo što smo, u najkritičnije vrijeme hrvatske povijesti, suprotstavili se ubijanju nevinih ljudi, što smo zadivili i ohrabrili svijet pružanjem otpora gvozdenoj mašini nacifašista, pred kojom je pokleknuila cijela Europa«, rekao je Hrženjak i dodao: »Ponosni smo što smo imali za organizatora antifašističke borbe Tita, koji je vodio rat u najtežim uvjetima kakve do tada nije zabilježila povijest, u kojem se partizanska vojska naoružavala otimanjem oružja neprijatelju, u kojem je sam narod hranio svoje borce. To se u povijesti ratova nije dogodilo«.

»Za rat nismo mi antifašisti krivi. Krivi su oni koji su okupirali Hrvatsku i njihovi sluge ustaše koji su 4 godine proljevali krv nevinih građana Hrvatske, pljačkali, žarili

i palili sve što je drugo i drugačije. Oni su sebe i svoje, a silom i nevine građane doveli pred jame i tenkovske jarke«.

Hrženjak je potom govorio i o poslijeratnoj izgradnji: »Zahvaljujući silnom zanosu hrvatske mladosti, svih hrvatskih građana, nakon rata, u najkraćem mogućem roku, opet smo zadivili svijet. Obnovili smo zemlju, industrijalizirali smo je, ostvarili smo punu zaposlenost, besplatno zdravstvo, besplatno školovanje i obrazovanje za sve građane«.

On je naglasio da je devedesetih godina došlo »do novih krvoprolića koje su izazvali velikosrpska politika i četnici. Hrvatsku su branili svi građani Hrvatske, bez obzira na rasnu, nacionalnu i vjersku pripadnost«.

Mi smo danas ponosni da imamo državu koja se gradi na vrijednostima antifašizma i koja kao državni praznik slavi Dan ustanka antifašističke Hrvatske, zaključio je Hrženjak.

Marina Lovrić Merzel: Nećemo se odreći vaših idealova

Županica Sisačko-moslavačke županije Marina Lovrić-Merzel uputila je pozdrave antifašističkim borcima i čestitala praznik.

»Prije 68 godina, kad su mračne fašističke i nacističke sile porobile slobodni svijet, na ovim prostorima utemeljen je prvi partizanski odred. Pobunom i oružanim otporom, jer protiv sile i zla ne može se milom, stvoreno je ono što danas nazivamo tekovinama Narodnooslobodilačke borbe: sloboda, neovisnost i državnost. Svjetlu povijest baštini hrvatski narod i sav civilizirani svijet. Vrijednosti iz borbe protiv nacifašizma danas su ideološke i kulturne odrednice demokratske Europe«, kazala je Lovrić-Merzel.

»Ponosna sam što uživam i promičem tekovine antifašizma, ponosna sam na vas, antifašističke borce i antifašiste. Pokazali ste nam, a i danas nas tome učite, kako ni

jedna nacija, rasa, politika ili vjera nema pravo prisvajati ideju i plodove pokreta i borbe protiv fašizma i nacizma. Tekovine te borbe pripadaju svima u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti, koji praktično žive i slave vrijednosti demokracije, slobode, jednakosti, vladavine prava i socijalne pravde, svima koji poštuju i štite ljudska prava kao i prava nacionalnih manjina i etničkih zajednica.«

Slavna prošlost obvezuje nas na pamćenje i prenošenje istine o pravednosti i domoljublju hrvatskog naroda kao i pripadnika drugih nacionalnosti koji uz Hrvate ovdje vjekovima žive», istakla je županica.

Antifašizam, dodala je ona, »nije poza, on je ideja, ali prije svega praksa«. »Poštovani antifašistički borci i antifašisti. Nećemo se odreći vaših idealova i postignuća«, poručila je na kraju Lovrić-Marzel.

Jadranka Kosor: Antifašizam je vrijednost Europe

Potpredsjednica Vlade RH Jadranka Kosor naglasila je, govoreći u Brezovici, da je Dan antifašističke borbe »dan kada se sjećamo hrvatskih antifašista, hrabrih ljudi koji su, prije drugih, prepoznali olovnu prijetnju koja se nadvila nad tadašnjom Europom, ljudi koji su se, ne vodeći računa o vlastitim životima, odlučili suprotstaviti idejama fašizma i nasilju koje je širio fašistički poredak. Upravo ovdje u šumi Brezovica prije 68 godina osnovan je prvi Sisački partizanski odred, prva antifašistička postrojba u tadašnjoj okupiranoj Europi.«

Bio je to odgovor hrvatskih ljudi na zlo koje se valjalo Europom. Dvadeset drugi lipnja svjedoči i trajno simbolizira borbu hrvatskog čovjeka protiv fašizma i njegovu opredijeljenost vrijednostima antifašizma.

Antifašisti koji su se borili za slobodu i demokraciju, za dostojanstvo svakog čovjeka i slobodu svoga naroda zaslужuju

naše poštovanje i trajno sjećanje. Toga 22. lipnja 1941. godine oni su povelji Hrvatsku, hrvatski narod na stranu antifašističke koalicije i onih snaga koje su tijekom II. svjetskog rata utemeljile novi svjetski demokratski poredak. Vrijednosti antifašizma danas su vrijednosti Europe i demokratskog svijeta kojem pripada i Hrvatska.«

Vjerujući u pravo na slobodu svakog naroda, ujedinjeni u istom cilju, a to je živjeti slobodno, antifašisti su se, uz ogromne žrtve, suprotstavili zlu, kazala je Kosor. »Pobjedom izborena sloboda, demokracija i poštivanje ljudskih prava trajna su obveza sadašnjih i budućih generacija. Mir koji je pobjeda antifašizma donijela svijetu, mir koji danas baštinimo moramo cijeniti i čuvati jer on počiva na načelima demokracije, slobode, tolerancije i međusobnog uvažavanja, počiva na načelima koje su izborene žrtvama, ali jednako tako počiva na osudi i odbacivanju svakog ekstremizma i totalitarizma.«

Potpredsjednica Vlade je zatim rekla: »U ime sulude fašističke ideologije počinjeni su strašni zločini nad nedužnim samo zbog njihove različitosti, pripadnosti drugoj naciji, drugog vjeri, zbog drugačijeg svjetonazora ili političkog uvjerenja.«

Tako je ustaški režim bio režim zla, mržnje i nesnošljivosti u kojem su mučki zlostavljeni i ubijani drugi i drugačiji. Zato i danas želim ponoviti istinu koja je toliko puta izrečena, koja je ujedno i upozorenje kako se zlo tolikih razmjera nikada više ne smije ponoviti.

Vlada RH najoštrije osuđuje zločine počinjene za vrijeme ustaškog režima i bilo kakvo koketiranje sa simbolima toga režima danas. Nema opravdanja za mržnju, nesnošljivost, ekstremizam i totalitarizam. Nema cilja koji se može opravdati zločinom. Tijekom II. svjetskog rata Hrvatska je dala nemjerljiv doprinos antifašizmu koji je, upravo zbog povijesne važnosti i vrednotu, sastavni dio moderne demokratske Hrvatske.

Iskazavši svoju odlučnost i spremnost na uspostavu i očuvanje RH kao samostalne, neovisne, suverene i demokratske države,

RIJEČ GLAVNE UREDNICE

Poštovani čitatelji,
pred Vama je 63. broj Glasa
antifašista, lista koji je svih ovih
godina s posebnom pozornošću
pratio aktivnosti naših udruga i
događanja na terenu, nastojeći
pritom uvijek biti aktualan. Na-

ravno, naši novinari, uz najbolju volju, ne mogu nazočiti baš svim događanjima, pa je svako izvješće, koje nam Vi pošaljete, od ne-procjjenjive važnosti.

Kako bismo poboljšali i olakšali protok informacija, od

ovog nam broja svoje priloge, osim poštom i faxom, možete slati i na novootvorenu e-mail adresu: glas.antifasista@sabh.hr

Do sljedećeg broja, srdačan pozdrav!

Katica Sedmak

hrvatski narod se kao dio antifašističke koalicije u II. svjetskom ratu izborio za ova načela. Jednako su tako povijest ispisali hrvatski branitelji, pobjednici Domovinskog rata. Oni su iskazali svoju odlučnost i spremnost u obrani samostalnosti domovine i svog naroda od agresora izborivši slobodu i mir, dajući svoje žrtve u temelje hrvatske samostalnosti i suverenosti.

Žrtve Domovinskog rata obvezale su nas na dosljedno zauzimanje za mir, blagostanje i suživot svih građanima i građana RH.

Temeljne vrijednosti borbe hrvatskog naroda protiv fašizma u potpunosti su prihvачene i kao takve trajno potvrđene u temeljima hrvatske državnosti. Bezuvjetno prihvativši vrednote mira, humanizma, demokracije i dijaloga, pri tome ne zaboravljajući i žrtve čiji su životi ugrađeni u temelje samostalnosti, Hrvatska čvrsto i odlučno stvara svoju budućnost u modernom europskom društvu. Hrvatska njeguje punu otvorenost prema afirmaciji različitosti stvarajući pretpostavke za ostvarenje zajedničkog cilja u ozračju tolerancije i međusobnog uvažavanja svih građana. Živeći i radeći u okviru ovih vrednota, danas 64 godine nakon pobjede nad fašizmom i nacizmom, istinski pokazujemo čvrsto opredjeljenje za pamćenje temeljnih vrijednosti antifašizma, zaključila je Jadranka Kosor.

Josip Friščić: Antifašisti su pružili otpor zlu

Potpredsjednik Hrvatskog sabora Josip Friščić pozdravio je skup u Brezovici naglašavajući da ovdje zajedno obnavljamo sjećanja, ali i zajedno šaljemo poruke. Okupljanje prije 68 godina, sedamdesetak ljudi, pripadnika različitih stranaka, različitih nacionalnosti, ali jasne želje, jasne spoznaje da aveti koja je krenula Europom, koja je mnogo snažnije narode i zemlje pokorila, dovela ih u situaciju kapitulacije i nemoći, treba pružiti otpor. Traženo je sagibanje glave, tražena je poslušnost. Traženo je da svi oni koji po određenim regulama, ne pripadaju pojedinom narodu, vjeri ili svjetonazoru, da napravo moraju nestati. Tome je pružen otpor. To je snaga poruke ovoga mjeseta, ali i snaga poruke i značaja ovog prostora Europe. Jer činjenicu prvog organiziranog odreda nitko ne može i ne smije negirati i podcjenjivati, upozorio je Friščić.

»Bilo je ovdje izgovoreno i što je činjeno, na koji način i tko se okupio i koje su žrtve date. Ali da su na taj način promišljali samo ti sinovi i te kćeri našeg naroda, onda zasigurno ono što mi danas

baštimo, kao sljedbenici antifašističke borbe, antifašističkog otpora na ovim prostorima u okviru Europe, onda svega toga zasigurno ne bi bilo. Ispravnost puta potvrđile su tisuće onih koji su se diljem Hrvatske pridruživali, koji su diljem Hrvatske dolazili do spoznaje da zlu treba pružiti odlučan otpor. Jer pokazivalo se na koji način se želi instalirati jedan zločinački režim od logora »Danica« do Jasenovca. Bilo je dovoljno da pripadaš jednom narodu za kojega je netko rekao da ne može živjeti na tim prostorima, da budeš pripadnik druge vjere, ili da imaš drugačija razmišljanja i promišljanja, pa da se kaže - tebi tu više nije mjesto, moraš poći negdje drugdje ili naprsto moraš nestati.«, kazao je Friščić.

Otpor tome i snaga koja izvire iz ovih prostora, ali to je jednako tako snaga na kojoj smo mi baštinili sve ono kada smo se borili za priznanje, kada smo tumačili mnogima da hrvatski narod ima pravo na svoju državu. Bili su to korijeni i onih poruka koje su zapisane u odlukama ZAVNOH-a, a poslije smo ih prenijeli i ugradili u Ustav naše, sadašnje slobodne i demokratske Hrvatske. »A na kraju krajeva, kada se pojavilo pitanje kada će se i kako Sabor i zastupnici kao izabrani narodni predstavnici, jasno o tome očitovati, onda je donesena Deklaracija o antifašizmu. Sve su to dokumenti koji su zapisani, to je zapisana povijest«, istaknuo je potpredsjednik Sabora.

Ovo što smo mi danas ovdje govorili i što govorimo treba stalno ponavljati, stalno, jer »borba protiv fašizma nije završila onog trenutka kada je stao rat. U svakoj generaciji ima zasigurno i onih koji razmišljaju da se narodom može vladati silom, da drugima ne treba priznati pravo da razmišljaju i promišljaju na druge načine. Pa dopustite mi, vrlo često u ovoj mladoj demokraciji kada je gradimo,

Vijenci

Vijence pred spomenikom u Brezovici položili su predsjednik Republike Stjepan Mesić, potpredsjednica Vlade Jadranka Kosor, izaslanstvo Hrvatskog sabora, na čelu s potpredsjednikom Josipom Friščićem, izaslanstvo Glavnog stožera Hrvatske vojske na čelu s brigadnim generalom Draženom Šćurijem.

Vijence je položila i delegacija Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske u kojoj su bili predsjednica SABA dr. sc. Vesna Čulinović-Konstantinović, potpredsjednici Katica Sedmak, Mirko Mećava i Josip Skupnjak te Juraj Hrženjak.

Uz brojne druge, vijence su položila i izaslanstva Grada Siska, Sisačko-moslavačke županije, Grada Zagreba kao i izaslanstva političkih stranaka.

kada slušamo poruke koje se šalju, onda nije sukob mišljenja, nego govor kao da su oni drugi neprijatelji. Mi političari na to nemamo pravo. Mi smo odgovorni i pozvani da prenosimo i da se zalažemo za izgradnju drugaćijih odnosa«.

»I zbog toga, još jednom, na kraju ovog obraćanja želim zahvaliti i odlati počast svima onima koji su dali svoju žrtvu, koji su žrtvovali najvrjednije što su imali, koji su dali svoje živote, ali jednak tako i upozoriti da je to obaveza svih nas, da generacije s kojima živimo i kojima poruke šaljemo, da te vrijednosti prenosimo« zaključio je Josip Friščić.

S. Tomašević

Papa Benedikt XVI. OSUDA »SIMBOLA PAKLA«

Papa Benedikt XVI. usporedio je nacističke koncentracijske logore sa »simbolima pakla na zemlji«, tijekom molitve 9. kolovoza u Castel Gandolfu, papinskoj ljetnoj rezidenciji u okolini Rima.

»Nacistički koncentracijski logori, kao i drugi koncentracijski logori, mogu se smatrati simbolima zla i pakla koji nastaju na zemlji kada čovjek zaboravi Boga i želi stati na

njegovo mjesto, prisvajajući si pravo da odlučuje što je dobro i što je zlo, da odlučuje o životu i smrti«, rekao je Papa.

Benedikt XVI. je u okviru obilježavanja svećeničke godine govorio o nekim svećima, među njima i o »Mučenicima za vjeru« ubijenima u Auschwitzu, karmeličanki Edith Stein i svećeniku Maksimilijanu Kolbeu.

Govor Stjepana Mesića, predsjednika Republike Hrvatske

BRANEĆI ANTIFAŠIZAM, BRANIMO DEMOKRACIJU

•Moramo obraniti povijesnu istinu, ako to ne učinimo danas, sutra bi moglo biti kasno

Gospode i gospodo, antifašistički borci i antifašisti, drugarice i drugovi

Doći ovamo, odnosno obilježiti dan kada je prije punih 68 godina počeo otpor protiv nacifašizma i okupacije u Hrvatskoj, to je daleko više od prigodnog okupljanja. To je manifestiranje jednog sasvim određenog, plemenitog i uzvišenog ljudskog opredjeljenja. Pa čak još više i od toga.

U današnjim prilikama to je sveta dužnost svakoga kome je stalo do demokratske hrvatske države, utemeljene na antifašizmu. I mislim da je upravo to ono što nas dovodi u šumu Brezovica, na mjesto gdje je formirana prva naoružana skupina ljudi odlučnih i opredjeljenih da ne prihvate okupaciju, niti kvislinšku državu koju je okupacija donijela.

I da ne prihvate neljudske ideje na kojima je ta država utemeljena - ne samo diktatom okupatora, nego i onih koji su za volju vlasti pristali biti njihovi sluge, pa su u tome svojemu sluganstvu nerijetko - u užasima, naravno - nadmašivali svoje gospodare.

Agresivni nastupi poraženih ideologija

Ljudima koji su iz ove šume u lipnju godine 1941. nagovijestili ustanak što će ubrzo planuti kako u Hrvatskoj, tako i u drugim dijelovima nekadašnje Jugoslavije, odajemo danas dužnu počast kao stjegonošama slobodarskih ideja i pretečama onoga što smo, dobrim dijelom na tragu njihove borbe, ostvarili u Domovinskom ratu.

Odajemo im počast, na žalost, u atmosferi koja je prožeta agresivnim nastupima novovjekih pobornika davno poraženih i svuda u svijetu odbačenih ideologija, u atmosferi koju karakteriziraju sve grublji nasrtaji pristaša povijesne laži protiv nositelja povijesne istine.

Ukratko: u atmosferi u kojoj poraženi iz Drugoga svjetskog rata, odnosno oni koji su prihvatali njihove poglede na svijet, nastoje sebe dovesti u ulogu pobjednika, dok su nespornim pobjednicima namijenili ulogu trajno poraženih.

To ne smije proći, naprsto: ne smije!

Ja ponekada zaviđam predsjedniku Njemačke, države pod čijim imenom su u Drugome svjetskom ratu počinjeni neopisivi i nezamislivi zločini, jer on - a mislim kako na sadašnjega, tako i na njegove prethodnike nikada nije u poziciji da mora ustati protiv veličanja nacista, odgovornih za holokaust, genocid i zločine protiv čovječnosti, niti mora braniti one koji su zločincima sudili, a ponekada i presudili bez suda.

Njemačka država je raščistila, jednom za svagda, sa svojim odnosom prema naci-fašizmu i prema antifašizmu. I na svaku pojavu povijesnoga revisionizma ili veličanja ratnih zločinaca, odnosno njihove ideologije, a takvih pojava u obliku incidentnih situacija ima i u Njemačkoj, država reagira - trenutno, dosljedno i odlučno.

Ja ponekada zaviđam i premijeru Velike Britanije, ne samo sadašnjemu, nego i svim njegovim prethodnicima, jer nikada nije bio doveden u situaciju da mora braniti ratnoga predsjednika vlade, Winstona Churchilla, od optužbe da je zbog načina na koji je vodio rat protiv nacističke Njemačke i prijetio osvetom Hitleru i njegovoj vrhuški - ratni zločinac.

I u Velikoj Britaniji savršeno je jasno tko se i za što borio u vrijeme Drugoga svjetskoga rata. A britanskim pristašama nacista, jer i takvih je bilo, definitivno je u povijesti rezervirano ono mjesto koje im i pripada, bez i najmanje šanse da ih ikada itko ozbiljan, pa još bez reakcije države, označi kao borce za pravednu stvar.

Ponekada zaviđam i predsjedniku Francuske, svakome od predsjednika te velike i značajne evropske države. Jer, ni jedan francuski predsjednik nikada neće biti suočen s potrebom da legendarnoga vođu Pokreta otpora i kasnijeg šefa države, generala De Gaullea, brani od optužbe da je bio među najvećim krvnicima francuskoga naroda, mada je izvan svake sumnje da su borci Pokreta otpora nakon završetka rata u osvetničkim pohodima po kratkome postupku likvidirali tisuće kolaboranata - suradnika okupatora.

Francuska je te bolne stranice svoje povijesti svjesna, ali živi pomirena s time da se osveta dogodila, znajući pri tome i nikada ne zaboravljajući što je osveti prethodilo.

Eto, svima njima zaviđam iz vrlo jednostavnoga razloga što moram sve češće i sve energičnije ustajati u obranu antifašističke borbe i onih koji su je vodili, uključujući maršala Josipa Broza Tita. Vojskovođu, političara i državnika, rodom Hrvata, cijenjenoga i danas širom svijeta, kod nas se želi provući kroz blato i - ako već ne uspije pokušaj da ga se obilježi kao zločincu - zatrvi svaki spomen na njega, a time i obezvrijediti cijelu antifašističku borbu.

Demokratska Europa cjeni antifašizam

Zaviđam, dakle, i predsjedniku Njemačke, i premijeru Velike Britanije, i predsjedniku Francuske - svakome, jer oni nemaju potrebu voditi borbu protiv krvotvoritelja povijesti. Tu borbu vodi kod njih država i država će na svim razinama reagirati onako, kako i priliči zemljama Savezničke koalicije, ali i zemljji iz koje je nacizam raširio svoja mračna krila nad Evropom, a koja je nakon poraza, mada ne bezbolno, znala prepoznati pravi put i zauzeti svoje mjesto među državama koje cijene antifašizam i grade demokraciju.

Usput budi rečeno: demokracije u Evropi, bez obzira na to je li ona uspostavljena odmah po završetku Drugoga svjetskoga rata, ili tek prije dvadesetak godina, te demokracije bez antifašističke borbe ne bi bilo.

Zaviđam im, dakle, jer na razini države u čuvanju tekovina antifašizma nisu usamljeni. A meni se ponekada čini kao da ja u Hrvatskoj jesam. Nemojte me pogrešno shvatiti: dobro znam da veliki broj građana, da takozvana štljiva većina, dijeli moje poglede i podupire ono što govorim i radim. Da nije tako, ne bih dva puta pobjedio na predsjedničkim izborima. Ono, međutim, što mi nedostaje - to je podrška države u najširemu smislu.

Kod nas još uvijek postoji spremnost da se i visokopozicioniranim dužnosnicima progleda kroz prste kada ne reagiraju na ustaško znakovlje ili uniforme, pa ih tako zapravo prihvaćaju i odobravaju. Ali, mi njih znamo, oni su dobri ljudi! A jesu li doista? Nisam baš siguran.

Kod nas nema volje da se sankcioniraju državni službenici koji diskvalifi-

Predsjednik Stjepan Mesić: Braneći demokraciju stvaramo jamstvo za našu budućnost

ciraju ovu ili onu organizaciju riječima da su tamo »djeca partizana i Židova«. Jer, i njih dobro znamo, i oni su inače dobri ljudi. A jesu li doista? Ne bih se zakleo u to.

Kod nas u ime istraživanja povijesti ispravljanja zala počinjenih u vrijeme komunizma, kako se obično govori, i dalje postoji posve neutemeljena i nerazumljiva tolerantnost prema onima koji, čak i kroz školske udžbenike, revidiraju povijest - da upotrijebim najblaži izraz. Rezultat su neinformirani i idejno posve dezorientirani mlađi ljudi, podložni manipuliranju najgore vrste. A manipulatori, od onih u medijima, preko onih u politici, pa do onih u tzv. znanstvenim krugovima kite se zvučnim titulama i uživaju u privilegiji tumačenja i širenja svoje istine o onome što je bilo.

A je li to što oni šire i što su širili ovih proteklih gotovo dva desetljeća doista istina? Odlučno tvrdim da nije!

Ne želim biti konkretniji. Navodim ove primjere, služeći se pomalo uopćenim frazama, kako bih došao do toga da se upitam, da zapravo upitam sve vas: a zašto se tako radi? Što se time želi postići? Ponudit ću i odgovor na to pitanje. Evo, kako ja vidim stvari.

Ne smijemo pristati na povijesne laži

Nas se zapravo želi natjerati da platimo zbog toga što smo prije tranzicije imali sustav koji se nazivao socijalističkim, mada je u mnogim elementima - kako je vrijeme prolazilo - bio sve liberalniji i sve bliži zapadnim sustavima.

Želi nas se natjerati da platimo zbog

toga što smo imali autohtonim pokret otpora kojime nije dirigirao ni London, ali ni Moskva i što je na uspjehu toga antifašističkoga otpora niknuo samosvesni režim, jednopartijski duduše, koji je nakon početnih nekoliko godina kopiranja boljševičkoga modela krenuo svojim originalnim putem.

Želi nas se natjerati da platimo zbog toga što smo država sljednica višenacionalne zemlje koja je desetljećima igrala na svjetskoj sceni ulogu nesrazmjerne njezinoj veličini i stvarnoj moći i koja je mnogim zemljama što su tek kretale na put do slobode i samostalnosti bila dragocjeni uzor i saveznik.

I želi nas se, napokon, natjerati da platimo zbog toga što je u Drugome svjetskom ratu na čelu antifašističkoga otpora, kasnije i na čelu jugoslavenske federacije, a u svjetskim razmjerima - pokreta nesvrstanih - stajao Hrvat, Josip Broz Tito.

A ta cijena koju nas tjeraju da platimo, na žalost nerijetko uz prešutno sekundiranje institucija države i pojedincaca iz tih institucija, to je pristajanje na povijesnu laž. To je pristajanje na laž o tome kako su kolaboracionisti zapravo bili domoljubi koji su, duduše, tu i tamo pod pritiskom okupatora počinili i neki zločin; i to je pristajanje na laž kako su pobjedički antifašisti, ili barem njihovo vodstvo, bili rulja krvožednih zločinaca kojima je najpreči, zapravo jedini zadatak bio da ubijaju Hrvate zato što su Hrvati i katolici.

Ja na tu laž ne pristajem!

Demokratska, građanska Hrvatska na tu laž ne smije pristati!

Evropska Hrvatska na tu laž ne može pristati, mada nam je neki Evropljani

serviraju i zamotanu u šareni celofan demokracije. No, to je ipak vrlo proziran celofan.

Antifašizam je temelj demokratske Hrvatske

Da se do kraja razumijemo. Sve ovo, što sam rekao nije apologija Jugoslaviji. Jugoslavija je postojala, više je nema i neće je biti. Ali ovo jest apologija antifašizmu kao temelju demokracije, a to znači i demokratske Hrvatske!

Naša je država mlada. Izrasla je u Domovinskoj ratu, u borbi za slobodu i samostalnost. Ova, današnja Hrvatska, nema ama baš nikakve veze s tvorevinom koja je u vrijeme Drugoga svjetskog rata okajala hrvatsko ime i koja je odgovorna za besprimjerne zločine protiv Srba, Židova, Roma, Hrvata-antifašista i uopće svakoga za kojega je i posumnjala da bi mogao misliti drugačije.

Niti je tzv. NDH bila izraz povijesnih težnji hrvatskoga naroda, niti je današnja Republika Hrvatska na bilo koji način njezin nastavak, ili njezino uskrsnuće.

To je istina, to treba reći i to mora postati jasno svakome našemu građaninu!

Niti može biti povratka u NDH, niti u vrijeme hrvatske politike do godine 2000.!

Braneći antifašizam, mi branimo demokraciju, a braneći demokraciju stvaramo jamstvo za našu budućnost. Stoga moramo biti spremni oduprijeti se sve žešćim nasrtajima povijesnih revisionista i antikomunista koji su pomiješali komunizam kao ideju, boljševizam kao praksi i antifašizam na tlu Jugoslavije kao borbu kojom su rukovodili komunisti.

Moramo obraniti povijesnu istinu. Ako to ne učinimo danas, sutra bi moglo biti kasno. Sada još kao predsjednik Republike, a uskoro kao građanin te Republike ja vodim i vodit ću svoju posljednju bitku, svoj posljednji rat. Ako netko misli da ću možda dobiti bitku, a izgubiti rat, mogao bi se grdno prevariti.

Naravno, potrebna mi je vaša pomoć, pomoći i podrška svih demokraciji privrženih građana Republike Hrvatske. Upravo s tim pozivom, s pozivom na zajedničku borbu za očuvanje onoga što je u Hrvatskoj vrijedno i plemenito - što je bilo vrijedno i plemenito jučer, a bit će i sutra - s tim pozivom i s porukom: zajedno smo jači, zajedno možemo sve - završavam ovo obraćanje i zahvaljujem vam na pozornosti.

Vidjet ćemo se opet ovdje za godinu dana, a u međuvremenu - borba se nastavlja!

OBNOVIT ĆE SE SPOMENIK

•Na obilježavanju oružanog ustanka u Lici, potpredsjednik Vlade dr. sc. Slobodan Uzelac istaknuo da je obnova spomenika NOB-i, pa i ovoga u Srbu, obveza hrvatske Vlade te da će se ona ispoštovati

Više od 1500 antifašističkih boraca i antifašista iz čitave Hrvatske (među njima i velik broj mlađih), ali i iz Bosne i Hercegovine i Srbije, prigodom su komemoracijom i polaganjem vijenaca ispred srušenog spomenika »Ustanak« kipara Vanje Radauša tijekom akcije »Oluja«, obilježili početak oružanog ustanka u Lici, koji se do 1991. godine proslavljao kao Dan narodnog ustanka u Hrvatskoj.

Potpredsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske **Josip Skupnjak** podsjetio je na dane prije 68 godina kada se narod Like masovno organizirao na ustanak protiv fašističkog terora dajući tako veliki doprinos Narodnooslobodilačkoj borbi. Potpredsjednik Vlade RH **dr. sc. Slobodan Uzelac** istaknuo je značaj antifašističke borbe: »*Opalili ste tu pušku u ime slobode u fašiste da biste vi i svi mi poslige vas živjeli u slobodi i to se nikad ne smije zaboraviti*«. Dodao je da je obnova spomenika NOB-i, pa i ovoga u Srbu, obveza hrvatske Vlade zapisana u koaličijskom sporazumu između SDSS-a i Vlade te da će se ona ispoštovati.

Jačanje suživota

Srušeni brončani spomenik premda je svojevrsna metafora življena u Srbu, ipak ni približno nije najvažniji problem

stanovništva tog mjesača u ovom pogranicnom, pounjskom dijelu Hrvatske, koje je ranije bilo najpoznatije upravo po prvoj ustaničkoj pušci **Marka Oreškovića**. Govornici su ukazali na potrebu jačanja suživota naroda tog kraja. Saborska zastupnica **Vesna Pusić** rekla je da je ovo naša zemlja te da »*nema nikoga tko na nju ima veće pravo od svakog njezinog građanina*«. Predsjednik Srpskog narodnog vijeća **dr. sc. Milorad Pupovac** primjetio je kako je prije nekoliko godina ovdje bilo znatno manje ljudi nego danas, što je najbolja provjera okupljanja u zajedništvu na mjestu gdje se počela voditi borba protiv fašizma. Dodao je: »*Želimo kazati da Hrvatska treba više pravde, više uzajamnog poštovanja i odgovornosti te više raspoređenog tereta na sve koji taj teret trebaju podnijeti*«.

Oružani ustanak u Lici izbio je 27. srpnja 1941. godine, kada su gerilski odredi, predvođeni komunistima i uz masovno sudjelovanje naroda, napali ustaško-

žandarmerijsku posadu u mjestu Srb i oslobodili ga. Tog istog dana razbijene su kod Srpskog Klanca i Ličke Kaldrme ustaško-domobranske jedinice, koje su pokušale intervenirati iz Gračaca i Knina, a kod Tiškovca je prekinuta željeznička pruga Knin-Drvar. Organizaciju ustanaka dogovorili su **Đoko Jovanić** i **Dušan Mileusnić** s političkim rukovodstvom Komunističke partije u selu Kamenici 20. srpnja 1941. godine. S **Gojkom Polovinom** iz Gračaca također je dogovoren pokretanje ustanaka i na tom području. U organizaciji ustanaka sudjelovali su i **Milan Šijan**, **Vojislav Mileusnić** i **Milan Tankosić** iz Srbije. Prije dizanja ustanaka formirani su gerilski odredi u selima Podurljaj, Gornji Srb, Ajderovac...

Vijenci i odavanje počasti žrtvama NOB-a

snimio: Z. Herceg

NA PRAVOJ STRANI

Govoreći na skupu u Srbu, **JOSIP SKUPNJAK**, potpredsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, među ostalim je istaknuo:

- *Mi borci Narodnooslobodilačke i antifašističke borbe ponosni smo jer smo bili na pravoj strani, vođeni Josipom Brozom Titom – na strani antifašizma, slobode i zajedništva. Sudionici te borbe kao i naši narodi koji su se masovno opredijelili na ustanak, također mogu biti ponosni što su se u tim dramatičnim i sudbonosnim vremenima svrstali na pobjedičku stranu zemalja antifašističke koalicije. Razvojem Narodnooslobodilačke vojske i širenjem ustanaka, izgrađivana je i narodna vlast koju su činili Narodnooslobodilački odbori, a krunu je predstavljao ZAVNOH – istinski parlament, izražavajući kontinuitet hrvatske državnosti. Tijekom rata velika je*

pozornost poklanjana suradnji s narodom, na slobodnom teritoriju djelovale su škole, njegovalo se kulturno-umjetničko stvaralaštvo, odvijale sportske aktivnosti. To kazuje da je naša borba bila sveopći pokret temeljen na istinskim, autentičnim, društvenim, kulturnim i moralnim vrijednostima.

Poražene snage te činjenice mogu ignorirati i omalovažavati, ali ih ne mogu izbrisati. One sada žele suditi pobjednicima, zaboravljajući da su bili vojska fašističke tvorevine. Tako nanose štetu Hrvatskoj u demokratskom svijetu i to u vrijeme kada naša domovina čini napore za ulazak u Europsku uniju. U NOR-u, kao i u Domovinskom ratu bilo je žrtava na obje strane. Poštujemo svaku nevinu žrtvu, bez obzira s čije je strane učinjena. Treba učiniti sve da ljudi žive u dostojarstvu.

Odjek u narodu

Oslobođenje mjesača Srb imalo je vrlo snažan odjek u narodu, te je bio znak za opći ustanak u kotarima Donji Lapac i Gračac. U toku nekoliko dana oslobođena su mesta Otrić, Zrmanja, Bruvno, Malovan i Doljane, a 30. srpnja oslobođeno je i prvo kotarsko mjesto u Hrvatskoj – Donji Lapac. Istdobro je ustanak otpočeo i na području Kotareva Gospić, Udbina i Korenica, pa su tako ustaše 29. srpnja protjerane iz Vrepca, a od 3. do 6. kolovoza oslobođeni su Bunić, Divoselo, Ploča i Medak. Početkom kolovoza oslobođena je gotovo cijela južna Like, osim Gračaca, i veći dio zapadne i srednje Like.

Dana 27. srpnja započeo je i ustanak u Bosanskoj krajini, pa je tada oslobođen i Drvar. Iz južne Like i Drvara ustanak se proširio i na Kninsku krajinu. Od prvih dana sudjeluju u ustaniku pored Srba i Hrvati, komunisti i antifašisti.

B. M.

DOGOVOR O USTANKU

U šumi Abez, kod spomenika u obliku okruglog stola posvećenog sastanku predstavnika CK KPH i kotarskih komiteta KPH Gline, Vojnića i Vrginmosta, na kojem je, 19. srpnja 1941. godine dogovoren početak oružanog ustanka naroda Banije i Korduna, položeni su vijenci. Na komemorativnim skupovima na vrhu Petrovac ispred devastiranog spomeničkog kompleksa (Petrova gora) i na padinama šume Abez, brojna skupina boraca, članovi antifašističkih udruga te ostali uzvanici iz Zagreba, Karlovca, Vojnića, Gvozda (Vrginmosta), Siska, Topuskog, Petrinje, Gline i Velike Kladuše odali su počast poginulima u NOB-i.

Prisutnima je govorio sudionik ratnog savjetovanja, narodni heroj **Rade Bulat** (sastanku su prije 68 godina još prisutvovali: *Ranko Mitić, Žarko Čuić, Stanko Opačić Čanica, Mile Manojlović, Stanko Maslek, Branko Nikolić i Milutin Baltić*). Skup su pozdravili **Mirko Mećava**, potpredsjednik SABA RH, **Mile Jerosimić**, zamjenik načelnika općine Gvozd, **Josip Boljkovac**, član Savjeta antifašista Hrvatske, **Dragan Pajić**, ratni komandant 1. bri-

gade 8. kordunaške divizije, **Josip Takač**, zamjenik županice Sisačko-moslavačke županije i **Gabrijel Malović**, predsjednik UABA Brezovica-Sisak.

Među uzvanicima bili su i **Branko Jovičić**, načelnik općine Gvozd, **Zoran Pusić i Jelka Glumičić**, čelnici Odbora za ljudska prava Zagreba i Karlovca, **mr. Gordana Lacković**, predsjednica ZUABA Sisačko-moslavačke županije, **Stanko Janić**, pomoćnik ministra za more, turizam, promet, razvoj i obnovu, **Marko Rajković**, predsjednik i **Đuro Kalanja**, tajnik UABA Petrinje, **Filip Pejnović**, predsjednik UABA Črnomerec, **Jovo Ivanović**, predsjednik UABA Zagreb Jug, **Ljuban Miljković**, tajnik Sekcije 8. kordunaške divizije pri SABA RH, **Ivan Kalić**, predsjednik Saveza udruga antifašističkih boraca Karlovačke županije, **Adam Dupalo**, član Komisije za očuvanje tradicija NOB SABA RH, **Branko Božić**, tajnik Sekcije 1. korpusa pri SABA RH, predstavnici Udruge boraca i antifašista

Banski Grabovac

♦Na narodnom zboru evocirana sjećanja na početak oružanog otpora u Baniji

U šumi Abez kod Vrginmosta (Gvozd) 19. srpnja 1941. godine odlučeno je da ustanak u Baniji i Kordunu počne 23. srpnja. Kotarski komitet KPH Gline razrađuje tu odluku na sastanku 21. srpnja i planira nekoliko akcija istovremeno.

Potpuni uspjeh postigla je grupa od 42 ustanika iz sela Vlahović, Gornji Drenovac, Veliki Šušnjar, Liščani i Banski Grabovac pod komandom **Vasilja Gaćeše i Adama Mrakovića Dmitrovića** koja je napala općinu, željezničku stanicu i ciglanu u Banskom Grabovcu. U noći 23/24. srpnja odred **Vasilja Gaćeše** likvidirao je trojicu ustaša, a ostale zarobio. Zaplijenjeno je 11 pušaka, oko tisuću metaka i dvade-

♦Komemorativni skup u povodu 68. obljetnice partijskog savjetovanja

Borci i uzvanici na mjestu održavanja povijesnog partijskog sastanka

snimio: Z. Herceg

Velike Kladuše, delegacije općina Gvozd, Gline, Topuskog te brojna skupina mladih poklonika antifašizma.

Još prije oružanog otpora, neposredno poslije travanjskog sloma, na Kordunu je počeo stravičan ustaški teror. Politički sekretar CK KPH **Josip Kraš** na sastanku u šumi Abez, prenosi direktivu Partije o podizanju ustanka. Kolovoza 1941. godine na području Petrove gore dolazi nekoliko istaknutih komunista i španjolskih boraca Hrvata, koji zajedno s domaćim komunistima Srbima i Muslimanima, podižu narod na oružani otpor.

B.M.

PRVE ORUŽANE AKCIJE

setak pištolja. Ustaše su nakon uspjele partizanske akcije, za odmazdu, 24. i 25. srpnja 1941. godine spalili sela Vlahović, Banski Grabovac, Ravno Rašće, Drenovac i druga naselja uz masovna ubijanja žitelja. Stradalo je 1285 mještana Srba na pragu svojih kuća. U svom bijesu i nemoći protiv ustanika, neprijateljske snage palile su i nadalje čitava sela na Baniji, vršile masovna ubijanja i odvodile stanovništvo u logore. Manji dio Banjaca zajedno s grupom partizanskih boraca izvukao se na Šamaricu u zbjeg.

Tim povodom, kod spomenika žrtvama fašističkog terora (položeni su vijenci brojnih delegacija) u Banskom Grabovcu, na narodnom zboru evocirana su sjećanja na početak oružanog otpora u Baniji te odata počast stradalima – partizanima, a i narodu tog kraja. Okupljenim sudionicima (njih oko petstotinjak) govorili su **Marko Rajković**, predsjednik UABA Petrinje, **mr.**

Gordana Lacković, predsjednica ZUABA Sisačko-moslavačke županije, **dr. Miroslav Gregurinčić**, član Gradskog vijeća Petrinje, **Adam Dupalo**, predsjednik IO Sekcije 1. hrvatskog korpusa SABA RH, **Zoran Lacić**, izaslanik županice Sisačko-moslavačke županije i **Neven Mimica**, potpredsjednik Hrvatskog sabora.

Među prisutnima zamijetili smo **Mirka Mećavu i Borivoja Zarića**, potpredsjednike SABA RH, **Peru Vučinića**, predsjednika Sekcije 7. banijske udarne divizije, predstavnike Udruga antifašističkih boraca i antifašista Brezovica-Sisak, Požege, Petrinje, Gline, Dvora, Garešnice, Velike Kladuše, te tijela vlasti Sisačko-moslavačke županije i političkih starnaka. U kulturno-umjetničkom programu sudjelovali su zbor »Đalski« iz Zaboka pod ravnateljem Aleksandrom Šandrom Pavišićem i zbor SKUD »Prosvjeta« iz Malog Gradca.

B. M.

SUSRET SUBORACA

♦Na svečanosti obilježavanja 65. obljetnice oslobođenja Bosiljeva slovenski i hrvatski borci naglasili da sudionici NOB-e moraju biti snaga koja će vući naprijed ne gledajući na trenutačne političke poteškoće

Tradicionalnim susretom slovenskih i hrvatskih boraca i antifašista (27. lipnja) obilježena je 65. obljetnica oslobođenja Bosiljeva (selo u Pokuplju, 23 km jugozapadno od Karlovca). U žestokim borbama 29. i 30. lipnja 1944. godine jedinice 15. slovenske divizije, odnosno njezina brigada »Ivan Cankar« i 12. brigada oslobodile su naselje, dok su na osiguranju bile 13. primorsko-goranska divizija i 2. karlovački partizanski odred. U borbi je poginulo 11 slovenskih partizana i 24 su ranjena (među njima dosta komandnog kadra). Tom prilikom poginuo je i komandant 1. brigade 13. primorsko-goranske divizije major Šrđan Uzelac. Neprijatelj je imao 64 mrtvih, 28 ranjenih i 49 zarobljenih.

Na komemorativnoj svečanosti okupilo se oko stotinu boraca, poklonici antifašizma koji su odali počast poginulim partizanima. Skup je pozdravio Ivan Kalić, predsjed-

nik Saveza udruga antifašista Karlovačke županije, dok je o značaju ove pobjede govorio Zvonko Matičić, predsjednik UABA Duga Resa. Vijence na spomen-ploču poginulim borcima položile su delegacije Cankarjeve i 12. slovenske brigade, SABA Hrvatske, SUA Karlovačke županije i UABA Duga Resa. Delegaciju Zvezbe borcev Slovenije predvodio je Tit Turnšek, predsjednik Komisije za međunarodne odnose i tri generala u mirovini: Vlado Kocijan, Alojz Hren i Mirko Mirtić, te Milan Gorjanc, član Glavnog odbora. U delegaciji SABA RH bili su dr. sc. Branko Dubravica, predsjednik Savjeta antifašista, Petar Raić, tajnik SABA RH i Slavica Detelić, predstavnica Sekcije 34. divizije. Na skupu su bili prisutni i predstavnici Zvezbe borcev Črnomlja i Metlike, te mješovog odbora Vinice i Adlešića. Također i predstavnici SABA Primorsko-goranske

županije, UABA Krka Stjepan Starčević i Janko Gorup, UABA Karlovca, Duge Rese, Ogulina, Krnjaka, Vojnića i Ozlja, te predstavnici udruga branitelja Domovinskog rata.

Nakon komemorativnog skupa u Hotelu Duga Resa upriličeno je druženje na kojem su o značaju zajedničke borbe Slovenaca i Hrvata za oslobođenje zemlje od okupatora govorili dr. sc. Branko Dubravica, predsjednik i Josip Boljkovac, član Savjeta antifašista SABA RH te ratni pripadnik brigade »Ivan Cankar« Jaka Rozman.

Na komemorativnom skupu, izražena je želja za jačom suradnjom Slovenije i Hrvatske. Borci NOB-e moraju biti snaga koja će vući naprijed ne gledajući na eventualne trenutačne političke poteškoće, jer »političari prolaze i antifašisti i antifašizam ostaju«.

Ivan Tusić

Počast borcima i braniteljima

♦Na Krku, Lošinju i Rabu odana počast žrtvama fašizma

Centralna proslava Dana antifašističke borbe, na Krku je održana kod poljanskog Društvenog doma. Osim predstavnika županijske i otočne Udruge antifašističkih boraca i antifašista, svečanosti su prisustvovali i čelnici otočnih braniteljskih udruga, UVDR-a, UHDBDR-a i krčke HVIDR-e, kao i čelnici lokalne samouprave s otoka Krka.

Stjepan Starčević, predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista otoka Krka je istaknuo kako je tijekom NOB-a poginulo 539 otočana, te kako njima dugujemo zahvalnost za oslobođenje Hrvatske koja je kasnije, zahvaljujući hrvatskim braniteljima, sačuvana tijekom Domovinskog rata.

Svečanosti je prethodilo polaganje vijenaca na spomen-obilježja NOB-e, kad se delegaciji UAB-a pridružio i dobrinjski načelnik Neven Komadića koji je istaknuo kako svi oni koji pokušavaju umanjiti ulogu antifašista, a veličati NDH, trebaju znati kako je upravo ta kvislinška tvorevina pro-

dala hrvatske otoke tadašnjoj fašističkoj Italiji. Ankica Kalčić, predsjednica dobrinjske podružnice UAB-a, rekla je kako

je u NOB-i poginulo 103 boraca s područja Dobrinjštine te kako će se ovih dana na postojeća spomen-obilježja postaviti ploče s još 38 imena poginulih boraca s područja Općine Dobrinj.

Predstavnici Grada i Gradskog vijeća Malog Lošinja obišli su Veli i Mali Lošinj te položili vijence kod spomenika oslobođiteljima Cresa i Lošinja na Velopinu. Polaganju su nazočili zamjenica gradonačelnika Ana Kučić, gradski vijećnici Boris Badurina i Franjo Vodanović sa suradnicima.

Delegacija Grada Raba i udruge antifašističkih boraca i antifašista Raba je položila vijence na Groblju žrtava fašizma u Kamporu te u spomen-parku Boškopini, kao znak počasti žrtvama fašizma.

U Spomen-parku žrtvama fašizma pored novaljskog groblja, članovi delegacije Gradske organizacije SDP-a Novalje, na čelu s predsjednikom Ivanom Šuljićem, odali su počast žrtvama fašizma polaganjem vijenca i paljenjem svjeća.

V.I.

Odavanje počasti u Novalji

PORUKE ANTIFAŠISTA SLAVONIJE I BARANJE

♦Poziv sugrađanima za učlanjivanje u udruge antifašističkih boraca i antifašista

Pozivamo građane da nam se pridruže i učlane u naše udruge, da sačuvamo stećevine antifašizma, da ne dozvolimo brisanje naše slavne prošlosti. To u prvom redu traže od nas oni koji su dali svoje živote u NOB-i - poruka je koju je Zajednica udruga antifašističkih boraca i antifašista Osječko-baranjske županije uputila sugrađanima u povodu Dana antifašističke borbe.

U poruci se podsjeća da razvoj antifašističke borbe u Slavoniji počevši od desetak prvih partizanskih grupa formiranih već 1941. godine, do više bataljuna, brigada, divizija i korpusa s 18 tisuća boraca u završnim borbama za slobodu 1945. godine.

Ističući da je antifašistički pokret i danas temelj moderne Europe i Hrvatske, Zajednica slavonsko-baranjskih udruga

istodobno upozorava da smo »danas, nažalost, svjedoci pokušaja relativiziranja događaja iz Drugog svjetskog rata i rehabilitacije fašizma, a pod krinkom demokracije i slobode govora, kao nigdje, prakticira se neofašizam i nacizam«.

U Osijeku su, dodaje se u poruci, uništena sva spomen-znamenja antifašizma, nestalo je 10 bista, šest spomenika, 50 spomen-ploča, pa postade aktualna poruka s porušenog spomenika, koja glasi: »I kad nam muške uzmete živote, grobovi naši borit će se s vama«.

Ostavimo na miru grobove i kosti, nisu se ogriješili nigdje ni o Domovinski rat i naša je dužnost da obnovimo ta spomen-obilježja, apelira Zajednica UABA Slavonije i Baranje.

Središnja proslava Dana antifašističke borbe u Osječko-baranjskoj županiji održana je u ustaničkim mjestima Podgorju i Paučju, a uz članove županijskih udruga antifašističkih boraca prisustvovali su i delegacije boraca iz Vojvodine, s kojima je ostvarena suradnja.

Na herojstvo i stradanje ovog kraja u NOB-i podsjetili su predsjednik Zajednice UABA **Nikola Opačić** i **Jovo Nišević**, ratni komandant Osječkog vojnog područja, a predstavnici Grada, Županije i ZUABA položili vijence na spomen-obilježje u osječkom parku Kralja Tomislava.

Miloje Stanić

Odavanje počasti na grobu poginulim borcima NOR-a

požega

Spasimo spomenik

♦Antifašisti Požeštine uputili apel za spomenik »Šušnjarska bitka«, djelo Ede Murtića

Udruga antifašističkih boraca i antifašista Požege uz polaganje vijenaca i prigodan program obilježila je Dan antifašističke borbe na Dočiću kod mozaika Ede Murtića »Šušnjarska bitka« koji je i dalje u potpuno devastiranom stanju.

Ovakvi trenuci iznova izazivaju provalu sjećanja na gotovo apokaliptičke dane 40-ih godina prošloga stoljeća. Europa je tada goreći u plamenu rata klizila ka ponoru civilizacijskog beznađa što su ih izazvali nacistički i fašistički režimi. Međutim, dio civilizacijskog naroda Europa smogao je snage da se oštro suprostavi fašizmu kao povijesnom iskoraku u barbarstvo. Na sreću i ponos i hrvatski

narod našao se u toj povijesno ispravnoj skupini koja se nije mirila s gubitkom slobode ali i vlastitog teritorija - rekao je **Borivoj Zarić**, potpredsjednik SABA Hrvatske, osudivši devastaciju spomenika »Šušnjarska bitka« tijekom Domovinskog rata.

Netko je pucao u ovaj spomenik, a time i u povijest svoga naroda. Je li taj želio ubiti povijest ili samo spomenik te za čije interese može se samo nagađati. Jedno je međutim sigurno - ovako ranjen spomenik šalje snažnu poruku sada već i o nama. Zato nam je zadatak da okupimo ljudе sklone njegovoj obnovi. Na to nas zapravo obvezuju dokumenti Sabora i resornih ministarstava, a tek uz potrebno

razumijevanje lokalnih vlasti - rekao je Zarić.

Delegacija Udruge antifašističkih boraca i antifašista Požege predvođena predsjednicom **Katom Holjevac** položila je cvijeće i poklonila se pred spomenikom »Šušnjarska bitka« i spomenikom s imenima poginulih sela Kruševa, koji je također teško oštećen za vrijeme Domovinskog rata.

Dan antifašističke borbe obilježila je i udruga Antifašističkih boraca i antifašista Pakraca i Lipika koji su se okupili u selu Kusonje kod spomen-obilježja podignutog na mjestu održavanja proširene kotarske partijske konferencije gdje je i donijeta odluka o podizanju ustanka u Slavoniji.

B.Z.

MOSLAVINA SE IMA ČIME PONOSITI

• Pod pokroviteljstvom Bjelovarsko-bilogorske županije podno Spomenika revolucije naroda Moslavine svečano obilježen Dan antifašističke borbe

U organizaciji Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Bjelovarsko-bilogorske županije i Udruge antifašističkih boraca i antifašista Garešnice, a pod pokroviteljstvom Bjelovarsko-bilogorske županije, podno Spomenika revolucije naroda Moslavine u Podgariću u ambijentu pored jezera i borove šume – upričena je svečanost u povodu Dana antifašističke borbe.

Nakon polaganja vijenaca brojnih delegacija, skupu su se obratili **Vladimir Hlebec**, predsjednik i **Martin Majcen**, potpredsjednik UABA Garešnice, **Milan Ivančević**, predsjednik ZUABA Bjelovarsko-bilogorske županije, **mr. sc. Ivan Fumić**, član Predsjedništva SABA RH, **Velimir Žunac**, gradonačelnik Garešnice, **Miroslav Čačija**, bjelovarsko-bilogorski župan i **prof. dr. Ivo Josipović**, jedan od kandidata SDP-a za predsjednika države.

Među 500 posjetitelja obilježavanju državnog blagdana – Dana antifašističke borbe zamijetili smo brojne predstavnike i čelnike tijela vlasti Bjelovarsko-bilogorske županije, susjednih županija, gradova i općina, političkih stranaka, članova udruga antifašističkih boraca i antifašista te podstora mladih poklonika antifašizma.

Govoreći na svečanosti, predsjednik ZUABA Bjelovarsko-bilogorske županije **Milan Ivančević** među ostalim je istaknuo da su narod i partizanski borci ovog kraja dali velik doprinos antifašističkoj borbi Hrvatske.

- Posebno me veseli što je ova svečanost postala tradicionalna, čemu je i potvrda preuzimanja već četvrtu godinu pokroviteljstva Bjelovarsko-bilogorske županije. Današnje obilježavanje Dana antifašističke borbe održava se u specifičnim okolnostima u kojima su antifašisti izloženi nezapamćenim napadima desnice i njenim nastojanjima

*da iskrivljuje i sustavno falsificira povijest, pri čemu su borci NOR-a izloženi bezobzirnim pritiscima, uz istovremeno veličanje tzv. NDH i njenih protagonisti. Antifašistički borci i mi antifašisti uvijek smo osuđivali svaki zločin, jer za njega nema i ne može biti opravdanja. Zalažemo se da se iskaže dužno ljudsko poštovanje svim žrtvama, ali moraju se istinito i objektivno reći povijesne činjenice – tko su žrtve i u kojim okolnostima su nastale. Hrvatska ne smije skrivati i prešutjeti – što je bilo zlo i mračno u njezinoj povijesti, ali isto tako ne smije priznati nikome, ni kod kuće, ni u svijetu pravo da je napravi taocem te prošlosti – istaknuo je **Milan Ivančević**.*

Govoreći na svečanosti, **mr. sc. Ivan Fumić**, član Predsjedništva SABA RH, među ostalim je kazao:

- Sve je manje živih boraca NOV Hrvatske, onih boraca koji su tokom Drugog svjetskog rata pokazali izuzetnu hrabrost i odlučnost u suprotstavljanju snagama okupatora i njihovih slugu. Tim borcima mnogi duguju neizmjerno mnogo, dok oni ne duguju nikome ništa. Premda su za Hrvatsku učinili tako mnogo, umjesto očekivanih priznanja, od 1990. godine do sada doživljavaju poniznja i optužbe i to od strane vlasti koja za sebe govori da je antifašistička. Očito je da se u pogledu ocjene što je to antifašizam, radikalno razlikujemo. Izjave kao, antifašizam da, ali komunizam ne – direktno negiraju i

omalovažavaju komuniste, koji su podnijeli najveći teret rata. U Hrvatskoj u zadnje vrijeme trpimo verbalni teror nacionalnih ekstremista, kojima vlasti ne sprečavaju djelovanje, pa čak ga u neku ruku i potiču, jer plaši narod povratkom komunista na vlast. Hrvatski je sabor donio Deklaraciju u kojoj se kaže kako se Hrvatska temelji na antifašizmu, te da je zbog toga potrebno rješiti prava boraca NOR-a, obnoviti spomeničku baštinu, provesti sustavno objektivno učenje o Drugom svjetskom ratu i uloge građana Hrvatske na strani antifašističke koalicije. Od svega toga nema ni slova! Godinama nastojimo da čelnike SABA RH primi predsjednik Vlade na razgovor, ali bez uspjeha. Slično je i s našim zahtjevima da Vlada RH bude pokrovitelj državnog praznika Dana antifašističke borbe. Zanimljiv je odgovor: pokroviteljstvo prihvaćamo, ali ne dajemo novce. Proizlazi da je to samo praznik boraca NOV, a ne svih građana Hrvatske.

B. M.

Dubrovnik

U NOVOM OZRAČJU

U prisustvu gradonačelnika **Andre Vlahušića**, predsjednika Županijske skupštine **Ivana Prce** i članova antifašističkih udruga, održana je komemoracija na groblju Boninovo, gdje su u povodu Dana antifašističke borbe položeni vijenci na spomen-grobnicu.

U sklopu obilježavanja praznika

dubrovačko-neretvanski župan **Nikola Dobroslavić** primio je delegaciju županijske zajednice UABA na čelu s predsjednikom **Branko Grošetom**, kazavši da je antifašizam vrijednost koja se čuva, slijedi i na njoj gradi budućnost.

Delegaciju dubrovačkog UABA na čelu s predsjednikom **Marinkom Vlašićem**

primio je gradonačelnik Vlahušić, rekavši da nedavna promjena gradske vlasti donosi novo ozračje i bolje uvjete za rješavanje problema na koje ukazuju antifašisti. Vlahušić je posebno naveo potrebu konkretnijih koraka za obnovu vandalski srušenog spomenika borcu, djelo **Frana Kršinića**.

G.G.

Delegacija SABA RH polaže vijenac kod Spomenika revolucije naroda Moslavine

snimio: Z. Herceg

•Vijenci na spomen obilježjima žrtvama ustaškog terora

U organizaciji udruga antifašističkih boraca i antifašista »Jug« iz Zagreba upriličene su komemorativne svečanosti ispred spomen-obilježja žrtvama ustaškog terora. Položeni su vijenci i cvijeće te odana počast stradalnicima kod spomen-obilježja u Remetinečkom gaju, Kupinečkom Kraljevcu, Horvatima, Rakovom potoku, Omladinskom groblju Jankovačke šume u kojima su pokopane stotine nevinih Srba, Židova, Roma i antifašista Hrvata ubijenih u ustaškom pohodu. Počast je data i kod spomenika narodnom heroju *Kreši Rakiću* te kod zajedničke grobnice braniteljima Domovinskog rata i antifašistima u Stupniku (pokrenuta je inicijativa da se primjerenje na tom spomen-obilježju istakne antifašističko obilježje).

O nemilim događajima, ustaškom teroru i nevinim žrtvama govorili su **mr. sc. Ivan Fumić**, član Predsjedništva SABA RH i **Jovo Ivanović**, predsjednik UABA »Jug« Zagreb. Predsjednica Saveza antifašističkih boraca i

SJEĆANJE NA STRADALNIKE

snimio: Z. Herceg

Vijenci na spomen-obilježjima žrtvama ustaškog terora u Kupinečkom Kraljevcu

antifašista Republike Hrvatske **dr. sc. Vesna Čulinović-Konstantinović** za njegovanje i razvijanje antifašističkih tradicija uručila je zahvalnice **Igoru Toljanu, Josipu Imriću i Žarku Vučaku**. Ti agilni antifašisti zajedno

sa svojim suradnicima zasluzni su među ostalim i za primjerno održavanje spomen-područja na ovom prostoru koji nisu oskrnavljeni u proteklom razdoblju.

B. M.

•Dokumentarna izložba i susret zrakoplovaca u povodu 67. obljetnice stvaranja Ratnog zrakoplovstva NOB-e

Kaštela

Prvi put počast

Prvi put od osamostaljenja Hrvatske izaslanstvo Grada položilo je vijence i zapalilo svjeće pred spomenikom NOB-i »Trs« i pred spomen-ploču poginulima u Domovinskom ratu na Brcu u Kaštel Kambelovcu.

Uz gradsko izaslanstvo, obilježavanju Dana antifašističke borbe pridružila se i Udruga antifašističkih boraca i antifašista grada Kaštela.

- Ovo je prvi put da Grad polaže cvijeće i obilježava ovaj državni praznik - izjavila je dogradonačelnica **Malinka Parčina**.

Iz Udruge antifašističkih boraca i antifašista traže obnovu devastiranih spomenika po Kaštelima, kao i to da se poštuju antifašističke stećevine.

J.L.

Zrakoplovci

PRIZNANJE NAJAKTIVNIJIMA

Tradicionalni susret zrakoplovaca na 67. obljetnici stvaranja i razvoja Ratnog zrakoplovstva NOB-e značajnog i jedinstvenog događaja u Drugom svjetskom ratu održan je 21. svibnja.

U povodu tog susreta postavljena je dokumentarna izložba fotografija o stvaranju i razvoju ratnog zrakoplovstva Narodnooslobodilačke vojske, koju su pripremili i postavili: **Budimir Popović, Branko Beć, Sakimb Hanušić i Stojan Đorđević**. Članovima, gostima i uzvanicima, dobrodošlicu je uputio počasni predsjednik Sekcije zrakoplovnih vojnih umirovljenika **Vlado Černjajev**. Prisutne su pozdravili i **Vinko Šunjara**, član Predsjedništva SABA RH, **Vedran Žuvela**, predsjednik Forum seniora SDP, **Petar Petković**, predstavnik umirovljenih pilota i padobranaca Zemun, **Dragica Lovreković**, tajnica udruge ABA Zagreb i Zagrebačke županije i **Jovan Ivanković**, predsjednik UABA-JUG Zagreb.

Predsjednik ZVU Zagreb je u kraćem govoru podsjetio na stva-

ranje ratne avijacije Narodnooslobodilačke vojske u Drugom svjetskom ratu, što je bio jedinstveni povijesni događaj u porobljenoj Europi, kada su poletjeli prvi partizanski avioni s pilotima *Franjom Kluzom i Rudi Čajevcem*.

Na susretu su uručena posebna priznanja zaslужnim članovima Sekcije za doprinos u radu. Plakete su primili: **Vladeta Nenadović i Ilija Hammer**, priznanje sa slikom »*Galebovi u letu*« **Ilija Radeka, Marija Banak, Marina Krčak, Ahmet Smajlović i Momčilo Ćogurić**.

Branko Beć

Zrakoplovci na tradicionalnom susretu

ZASLUGE MEĐIMURSKIH ANTIFAŠISTA

♦Osuda divljanja onih koji se ne mogu pomiriti s povijesnim činjenicama

Dan antifašističke borbe obilježen je u Međimurju prigodnim svečanostima na više mesta. Međimurska županija, Udruga antifašističkih borača i antifašista Međimurske županije Općina Donji Kraljevec središnju svečanost priredile su u Svetom Jurju u Trnju, gdje su na mjesnom groblju položeni vijenci uz spomen-obilježje međimurskim partizanima. Vijenci su položeni i uz spomen-obilježja borcima antifašizma u Čakovcu i Prelogu, ali i kod spomenika palim braniteljima Domovinskog rata u Perivoju Zrinskih.

Prigodnim govorom sudionicima svečanosti prvi se u Svetom Jurju u Trnju obratio **Zlatko Horvat**, načelnik Općine Donji Kraljevec, a zatim je govorio župan **Ivica Perhoč** koji je sudionicima antifašističkog pokreta odao zaslženu počast i zahvalnost.

Predsjednik Udruge antifašističkih borača i antifašista Međimurske županije **Zvonko Golub** upozorio je na pravo divljanje onih koji se ne mogu pomiriti s povijesnim činjenicama i nastoje kompromitirati antifašističke borce i žrtve fašizma te podsetio;

- U antifašističkoj narodnooslobodilačkoj brobi s područja Međimurja sudjelovalo je više od 2.000 boraca, a u postrojbama narodnooslobodilačke vojske poginulo je 340 međimurskih partizana. Antifašistički borići dali su ogroman doprinos vraćanju Međimurja Hrvatskoj, svrstali Hrvatsku

Polaganje vijenaca u Sv. Jurju u Trnju

među članice pobjedničke antifašističke koalicije i pridonijeli da Hrvatska bude samostalna i međunardono priznata država, rekao je Golub.

M.M.

Sinj

♦Iako je već godinama najačljivano, još nije obnovljena minirana spomen-kosturnica poginulim borcima NOR-a i žrtvama terora

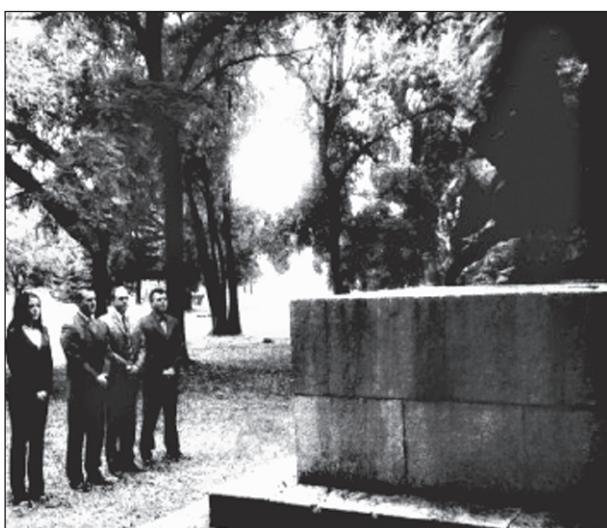
U parku Đardin u Sinju poslije Drugog svjetskog rata izgrađena je Spomen-kosturnica poginulim borcima NOR-a i

VIJENCI NA OŠTEĆENOM SPOMENIKU

žrtvama fašističkog terora u Sinju i Cetinskoj krajini. Uz kosturnicu je podignuto spomen-obilježje. Radi se o skulpturi akademskog kipara **Ivana Mirkovića** koja prikazuje ranjenog partizana kojega u naručju pridržava majka seljanka.

Ta brončana skulptura koja je simbol antifašizma u Sinju i spomen na najteže ratna stradanja u povijesti cetinskoga kraja tijekom devedesetih godina, bila je više puta predmet dinamitaškog napada nikad otkrivenih pojedinaca. Od detonacija podmetnutog eksploziva skulptura je teško oštećena, ali nisu je uspjeli srušiti.

Gradska vlast najavila popravak miniranog spomenika u Đardinu. Sve je, do danas, ostalo na obećanju. Aktualni sinjski gradonačelnik **Ivica Glavan**, odajući počast sinjskim antifašistima, njavio je uređenje Đardina. Nije poznato znači li to i popravak teško oštećenog brončanog spomenika.

Pred oštećenim spomenikom u Đardinu

U svakom slučaju, ostaje nadati se da će do popravka doći prije nego što se, eventualno, ponovno u svojem stilu oglase nikada otkriveni mineri.

Polaganjem vijenaca i paljenjem svjeća pred Spomen-kosturnicom poginulim borcima NOR-a i žrtvama fašističkog terora i pred spomenik poginulim braniteljima Domovinskog rata Sinja i Cetinske krajine, u Sinju je obilježen Dan antifašističke borbe. U ime gradske vlasti, vijenac na Spomen-kosturnicu u Đardinu položili su gradonačelnik **Ivica Glavan sa zamjenicom **Elenom Perković-Paloš** i **Zoranom Vučanovićem** te **Milan Smoljo**, predsjednik Gradskog Vijeća.**

- Na antifašizmu je izgrađen temelj Ustava Republike Hrvatske. Za ovu gradsku vlast antifašizam će ostati osnova naše demokracije - naglasio je gradonačelnik Glavan, koji je odao i počast nedavno preminulom **Janku Kelavi**, prvom predsjedniku SABA Sinja i Cetinske krajine.

VELIKI DOPRINOS SLAMANJU FAŠIZMA

•Dalmacija je dala više od sto tisuća boraca NOR-a

Dan antifašističke borbe obilježen je polaganjem vijenaca i paljenjem svijeća kod Središnjeg križa i na Spomen-kosturnici na gradskom groblju Kvanj. Vijence su uz članove Saveza antifašističkih boraca Šibensko-kninske županije položili šibenski gradonačelnik **Ante Županović** i župan **Goran Pauk** sa zamjenicima.

Gradonačelnik Županović kazao je tom prigodom kako su se okupili da odaju počast ljudima koji su se u teškim vremenima dignuli za slobodu, a tajnik Zajednice udruga antifašističkih boraca Šibensko-kninske županije **Slavko Matić** podsjetio je na ključne trenutke Drugog svjetskog rata te ulogu Dalmacije i boraca iz Šibensko-kninske županije u oslobođanju okupiranih teritorija.

Okupili smo se da obilježimo 68. godišnjicu narodnog ustanka u Hrvatskoj i 65. godišnjicu oslobođenja Dalmacije od talijanskog i njemačkog fašističkog okupatora i njihovih pomagača. Samo je Dalmacija dala 111.677 boraca od kojih je poginulo njih više od 18.500. Bilo je 15.000 žrtava fašističkog terora, a kroz logore i zatvore prošlo je oko 82 tisuće osoba. Dalmacija je imala 48 partizanskih odreda, 17

Šibenski županijski i gradski čelnici polazu vijence u spomen na poginule borce NOR-a

dalmatinskih brigada, četiri divizije, Osmi korpus, Vojnu oblast, mornaricu .... To je ulog Dalmacije za pobjedu nad fašizmom talijanskog i njemačkog okupatora - kazao

je Matić dodavši kako je u NOB-u sudjelovalo 32 tisuće boraca iz Šibensko-kninske županije, od čega je njih 7.730 poginulo boreći se za slobodu.

N.L.

Pula

VRIJEDNOSTI KOJE ĆEMO NJEGOVATI

•Istarski poluotok dao je velik doprinos u borbi protiv fašizma

Prigodnim polaganjem vijenaca na gradska spomen-obilježja proslavljen je Dan antifašističke borbe. Predstavnici antifašista, Grada i Županije, gradskih političkih stranaka, sindikata, policije, vojske i javnih službi položili su vijence i odali počast kod spomen-ploče na Giardinima, spomeniku pogulinim borcima i žrtvama fašizma u Titovom parku te spomeniku palim pulskim antifašističkim borcima na gradskom groblju. U ime Grada Pule vijenac su kod spomen-obilježja na Giardinima položili predsjednik Gradskog vijeća **Denis Martinčić** i vijećnica **Marica Vrbanac**.

Obilježavanje dana kada je osnovana prva partizanska jedinica i veliki doprinos koji su ljudi iz naše regije dali u borbi protiv fašizma te brojne žrtve koje je Istra podnijela, jasna su poruka svima da su to vrijednosti proizašle iz borbe protiv fašizma koje ćemo i dalje njegovati i čuvati. Nadamo se samo da će ovoga puta vijenac ostati na ovom mjestu, da ga primitivni vandali neće bezobzirno ukloniti i baciti kao što se to dogodilo prilikom obilježavanja Dana grada, istaknuli su u prigodnom govoru tajnik Udruge antifašističkih boraca Pule **Livio Blašković** i komesar talijanskog bataljuna »Pino Budicin« **Mario Jadrečić**.
G.I.

Odavanje počasti polaganjem vijenaca kod spomen-ploče na Giardinima

•Danas se Hrvatska i cijela Europa razvijaju na temeljima antifašizma

Prohladno vrijeme i kiša nisu spriječili više od tisuću građana koji su proslavili Dan antifašističke borbe na legendarnom Tuhobiću.

Riječki gradonačelnik **Vojko Obersnel** pohvalio je sve Primorce koji su dolaskom dokazali da je antifašizam jaka i ukorijenjena tradicija u tom kraju.

Nema nikakvog straha da će antifašizam njegovati dalje i da će ovaj kraj i Hrvatsku razvijati na temeljima antifašizma, na temeljima na kojima je izrasla neovisnost Republike Hrvatske, najprije kroz odluke ZAVNOH-a, a nakon toga i AVNOJ-a. Slučajnost ili nešto drugo je htjelo da u razmaku od dva dana slavimo dva izuzetno značajna datuma, *Dan antifašizma* i *Dan državnosti*, dan kojim obilježavamo neovisnost potvrđenu i obranjenu u Domovinskom ratu. Ima

JAKA I UKORIJENJENA TRADICIJA

Loše vrijeme nije spriječilo dolazak tisuću antifašista i simpatizera na Tuhobić

puno simbolike i sličnosti između antifašističke borbe početkom 40-ih godina prošloga stoljeća i Domovinskog rata. Zahvaljujući njima izrasla je neovisna Hrvatska. Točno je da nam treba zajedništvo i da je nekada potrebno prevladati različita politička razmišljanja. Ali

nešto ne možemo nikada prevladati i u nečemu nema zajedništva - nema zajedništva između ideje antifašizma i onih poraženih snaga koje ne mogu prihvati činjenicu da se danas Hrvatska i cijela Europa razvija na temeljima antifašizma, kazao je Obersnel.

Dožupan **Viđoje Vujić** istaknuo

je da i danas postoje oni koji građane žele dijeliti po nacionalnosti, vjeri ili bogatstvu. To nas toliko ne zabrinjava, kao ni oni koji ističu fašističke simbole i ideologiju. Ono što nas zabrinjava je šutnja i nereagiranje na takve pojave. Upravo na Tuhobiću narod našega kraja 1941. godine rekao je ne toj ideologiji koja je prouzročila smrt 60 milijuna ljudi u Drugom svjetskom ratu, rekao je Vujić.

Izaslanstva Grada Rijeke, Primorsko-goranske županije, Udruge antifašističkih boraca i antifašista, političkih stranaka i Policijske uprave primorsko-goranske položila su vijence u povodu Dana antifašističke borbe na Spomenik oslobođenja na Delti. Polaganjem vijenaca na antifašističke spomenike obilježen je praznik i u riječkom prstenu.

Osim na Tuhobiću, na području županije Dan antifašističke borbe obilježen je u Rukavcu, Dobrinji, Lividragi i Lukovu.

R.I.

Polaganje vijenca na Spomenik oslobođenja

Podhum

•Komemoracija u spomen-području Soboli strijeljanim i deportiranim žrtvama talijanskih okupatora

Na spomen-području Soboli održana je komemoracija nevinim žrtvama Drugog svjetskog rata - 91 strijeljanim mještaninu Podhuma koje su talijanski fašistički okupatori strijeljali 1942. godine, devet stotina članova obitelji deportirali u talijanske logore, a njihova domaćinstva u potpunosti spalili.

Obraćajući se predstavnicima antifa-

ŽIVOTIMA PLATILI OTPOR

šističkih udruga, lokalnih vlasti i brojnim mještanima, predsjednica SABA RH dr. sc. **Vesna Culinović Konstantinović** podsjetila je da je narod tog kraja dijelio sudbinu sunarodnjaka koje je okupator nastojao odnarođiti, oduzeti mu osjećaj pripadnosti hrvatskom etnosu i pretvoriti ga u talijanske podanike.

»Mladi naraštaji ne znaju što znači mijenjanje imena živima i mrtvima, zabranu govora na materinjem jeziku i prisilna komunikacija na talijanskom. To znači oduzeti ponos, tradicijsku kulturu i korijene naroda«, rekla je predsjednica SABA RH, istakavši da je narod Podhu-

ma i cijele Grobinšćine odigrao značajnu ulogu u otporu fašizaciji, zbog čega je i pretrpio masakr.

Načelnik općine **Branko Juretić** kazao je da okupator nije uspio u svojoj namjeri, jer je ovdašnji narod oduvijek znao pružiti otpor fašizoidnoj ideji koja - upozorio je - još uvijek postoji u nekim glavama.

Uz poruku da se tragedija podhumskih žrtava nikad ne smije zaboraviti, prisutnima su se obratili načelnik općine Čavle **Željko Lambaša** i predsjednik Skupštine Primorsko-goranske županije **Marinko Dumanić**.

R.I.

ANTIFAŠIZAM JE TEMELJ HRVATSKE NEOVISNOSTI

♦Dan antifašističke borbe obilježen u Pazinu, Labinu, Rovinju, Vodnjanu, Plovaniji i drugim mjestima poluotoka

D elegacija Grada Pazina, na čelu s gradonačelnikom **Renatom Krulićem**, u nazočnosti predstavnika udruge, političkih stranaka, Ureda za obranu i Policije položila je u povodu Dana antifašističke borbe vijenac na spomenik žrtvama fašizma i poginulima u antifašističkom ratu u Parku narodnog ustanka.

Predstavnici Udruge antifašističkih boraca Labinštine, udruga proisteklih iz Domovinskog rata, Grada Labina, Općine Kršan i labinski župnik **Željko Zec** položili su vijence na spomenik borcima Narodnooslobodilačkog rata na gradskom groblju te zapalili svijeću na centralnom križu. **Severino Franković**, predsjednik lokalne Udruge antifašističkih boraca, istaknuo je brojku od 1.326 poginulih na Labinštini u borbi za ostvarivanje stoljetnog sna, priključivanje matici domovini.

Labinski gradonačelnik **Tulio De metlika** kazao je da njegovanje kulture antifašizma, posebice na Labinštini koja je u njoj prednjačila, podrazumijeva borbu protiv svakog jednoumlja.

Na spomenik palim borcima u uvali Valdibora položeni su vijenci Udruge antifašističkih boraca i Grada Rovinja. Predsjednik Gradskog vijeća **Davorin Flego** istaknuo je da je antifašizam utkan u temelje nove Europe, kojoj je usmjerena Hrvatska. Rovinjci su stoga ponosni na antifašističku tradiciju i convivenzu Hrvata i Talijana koja se kovala u Narodnooslobodilačkom pokretu.

Predstavnik tršćanskog ANPI-ja **Roberto Birsa** je, čestitajući Rovinjcima praznik, istaknuo da u Italiji crnokošuljaši ponovno dižu glavu, ali da njihova interpretacija povijesti neće proći.

Govoreći u ime rovinjskih antifašista tajnik UABA **Anton Bišić** istaknuo je da

Svečano obilježavanje Dana antifašističke borbe u Rovinju

se povijest ne može interpretirati kako se komu prohtije. Ne mogu se postavljati spomenici zločincima kao što je učinjeno u Čizama. Neće proći ni otvaranje doma u Sv. Nedelji pod imenom *Norme Cosetto*, koja je bila iz fašističke obitelji.

Vijence na spomenik palim borcima u 2. svjetskom ratu u Vodnjanu su položili predstavnici Grada i Udruge antifašističkih boraca. U Društvenom domu je o značenju ovog dana za Vodnjanštinu govorio **Bruno Marušić**, predsjednik Udruge boraca Vodnjana.

U Plovaniji kod spomenika palim borcima i žrtvama fašističkog terora održan je središnji zbor kojim je za područje Bujštine obilježen Dan antifašističke borbe i 68. obljetnica ustanka naroda Hrvatske.

Sudionike skupa pozdravili su bujski i umaški gradonačelnici **Edi Andreašić** i

Vili Bassanese. Prisutni su bili predstavnici gradova i općina s Bujštine, borci NOB-a i članovi njihovih obitelji, predstavnici političkih stranaka, boračke organizacije iz Pirana te drugi gosti.

Predstavnik Udruge antifašističkih boraca Bujštine i sudionik Narodnooslobodilačkog rata **Anton Šverko** u emotivnom je istupu naglasio velik doprinos istarskog naroda NOB-i i idejama antifašizma. Za očuvanje vrijednosti i idealja antifašizma, suživota i tolerancije na ovom specifičnom području, kao i spomenika i spomen-obilježja, založio se i **Pino Degrassi** u govoru na talijanskom jeziku.

Saborska zastupnica SDP-a **Tanja Vrbat** rekla je da je antifašizam bio i ostao dio identiteta ljudi ovoga kraja.

G.I.

Polaganje vijenaca na labinskom groblju

Počast poginulima borcima u Vodnjanu

PODRŠKA MESIĆU, NEPRIHVATLJIVI BANAC

• Zaštitimo dostojanstvo borbe za slobodu i antifašističkih boraca NOR-a

Na 29. obljetnicu Titove smrti, na prijedlog skupa Udruge antifašista Dubrovnik, minutom šutnje odana je počast **Josipu Brozu Titu**, revolucionaru, vojskovodiji, državniku i vizionaru, jednoj od najvećih ličnosti 20. stoljeća. Sudionici skupa su tom prilikom bezrezervno podržali stavove **Stjepana Mesića**, predsjednika Republike Hrvatske, o hrvatskom antifašizmu, njegovom povijesnom značenju za Republiku Hrvatsku i o oponentima antifašizmu, nostalgičarima ustaštva, drugim profašistima i ostalim ekstremnim desničarima koji bezočno prekraju hrvatsku povijest.

Prije šezdeset i četiri godine Drugi svjetski rat je završio pobjom antifašističke koalicije, na kojoj su se strani ponosno borili i ginuli za slobodu svoje domovine i hrvatski partizani, i u kojem su poraženi nacistički i fašistički okupatori i njihove sluge s ovih prostora ustaše, četnici i drugi izdajnici naroda. To je povijesna istina.

Pozivamo udruge antifašističkih borača i antifašista gradova, općina i županija, SABA RH, druge udruge građana, političke stranke i sve druge društvene subjekte da, uvažavajući povijesnu istinu, zaštite dostojanstvo borbe za slobodu i

antifašističkih boraca NOR-a i doprinosu okončanju bezumnog prekrajanja povijesti, nastavljanjem rata riječima i nečovječnim politiziranjem žrtvama.

Smatramo neprihvatljivim nedavne istupe **dr. Ive Banca** u vezi s hrvatskim antifašizmom, a naročito u vezi s ulogom i djelom Josipa Broza Tita, jednog od najvećih antifašističkih vođa u Drugom svjetskom ratu, revolucionara i državnika, građanina svijeta i oca nesvrstavanja, milorđubive i aktivne suradnje među narodima, vizionara kojeg je uvažavao cijeli svijet.

Marinko Vlašić

Šibenik

Povodom 67. godišnjice strijeljanja **Rade Končara** i 25 suboraca, 22. svibnja je u Spomen-parku Šubićevac održana komemoracija kojoj su prisustvovali antifašisti iz Šibenika i Splita te predstavnici gradskog SDP-a. Vijence i cvijeće položili su pod tri kamene spomen-ploče na kojima su ispisana imena strijeljenih boraca.

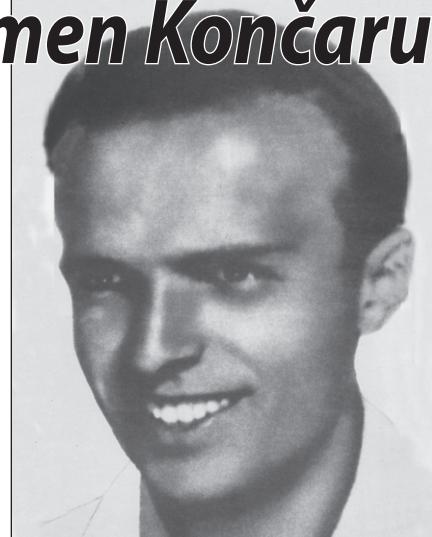
Ove godine, kao ni lani, na komemoraciji palim borcima NOB-a nisu se pojavili predstavnici gradske i županijske vlasti, a vijenci su položeni na derutni spomen-park čiju je potpunu obnovu gradonačelnica **Neda Klarić** obećala još prije dvije godine kada se ukazala na 65. obljetnici, no to do danas nije učinjeno.

Slavko Matić, tajnik Županijske zajed-

Vijenci u spomen Končaru

nice udruga antifašističkih boraca, ispričao je gradonačelniku Klarić i župana **Gorana Pauka** kazavši kako »nisu danas s nama jer su im izbori«, a potom je podsjetio na likvidaciju Rade Končara i 25 suboraca koji su strijeljani 22. svibnja 1942. godine. Dodao je da je Rade Končar bio jedan od najistaknutijih organizatora narodnooslobodilačkog rata te je neposredno radio na dizanju narodnog ustanka u Hrvatskoj sve dok ga u Splitu 17. studenoga 1941. godine nije uhapsila talijanska policija i podvrgavala mučenjima. No, on usprkos svemu nije odao niti svoj identitet te im je nakon smrtne presude i pitanja hoće li tražiti pomilovanje kazao »Niti bih ga ja vama dao, niti ga od vas tražim«.

S.D.

Rade Končar, narodni heroj i organizator ustanka

Ludbreg

JAČI OD SMRTI

• 65. obljetnica tragične Druge bitke za Ludbreg

Oobilježavajući Drugu bitku za oslobođenje Ludbrega, članovi UABA Ludbreg te gosti iz Grubišnog Polja, Samobora i Varaždina su se okupili kod spomenika ispred kuće Drvar u Ludbregu. Na tom se mjestu 6. srpnja 1944. nalazila posljednja lokacija štaba Trećeg bataljuna 7. udarne narodnooslobodilačke brigade koja je pokušala osloboditi Ludbreg. Štabom je zapovijedao Mojica Birta - Zec. To je ujedno bilo posljednje mjesto s kojeg se pružao jači otpor prema višestruko nadmoćnjim neprijateljskim snagama. Nakon neuspjelih

pokušaja probroja iz neprijateljskog obruča, u kući je na kraju ostalo 5 partizana. Iako su ih ustaše pozivale na predaju - preostali su partizani radije odabrali smrt od posljednjih metaka koje su imali.

Bitka je završila tragično, u njoj je stradalih oko 90 partizana. Zbog svojih ratnih zasluga i junačke smrti, 1951. godine Mojica Birta je proglašen narodnim herojem, spomenuo je u svom govoru **Zdravko Pahor**, predsjednik UABA Ludbreg. Okupljenim antifašistima se pridružio i gradonačelnik **Marijan Krobot** koji je u

ime Ludbrega najavio postupenu obnovu svih spomenika NOB-a na području Grada.

Svečana povorka se uputila prema ludbreškom groblju gdje se nalazi zajednička spomen-kosturnica poginulih boraca iz te bitke. Nakon što je položeno cvijeće, pročitana su sva poznata imena poginulih, a cvijeće je položeno i na spomenik Kalničkim partizanima te u rijeku Bednju, na mjestu gdje je strijeljano 24 uhvaćenih partizana.

Milivoj Dretar

PRIHVAĆAJU STEČVINE ANTIFAŠIZMA

♦Najavljeni objavljivanje ratne kronike o antifašističkom Splitu 1941. - 1945.

Upovodu Dana antifašističke borbe splitski su antifašisti još jednom zatražili poštivanje i oživotvorenje Deklaracije o antifašizmu usvojene još 2005. godine, posebno apostrofirajući obeštećenje žrtvama njemačkih i talijanskih koncentracijskih logora te obnavljanje oštećenih spomenobilježja iz tog vremena.

Uz polaganje vijenaca kod antifašističkih spomenika i odavanje počasti poginulim borcima NOR-a i žrtvama fašističkog terora na području grada i županije, na prigodom se prijemu sudionicima NOR-a obratio splitskih dogradonačelnik **Jure Šundov**, prenijevši im poruku novog gradonačelnika **Željka Keruma** kako će nova gradska vlast »učiniti sve da se antifašističke tradicije njeđiju i unaprijede«.

»Dužnost je svakoga od nas skinuti kapu i odati priznanje svima koji su uspjeli savladati fašističkog zmaja koji je vladao Europom, da ga nema i da se više nikada ne pojavi dok je svijeta i vijeka« - rekao i Šundov, dodajući da »u ime gradonačelnika izjavljuje da je antifašizam stećevina koju nikad nećemo odbaciti.«

Predsjednik splitske udruge **Ante**

Adorić upozorio je da su su sudionici NOR-a nezadovoljni svojim sadašnjim položajem u hrvatskom društvu, te istakao da se »danas u vlastitoj zemlji, pa tako i u Splitu, moramo boriti da afirmiramo antifašističke vrijednosti«.

»Najviši dužnosnici ističu kako dug prema stećevinama antifašizma još nije ispunjen, iako je to trajna obaveza svih državnih tijela, ali sve ostaje samo na verbalnim obećanjima« - upozorio je Adorić.

Predsjednik Županijske zajednice udruge antifašističkih boraca i antifašista **Milivoj Lalin** izrazio je nadu da će nova vlast, za razliku od prethodnih, rješiti ono što sudionici NOR-a i po zakonu imaju pravo. Uz ostalo se založio da se sanira spomen-ploča na Plokitema, odakle su 1941. krenuli borci Prvog splitskog, a kasnije i

Lalin i Adorić sa splitskim dogradonačelnikom

Solinskog partizanskog odreda, sa čime se složio splitski dogradonačelnik rekavši da bi sve antifašističke spomenike koji su nezakonito uklonjeni ili oštećeni trebalo obnoviti i vratiti u funkciju.

Na prijemu za sudionike NOR-a najavljeni je izdavanje ratne kronike o antifašističkom Splitu 1941 - 1945. godine, koja bi - prema riječima Adorića - trebala biti objavljena do kraja ove godine.

A.Z.

OBNOVA ILI ČEKANJE »BOLJIH DANA«

♦Nakon petnaestak godin obnova miniranog i devastiranog antifašističkog spomenika u centru Karlovca djelo Vanje Radauša konačno na dnevnom redu gradskih vlasti

Karlovački su se antifašisti i ove godine u povodu Dana antifašističke borbe okupili kod devastiranih ostataka nekadašnjeg spomenika iz NOB-e u Perivoju slobode, da bi polaganjem vijenca odali počast poginulim borcima i žrtvama fašističkog terora. Tom su prigodom još jednom progovorili o sramotnoj srbini tog antifašističkog spomenika u centru grada, išaranog grafitima, ističući da je to primjer nebrige i ignoriranja važnosti antifašističke borbe u ovom gradu.

Spomenik je umjetničko djelo kipara i sudionika NOB-e **Vanje Radauša**, kojeg je 1955. godine otkrio **Josip Broz Tito**. Miniran je 1991. godine za vrijeme Domovinskog rata. Od tada je izložen vandalskom iživljavanju, predstavlja gradsко ruglo, i to još na šetalištu koje nosi ime **dr. Franje Tuđmana**.

Predstavnici Županijskog saveza i Gradske udruge antifašističkih boraca

Polaganje vijenaca kod devastiranog spomenika u centru Karlovca

i antifašista, **Martin Jendrašić** i **Mirko Miladinović**, podsjetili su da antifašisti već gotovo petnaest godina pokušavaju uvjeriti gradske vlasti da se riješi taj problem, kojeg Karlovačani »pokušavaju okom izbjegavati, a turisti se nad njime zgražaju, posebno što ostatke spomenika uz vandalske grafile »ukrašavaju« i kukači križevi i slična fašistička simbolika.«

Kažu da su gradske vlasti to pitanje konačno ipak stavile na dnevni red. Kako ih je izvjestio gradonačelnik **Damir Jelić**, napravljen je elaborat i troškovnik uređenja spomenika koji iznosi oko 2,3 milijuna kuna, ali da u ovom trenutku grad nema toliko novca za tu namjenu.

Međutim, upozorava Jendrašić, postoji i drugi problem, jer se u toj studiji spominje i moguće preseljenje spomenika koji se, navodno, ne uklapa u cjelinu povijesne Zvjezdje, čime će se pozabaviti nedavno osnovana komisija, te moguća rješenja dati na javnu raspravu.

Poučeni dosadašnjim lošim iskustvom komunikacije s gradskim i županijskim vlastima, karlovački antifašisti zbog svega toga su rezervirani i nemaju previše nade da će se Radaušev spomenik ipak obnoviti u dogledno vrijeme, odnosno da je izglednije da će ovo ruglo u centru grada morati pričekati neke »bolje dane«.

A.Z.

MJESTO STRAŠNOG ZLOČINA

•Stjepan Mesić, predsjednik Republike Hrvatske je poručio da se ne smije dopustiti manipuliranje povijesnim činjenicama kojima se danas nastoji zatrovati ponajprije mlade generacije

Odavanje počasti žrtvama ustaškog bezumlja – Stjepan Mesić, dr. sc. Vesna Čulinović-Konstantinović i Milan Krmpotić

Velikim komemorativnim skupom kod Šaranove jame na Velebitu, prvog masovnog gubilišta u tzv. Nezavisnoj državi Hrvatskoj, obilježena je 68. obljetnica osnutka ustaškog logora Jadovno. U organizaciji Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske kod potpuno devastiranog spomen-područja okupilo se četiristotinjak ljudi koji su došli odati počast žrtvama ustaškog bezumlja. Žrtvama su se došli pokloniti i predsjednik Stjepan Mesić i dio njegovog kabineta, veleposlanici Izraela i Srbije u Republici Hrvatskoj Samuel Meiron i Radivoj Cvetičanin, povjesničari Slavko i Ivo Goldstein, saborski zastupnik Milorad Pupovac, predsjednik Savjeta za nacionalne manjine Aleksandar Tolnauer, te predstavnici Ličko-senjske županije, Grada Gospicja, brojni članovi Predsjedništva i članovi SABA RH, članovi antifašističkih udruga i Saveza društva »Josip Broz Tito« Hrvatske.

Nakon Jasenovca – najveće stratište

Logor Jadovno (kako navode autori knjige Mišo Deverić i Ivan Fumić – »Hrvatska u logorima 1941.-1945.«) formiran je 25. lipnja

1941. i djelovao do 21. kolovoza iste godine. Zapovjednici logora bili su Stjepan Rubinić, Rude Ritz i Dragutin Pudić »Paraliza«. U logoru je moglo boraviti do 2000 osoba. Logor u Gospicu bio je samo tranzitna baza za Jadovno i otok Pag. U Jadovnom su ubijene

32103 osobe. Jadovno je šumoviti dio Velebita na oko 1200 metara nadmorske visine, nenaseljen, s mnogo vrtača i kraških jama (Šaranova jama, Jama na Grginom brijezu). Od prvih dana ustaše su u njih bacali ubijene Srbe, Židove, Rome ali i Hrvate – komuniste. U stvari, Jadovno i nije bio logor već međustanica do gubilišta. Nakon Jasenovca, Jadovno je s okolnim gubilištima bio najveće stratište ustaškog režima na cijelom teritoriju tzv. NDH. Najmanje preživjelih logoraša bilo je upravo iz logora Jadovno, a najmanje je i dokumenata o ubijenima, jer ustaše nisu vodili evidenciju o dovedenim i ubijenim ljudima. Logor Jadovno je likvidiran 21. kolovoza 1941. godine, kad je fašistička Italija na tom dijelu preuzeila vlast od Hrvatske.

Dočekan frenetičnim pljeskom antifašista, predsjednik Stjepan Mesić je poručio da se te žrtve ne smije zaboraviti i da se ne smije dopustiti manipuliranje povijesnim činjenicama kojima se danas, kako je rekao, nastoji zatrovati ponajprije mlade generacije. Ustaški logor Jadovno prije nepunih sedam desetljeća bio je stratište koje se samo zvalo logor, a u stvari je bio mjesto ubijanja, rekao je.

Svaka žrtva je bila nevina

»Ovdje danas nema spomenika, a kosti ubijenih rasute su u znamen i neznamenjamama Velebita«, kazao je i dodao kako je neobično da njih danas nitko ne istražuje, pa ni oni, kako je rekao, »koji su tako posvećeni

»Ovdje nema spomenika, samo smrt«, poručio je predsjednik Stjepan Mesić

škog koncentracijskog logora

snimio: Z. Hercog

»U Jadovnom su ubijani isključivo civilni, a među njima je bio i veliki broj žena i djece« kazala je dr. sc. Vesna Čulinović-Konstantinović

otkopavanju ratnih i poratnih grobnica. Ne pada im na pamet da prebrojavaju te zaboravu predane posmrtnе ostatke nevinih žrtava, a ovdje je svaka žrtva bila nevina, rekao je predsjednik Mesić na komemoraciji, održanoj nakon što su on i brojna izaslanstva položili vijence kod Šaranove jame u koju je kod Jadovna bačeno najviše žrtava. Predsjednik Mesić, među ostalim je istaknuo kako se iz ustaškog terora i okupacije rodio antifašistički otpor, najveći i najorganiziraniji u cijeloj okupiranoj Europi. Jedini antifašistički otpor koji nije bio dirigiran izvana, koji je prvu pomoć izvana dobio tek dobre dvije godine nakon što se rasplamsao. »Da, vodili su ga komunisti, vodio ga je Tito. To su povijesne činjenice, to je istina!«, kazao je Mesić. Ocijenio je kako su politički ciljevi onih, kako je rekao, koji se skrivaju pod »firmom« revizije povijesti, prozirni i posve jasni. S jedne strane, oni uništavaju pretpostavke za suživot, a s druge teže stvaranju uvjeta koji će omogućiti povratak na politički pravac iz doba prije 2000. godine. »Ma koliko nas danas s estrade bombardirali ustaškim pozdravima i ma koliko manipulirali brojkama, s ovog mesta želim poručiti da je sve vezano s ustaškom strahovladom danas u Hrvatskoj neprihvatljivo«, rekao je predsjednik Republike, te je zaključio kako je s tog mesta dužan obećati da će se oduprijeti svima koji nas žeće učiniti taocima jednoga kratkoga, ali užasnog odsječka naše povijesti.

U ime domaćina nazočne je pozdrovalo zamjenik župana Ličko-senjske županije **Milan Krmpotić**. Predsjednica SABA RH, **dr. sc. Vesna Čulinović-Konstantinović** rekla je da je Jadovno bio jedan od najstrašnijih ustaških logora u kojem je, po njezinim riječima, u

samo nekoliko mjeseci poubijano nekoliko desetaka tisuća nevinih ljudi. »Ovdje u Jadovnom – Šaranovoj i okolnim jamama, posmrtni su ostaci ubijeni bez suda na najstrašniji način. Ovo je dio našeg križnog puta«, rekla je predsjednica SABA RH, izrazivši žaljenje što ličko-senjski župan i gradonačelnik Gospića nisu našli vremena doći danas i pokloniti se ovim žrtvama. Objektivni historiografi imaju obavezu objaviti istinu o ustaškim logorima na području NDH. To su nakon dugogodišnjeg istraživanja po dokumentima učinili **Franjo Zdunić-Lav, Đuro Zatezalo i Slavko Goldstein**, rekla je dr. Vesna Čulinović-Konstantinović i zaključila da je »naša obaveza upozoriti svijet na nevine žrtve čijim se kostima danas

klanjamo, jer ta upozorenja mogu pomoći da se ovakve strahote više ne ponove«.

Oskrnavljena spomen-obilježja

Saborski zastupnik **dr. sc. Milorad Pupovac** spomenuo je pojmove nekolicinu nedužnih žrtava, u ono vrijeme uglednih građana, a među njima i dvojicu pravoslavnih vladika i sedamdesetak svećenika. »Mi se ovdje ne natječemo u nametnutoj nam utakmici politike žrtava i otkrivanja grobnih mjesta i mnogih stradanja kojih je na prostoru Hrvatske i bivše Jugoslavije bilo previše. To bi bilo ispod dostojanstva žrtava zbog kojih se ovdje okupljamo. Okupili smo se ovdje da odamo počast žrtvama i da uputimo poruku onima koji su osmisili takvu politiku i takvo nadmetanje«, kazao je Pupovac naglasivši da natpis »Dobro dosli u Jadovno« istaknut na ulazu u mjesto smatra neprimjerenim zbog sletja povijesnih okolnosti.

Predsjednik Savjeta za nacionalne manjine **Aleksandar Tolnauer** pozvao je na obnovu devastiranih spomenika čijim se rušenjem, kako je istaknuo, željelo otjerati u zaborav nedužne žrtve Drugog svjetskog rata. Povjesničar **dr. sc. Ivo Goldstein** govorio je o ovome logoru smrti za koji se osnivači nisu čak niti trudili lažno ga imenovati nekakvim radnim logorom. »Čak su i skupine židovske djece ustaše upućivali na Jadovno na tobognji školski radni izlet, a ubijani su čim su izašli iz vozila«, kazao je Goldstein. Nakon zatvaranja logora Jadovno, manja skupina preživjelih premještena je u Jasenovac sredinom kolovoza 1941. godine, gdje ih je čekala ista sudbina.

B. Miroslavljev

Brojni članovi antifašističkih udruga nazočili su komemoraciji kod Šaranove jame

•Na inicijativu ZAVNOH-a održan je u Topuskom od 25. do 27. lipnja 1944. godine Prvi kongres kulturnih radnika Hrvatske, kojemu je prisustvovalo oko 200 sudionika

Kako i na koji način bi se trebala polemirzirati i sintetski uobličavati kulturna zbiranja u NOB-u na području Hrvatske i, svakako, šire na južnoslavenskom prostoru pokazalo se na Prvom kongresu kulturnih radnika Hrvatske, koji je održan u Topuskom od 25. do 27. lipnja 1944. godine. U pismu koje je uputio organizatorima Kongresa, da ga pročitaju na otvorenju, jer zbog bolesti i lošeg vremena sâm nije mogao doći, **Vladimir Nazor** piše:

»Vaš kulturni rad bit će dobar i uspješan, jer nastaje u goloj stvarnosti iz naših sadašnjih borba, znoja i krvi. Jezgra mu je etička čistoća, istina i iskrenost, bez koje prave umjetnosti nema. U čvrstom uvjerenju da će vaše naštojanje biti kljica naše iduće preporodene nove kulture, najsrdičnije vas pozdravlja i želi vam svaki uspjeh vaš sijedi drug – **Vladimir Nazor**.«

Pozdravljajući kongres major **Owen Reed**, član britanske vojne misije reče:

»Kako je sjajna vaša pozornica – pozornica slobodne Jugoslavije – kako sjajno vi, pod vodstvom vašeg velikog maršala, izvodite vaše uloge. Mislim da nema ni jedne vojske na svijetu koja bi pridavala toliku važnost kulturi. Sve što sam video izvanredno je po svojoj iskrenosti i živosti. Želio bih da mogu sve to ponjeti sa sobom širom svijeta.«

Umjetnici i borci

Na inicijativu ZAVNOH-a održan je u Topuskom prije 65 godina Prvi kongres kulturnih radnika Hrvatske, kojemu je prisustvovalo oko 200 kulturnih i javnih radnika – boraca i revolucionara. Sudjelovali su književnici, novinari, publicisti, profesionalni glumci, glazbenici, slikari, kipari i drugi umjetnici, istaknuti profesori, inženjeri i arhitekti iz svih krajeva Hrvatske. U Topuskom su se tih ljetnih dana okupila

Prvi kongres kulturnih radnika Hrvatske

mnoga stvaralačka imena koja su činila progresivnu plejadu u hrvatskoj kulturi, a uz njih i znatan broj političkih i vojnih rukovodilaca NOV i NOP, te izvođača kulturno-umjetničkog programa, a i onih koji su se tih dana našli u tom ubavom kordunaškom gradiću, jednoj od prijestolnica slobodoljubive partizanske Hrvatske.

Za trajanja Kongresa održavane su kazališne i glazbene priredbe, a književnici su čitali i recitirali svoju prozu i stihove. Priređena je i izložba likovnih umjetnosti na kojoj je trinaest slikara i kipara izložilo više od 270 svojih radova ostvarenih u toku narodnooslobodilačke borbe. Također su bile održane izložbe partizanske štampe i fotografija iz NOB-a. Na Kongresu su održana uvodna izlaganja i rasprave o književnosti Hrvatske, o publicistici narodnooslobodilačkog pokreta, o kazališnoj umjetnosti u narodnooslobodilačkoj

snažne redove Narodnooslobodilačke fronte. Sudjelovanjem u narodnooslobodilačkom pokretu kulturni radnici Hrvatske digli su se mačem i perom u borbu protiv najvećeg neprijatelja svega slobodoljubivog i kulturnog, a naročito slavenskog – protiv razbojničkog njemačkog osvajača i svih njegovih pripuza. Oni su stali u redove prvoboraca – osvetnika za sve one nečuvene zločine i nasilja, koje su hitlerovski vandali izvršili nad spomenicima i nad živim predstavnicima kulture čitavog čovječanstva. Nenadomjestive je žrtve dala naša kultura na oltar obrane općecovječanskog blaga...«

Rađanje nove kulture

To je uz ostalo zapisano u **Manifestu 1. kongresa kulturnih radnika Hrvatske**. Kongres je bio snažna kulturna manifestacija, koja je pokazala cijelom svijetu

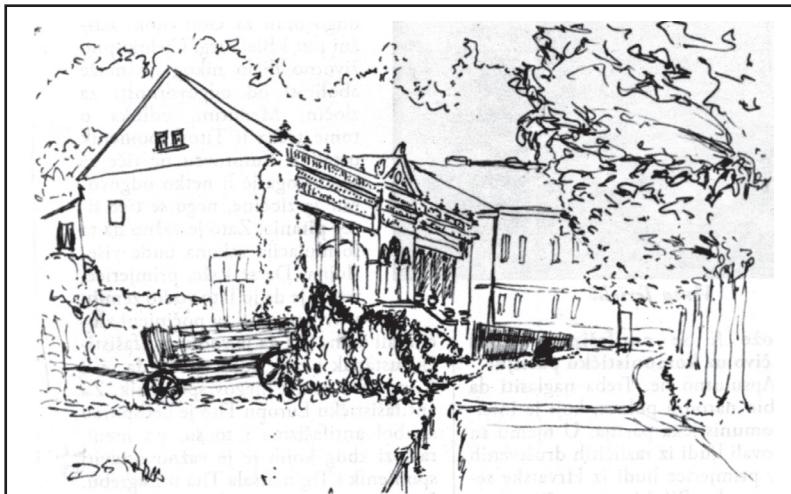
da narodi Hrvatske u narodnooslobodilačkoj borbi ne ostvaruju samo svoje nacionalno i socijalno oslobođenje, već da se bore i za stvaranje nove kulture, nacionalne po svom obliku, a općecovječanske po svom sadržaju, koja se temelji na bogatom kulturnom nasljeđu naroda Hrvatske i na prednim tekovinama narodnooslobodilačke borbe.

Obraćajući se Kongresu u ime srpskih kulturnih radnika i umjetnika **Moša Pijade** ističe:

»Nikad neću zaboraviti misli velikog francuskog kipara Rodena, da nema velike umjetnosti osim one koju narod razumije, i da umjetnik mora biti uvijek s narodom. Zaboravimo li na trenutak te ogromne narodne mase, mi ćemo prestati biti umjetnici i kulturni radnici, kao što su to prestali biti svi oni, koji su bili u Beogradu ili Zagrebu, ili ma gdje se nalaze na strani neprijatelja kao njegove služe.«

Skup u Topuskom bio je jedinstvena pojava u Europi i u to vrijeme spada u najsvijetlijie točke ukupne hrvatske povijesti. Ono što se zabilo u Topuskom prije 65 godina nastavilo se da djeluje kao duh koji zrači i zračiti će i dalje u hrvatskoj kulturi.

B. M.

Stjepan Rajković: zgrada 1. kongresa kulturnih radnika Hrvatske, Topusko 1944. godine

borbi, o glazbenom životu u Hrvatskoj, o uzdizanju umjetnika iz širokih seljačko-radničkih redova, o likovnom stvaranju u narodnooslobodilačkom pokretu, o ulozi suvremenе znanosti u obnovi i razvoju zemlje i o ulozi moderne arhitekture u izgradnji oslobođene domovine.

»Odlukama Drugog zasjedanja AVNOJ-a i odlukama Trećeg zasjedanja ZAVNOH-a ostvaruju se vjekovne težnje naših naroda za slobodnom i ujedinjenom Hrvatskom u Federativnoj Demokratskoj Jugoslaviji i ravnopravnoj zajednici bratskih naroda. Kulturni radnici Hrvatske zahvalni su Komunističkoj partiji, što je u najtežim danima naše povijesti ujedinila sve demokratske snage i grupe, sve poštene Hrvate i Srbe izvan stranaka u

•Komemorativni skup u povodu 68. obljetnice proboja zatočenih antifašista i komunista iz ustaškog logora

Kod spomenika palim logorašima ispred zamka u Kerestincu upriličen je komemorativni skup u povodu 68. obljetnice proboja zatočenih antifašista i komunista iz ustaškog logora. Okupljene je pozdravio **Josip Cetina**, potpredsjednik UABA Samobor, a komemorativni skup vodio je **Petar Raić**, tajnik SABA RH. Prisutnima su se obratili **Milan Bandić**, gradonačelnik Zagreba, **Vinko Šunjara**, potpredsjednik ZUABA ZŽ i GZ i **Ivan Plješa**, predsjednik SRP-a.

Vijence su položili i počast odali delegacije SABA RH i UABA Samobora, Svetе Nedelje, Ozlja, Zaprešića, Susedgrada, Zveze borcev Slovenske vasi i Brežica, Društva „Josip Broz Tito“, organizacije SDP-a Stupnika i Kerestinca te Socijalističke radničke partije.

Obljetnici proboja, među ostalim, prisustvovali su **Boris Šprem**, predsjednik Skupštine Grada Zagreba, **Hrvoje Frankić**, dogradonačelnik Samobora, **dr. sc. Vesna Čulinović-Konstantinović**, predsjednica, **Katica Sedmak i Josip Skupnjak**, potpredsjednici, **mr. sc. Ivan Fumić**, **Vedran Žuvela i Nikola Uzelac**, članovi Predsjedništva SABA RH te stotinjak antifašističkih boraca i poklonika antifašizma.

Težak udarac za KPH

Evocirajući uspomene na herojske pothvate logoraša, **Vinko Šunjara**, član Predsjedništva SABA RH i potpredsjednik

Žrtve se ne smije zaboraviti – rečeno je na komemorativnom skupu

TRAGIČAN PROPUST

ZUABA GZ i ZŽ, istaknuo je da je noć između 13. i 14. srpnja 1941. godine grupa komunista i antifašista napala ustašku stražu logora i oslobođila se. Međutim, zbog slabo organiziranog prihvata, oni su opkoljeni i nakon sukoba sa žandarmerijom i ustaškim snagama većina je uhvaćena i pobijena.

- O organizaciji ove akcije i njenom neuspjelom ishodu postoje razne kontroverze. Cinjenica je, da je stradanje logoraša, koji su predstavljali najvitalnije kadrovske jezgro antifašističkog pokreta u Hrvatskoj bio težak udarac za Komunističku partiju Hrvatske i Narodnooslobodilački pokret. Međutim, antifašisti, posebno omladina Zagreba, odgovorili su još odlučnijim otporum. Tako je samo u Dotrščinskoj šumi, Rakovom potoku i drugim stratištima za četiri ratne godine streljano i na druge načine likvidirano oko sedam tisuća zagrebačkih antifašista i domoljuba. Za sve to suvremeni revolucionisti povijesti, kvazi-povjesničari desničarske proustaške provenijencije pokušavaju nas proglašiti zločincima. To ne rade iz pijeteta prema mrtvima, već da bi prikrili ili barem ublažili zločine ustaškog režima čiji su protagonisti. Mi, sudionici NOB-e osuđujemo svaki zločin i žalimo nevine žrtve – kazao je Vinko Šunjara.

Ishitrena akcija

Podsjetimo: U zamku Kerestinec je od 18. svibnja 1941. godine bio koncentracijski logor. U njemu su ustaše držali zatvorene istaknute komuniste i antifašiste. Među njima bila je brojna skupina uhićenih od vlade Cvetković-

Maček koja je predata travnja 1941. godine njemačkim okupatorima i ustašama. Iz logora dovedeni su u Zagreb i strijeljani 9. srpnja 1941. godine **Božidar Adžija**, **Ognjen Prica**, **Ivo Kuhn**, **Zvonimir Richtman**, **Ivan Korski**, **Viktor Rosenzweig**, **Alfred Bergman**, **Sigismund Kraus**, **Otokar Keršovani** i **Simo Crnogorac**. Ostali zatočenici, spoznavši da su kao taoci osuđeni za likvidaciju, razoružali su 13. srpnja ustaške stražare i izvršili proboj. Probojem iz logora rukovodili su **Divko Budak** i **Andrija Žaja**. Zbog slabosti u vanjskoj organizaciji bijega od 94 sudionika spasilo se samo njih 14, dok su ostali pobijeni u borbi, neki izvršili samoubojstvo, a neki uhvaćeni i strijeljani na gubilištu Dotrščina – njih 44.

Akciju je temeljito pripremio CK KPH preko MK Zagreb, s tim što je za njeno izvođenje odredio noć 15/16. srpnja 1941. godine. Međutim, MK Zagreb na svoju ruku, tj. bez suglasnosti CK KPH, izveo je akciju dva dana ranije, bez dovoljnih priprema, poglavito u odnosu na prihvat zatočenika što je dovelo do neuspjeha. Tako je primjerno organiziran i izведен proboj logoraša završio tragično, zbog propusta Mjesnog komiteta KPH Zagreb u sprezi s Kominternom. Po kazivanju **Vladimira Velebita**, koga je Tito uzeo k sebi, među svoje povjerljive ljude u Vrhovnom štabu NOVJ, o oslobođanju se počelo razgovarati tek u lipnju 1941. godine. CK KPH naredio je **Karlu Mrazoviću Gašparu** i **Marku Beliniću** da organiziraju bijeg, no umiješao se **Josip Kopinić** (vjerojatno u ulozi predstavnika Kominterne). Kopinić je preko nekih ljudi u Mjesnom komitetu preuzeo inicijativu za oslobođanje komunista iz ustaškog logora u Kerestincu, što se pokazalo fatalnim. Budući da je bio prilično ograničen čovjek, nije shvatio da se ne može veliku grupu ljudi osloboediti iz zatvora i onda ih ostaviti na cesti, već da im se mora osigurati transport, prihvat i smještaj. A to se bez pomoći partijskih aktivista u selima nije moglo osigurati. Osiguran je samo jedan kamion, koji je uz to stigao sa zakašnjenjem.

Obnova spomenika

U spomen na poginule danas pred ulazom u dvorac Kerestinec nalazi se oštećen spomenik (postavljen 1961. godine). Po obećanju gradonačelnika Zagreba **Milana Bandića**, spomenik će se obnoviti zajedno s mramornom pločom na kojoj su urezana imena svih tadašnjih zatočenika.

B. M.

**Mr. sc. Ivan Fumić reagira na knjigu Pere Simića
»Tito – fenomen stoljeća«**

Nove izmišljotine o Titu

Zagrebački »Večernji list« tiskao je knjigu: »Tito-fenomen stoljeća«, autora **Pere Simića**, novinara beogradskih »Večernjih novosti«. U knjizi, koja se velikim dijelom temelji na autorovim stavovima o Titu, prepostavkama i sakupljenim raznoraznim, većinom zlonamjernim pričama, maksimalno se trudio da što više oblati Tita i kao čovjeka i kao političara. Da bi knjiga stigla do što većeg broja čitatelja »Večernji list« ju je prodavao na kioscima po cijeni od 79 kuna.

Autor Simić je prikazao Tita kao beskrupuloznog karijeristu i čovjeka bez imalo osjećaja za ljude s kojima je radio i koji su mu služili, a posebno prema onima koji su mu stajali na putu do vlasti.

Prateći život i rad Tita od rođenja do smrti Simić želi sugerirati da se zapravo i ne zna kada se Tito rodio, jer su u raznim dokumentima navedeni različiti datumi. Smatra da je na taj način Tito svoju biografiju prilagođavao momentalnim potrebama. Točno je da je Tito rođen 07. svibnja 1892. godine u Kumrovcu, a da je u kasnijim dokumentima datum rođenja upisan 25. svibnja.

U dokumentima iz vremena služenja vojnog roka u austrougarskoj vojsci, zatim iz vremena zarobljeništva u Rusiji, kao i iz vremena ilegalnog rada upisani su različiti datumi rođenja od strane administracije, a ne od strane Tita.

Zaobilazeње stvarnosti

Uz datum rođenja Pero Simić se okonio i na Titovo ime. Naime, u ruskim dokumentima piše da se Tito zove Josif, isto kao i u austrijskim. Simić zaboravlja da i Rusi i Austrijanci ne pišu ime Josip već Josif. Slično je i sa Titovim ilegalnim imenima. Simić prešuće da su ljudi, koji su se bavili ilegalnim radom, često mijenjali svoje tajno ime radi osobne sigurnosti. U tome i Tito nije bio iznimka. No, najčešće je koristio ime Tito i Valter, što je i opće poznato.

Simić prigovara Titu za to što nije mnogo govorio o svom ocu, braći i sestrama, premda taj njegov prigovor ne stoji. U knjizi: »Prilozi za biografiju Tita«, Vladimir Dedijer je opširno opisao Titovu porodicu. Isto tako Tito je u raznim prilikama u razgovoru s prijateljima i novinarima

govorio o svojim roditeljima, o svojoj braći i sestraru i svom životu u Kumrovcu. Simić je zapravo želio prešućivanjem o obitelji reći da je Titov otac bio pijanac i neradnik i da ga se stoga studio, što nije istina.

I Titovo školovanje Simić je prikazao onako kako bi on htio da je bilo a ne kako je stvarno bilo. Naime, Simić prepostavlja da je Tito bio loš učenik i da je zato pohađao tzv. optovnicu koju su morali pohađati svi učenici nakon završenog četvrtog razreda osnovne škole. S druge strane, Simiću smeta što se Tito volio lijepo obući, što je bio odličan sportaš, što je odlično plesao, što je govorio više jezika i što se znao izuzetno lijepo ponašati. Smeta mu i to što je Tito uvijek nosio kožne rukavice, za koje je napisao da su mu stajale kao salivene.

Simić nije zaobišao ni dječje doba Tita, kojeg je provodio kod djeda u Sloveniji, kako bi istakao da se već tada radilo o dječaku ogromnih ambicija. Smeta mu i to što je Tito kao austrougarski vojnik zbog pobjede u borbi floretom dobio najviše austrijsko odlikovanje koje mu je lično uručio nadvojvoda Josip Ferdinand Habsburški. Čestitka jednog nadvojvode valjda bi, prema Simiću, trebala biti sramota. Zaboravlja da je Tito tada bio mladi vojnik i da mu je bila izuzetna čast što mu je tako značajna ličnost čestitala na nagradi.

Među absurdnim zamjerkama koje iznosi Simić nalazi se i ona u kojoj navodi da je Tito 1914. godine kao austrougarski vojnik ratovao u Srbiji. Simić smatra da je Tito trebao prijeći na stranu Srba, kao što su to činili neki vojnici Austrougarske kasnijih godina. Zaboravlja kakva je vojna situacija bila 1914. godine, kao i to da Austrougarska monarhija nije upućivala vojниke srpske i hrvatske nacionalnosti u većem broju na srpski front, već prema Italiji i Rusiji.

U pogledu Titovog ratovanja tokom 1914. Simić zamjera Titu što tu činjenicu nije posebno isticao u svojoj biografiji. Prema Simiću proizlazilo bi da je Tito odgovoran što je 42. domobranska »Vražja divizija« u kojoj je navodno bio i Tito, počinila brojna ubojstva na području Srbije. No, prema knjizi Vladimira Dedijera »Prilozi za biografiju Tita«, prva knjiga strana 55, vidi se da se Tito nalazio u 25. domobranskom puku koji je samo došao do granice Srbije, a zatim je zbog ratnih potreba austrougarske vojske upućen na Karpatе.

Kroz cijelu knjigu autor Simić sugerira da je Tito uvijek mrzio Srbe što se osobito vidjelo iz odnosa broja zastupljenih Srba u Federaciji, zatim prema Albancima, koje je favorizirao na štetu Srba, srpskih povjesnih prava i političkih interesa.

Mistifikacije o Titu

Simić mistificira i vrijeme kada je Tito postao član Komunističke partije. Navodi razne datume kao dokaz da se stvarno ne zna vrijeme njegovog prijema u KP. U vezi s tim navodi da je 1924. godine Tito dao napisati na križ iznad grobova svoje dvoje umrle djece: »Ovdje počiva u miru Božjem Zlatica Broz stara dvije godine i bratac joj Hinko star tri dana«. Simić namjerno prešuće da se u to vrijeme u Hrvatskoj nije ni mogao postaviti drugaćiji nadgrobni natpis. Valjda je Tito trebao napisati da na grobu počivaju djeca člana KP i načrtati crvenu zvijezdu pa bi mu to bio dokaz da je bio član KP.

Simić predbacuje Titu što je zbog revolucionarnog rada zapustio obitelj, koja se često nalazila u neimaštini. Nije naveo da je 30-tih godina 20. stoljeća u Jugoslaviji i u mnogim drugim zemljama svijeta vladala kriza zbog koje su mnoge obitelji živjele u krajnjoj oskudici.

Opisujući stradanje jugoslavenskih komunista u SSSR-u za vrijeme Staljinovih čistki, Simić se trudio da Tita optuži za njihovu smrt. Kao dokaz navodi da je Tito za neke od tih ljudi pisao karakteristike u kojima je navodio pozitivne, ali i negativne karakterne osobine. Zbog takvih karakteristika koje je pisao Tito zasigurno nitko ne bi bio strijeljan, ali ih Simić ipak ističe kao negativne. Radi istine valja reći da su mnogi komunisti iz Jugoslavije, koji su živjeli u SSSR-u, stradali u Staljinskim čistkama iako Tito za njih nije napisao ni slova.

Dio života kojeg je Tito proveo u SSSR-u i u Jugoslaviji do 1941. godine Simić opisuje kao Titovu borbu za osobnu vlast u KPJ. Prigovara mu što je veličao Staljin i SSSR, kao da to nisu radili svi komunisti diljem svijeta. Namjerno prešuće da je SSSR prije Drugog svjetskog rata i više godina nakon tog rata komunistima bio uzor, a Staljin neupitni lider komunizma. Tek nakon 25. kongresa KP SSSR cijeli svijet je saznao

za bezdušnost Staljinove politike, o čemu su do tada samo rjeđi znali i govorili.

Apsurdne tvrdnje

Simić nije zaobišao ni djelovanje Tita u NOB-i. Tvrdi da je narodnooslobodilačka borba bila potrebna Titu i komunistima radi osvajanja vlasti. Slično raznim pročetničkim ideoložima, ali i drugim nacionalistima sa tla bivše Jugoslavije, Simić tvrdi da bi narodi Jugoslavije bolje prošli da nije bilo narodnooslobodilačke borbe, jer da ne bi bilo toliko gubitaka. Apsurdnost takve tvrdnje ogleda se u činjenici da su narodi Jugoslavije sami sebe oslobođili, da su Hrvatskoj i Sloveniji враćeni prostori predati Italiji nakon Prvog svjetskog rata i oni poklonjeni po Pavelićevom režimu u Drugom svjetskom ratu te da su svi narodi na ovim prostorima dobili jednaka prava. Narodnooslobodilački pokret spriječio je da ustaše totalno unište Srbe u Hrvatskoj i BIH, a četnici muslimane i Hrvate, što Simić jednostavno prešuće.

Dolazak narodnooslobodilačke vojske na teritoriju Srbije 1944.g., Simić prikazuje kao neku vrstu okupacije. Po Simiću Srbi nisu bili za narodnooslobodilački pokret, već za četnike i kralja. Prema tvrdnji Simića Tito je iz tih razloga naredio mobilizaciju Srba i poslao ih na Sremski front da ih što više pogine. Toj gluposti nije potreban komentar.

Opisujući kraj Drugog svjetskog rata i ulogu Tita u rješavanju pitanja zarobljenika kod Bleiburga, Simić se poziva na navodnu izjavu bivšeg šefa KOS-a generala JNA Jeftu Šašića, koji da je negdje nekom prijatelju ispričao kako je Tito njemu naredio da prenese komandantima armije da pobiju sve zarobljenike. Dakle iz ovih prepostavki iznijetih po Simiću vidi se kakvim se argumentima služio. Kada bi ovakav navod bio točan, zar bi tisuće zarobljenika, preživjelo zarobljavanje, preživjelo u logorima i zatim se apsolutno najveći broj vratio kući.

Susret Tito-Churchill u Napulju, 12. kolovoza 1944.

I Simić kao i hrvatski nacionalisti tvrdi da je Tito počinio najveći zločin nakon Drugog svjetskog rata u Europi. U knjizi Mira Simića »Tito bez maske«, tisak Mozaik knjiga, Mladina Ljubljana 2008, str. 299-300 mogu se jasno vidjeti razmjeri odmazde nad zarobljenicima, posebno Nijemcima od strane zapadnih saveznika. Da je pročitao ovu knjigu saznao bi da s jugoslavenske strane u odnosu na zarobljene nije ništa više učinjeno nego što su to činili drugi zapovjednici antifašističke koalicije.

Nevjerojatne optužbe

Titov razlaz sa Staljinom Simić prikazuje kao osobni sukob dva jednako ambiciozna čovjeka, a ne kao otpor Jugoslavije dominaciji SSSR-a. u skladu sa svojom tvrdnjom dao je prikaz mjeru vlasti Jugoslavije protiv svih onih koji su na bilo koji način podržavali SSSR. Naveo je da su u kaznionici »Goli otok« ljudi masovno ubijani i mučeni kao nigdje. Sigurno je da je na Golom otoku doista bilo nehumanog postupanja, pa i izivljavanja nad zatvorenicima, ali ubojstava

i to masovnih nije bilo. Zaboravio je navesti što bi bilo da nas je vojska SSSR-a okupirala i kakve bi to posljedice izazvalo. Neka se sjeti montiranih sudskih procesa u istočnoeuropskim zemljama.

Simić pokušava ironizirati i samoupravljanje, koje prikazuje kao paravan upravljačke garniture za prebacivanje odgovornosti na radnički savjet. Nije naveo da je samoupravljanje pridonijelo znatnom razvoju privrede, ali i demokracije i da je taj sistem uvelo više zemalja, jer se pokazao veoma učinkovitim.

Knjiga Pere Simića doista obiluje nevjerojatnim pretpostavkama i optužbama kojima daje poticaj onim snagama kojima je cilj omalovažiti Tita, kao i sve ono što je u njegovo vrijeme i pod njegovim vodstvom učinjeno. Tome se ne treba čuditi ako se zna da Pero Simić osuđuje prizna-

vanje prava Muslimana Bošnjaca i Albancima na vlastitu nacionalnost, jer smatra da je sve to rađeno na štetu Srbije. »Večernji list«, koji je zdušno prihvatio tiskanje ove knjige u Hrvatskoj očito ima identične stavove kao i Simić u odnosu na Tita i antifašizam. Dovoljno je reći da je »Večernji list« vlasništvo austrijske Styrike, odnosno Nadbiskupske konferencije iz Graza (Miro Simić: »Tito bez maske«, str 112).

O raznoraznim Simićevim takozvanim velikim otkrićima u ovoj knjizi, moglo bi se veoma mnogo pisati, ali je i ovo što je navedeno dovoljno da osvijetli ideje i namjere pisca, degradiranog bivšeg omladinskog rukovodioča Srbije.

Za razliku od Petra Simića, slovenački novinar Miro Simić u knjizi : »Tito bez maske« temeljito i dosta objektivno je prikazao javni i privatni život Tita, te naveo što Titova djela i danas znače za sve narode bivše Jugoslavije.

Za ovu Simićevu knjigu dovoljno je navesti zaključak iz članka novinara Dubravka Grakalića u »Glasu Istre« od 30.05.2009. na strani 6 gdje stoji: »da je u knjizi jedino istinit njen naziv, a sve ostalo spada u post jugoslavenski publicistički šund«.

Kardinal Bozanić posjećuje Jasenovac

♦Osim hodočašća u Jasenovac, biskupi i svećenici Zagrebačke nadbiskupije posjetit će i Novu Gradišku i Petrinju

Zagrebački nadbiskup kardinal **Josip Bozanić** napokon će posjetiti Spomen-područje koncentracijskog logora u Jasenovcu, priopćio je Nadbiskupski duhovni stol. Sa sobom će povesti druge biskupe i svećenike zagrebačke Crkve, i to u sklopu hodočašća koje će se održati 24. rujna ove godine.

Tom posjetom završit će višegodišnje iščekivanje da vrh Katoličke crkve u Hrvatskoj posjeti logor u kojem su ubijene mnoge nedužne žrtve tijekom ustaškog i nacističkog terora u Dugom svjetskom ratu. Podsjecamo da je 3. travnja ove godine Spomen-područje Jasenovac posjetio i nadbiskup **Marin Srakić**. Time je Srakić prvi predsjednik Hrvatske biskupske konferencije koji je posjetio Jasenovac, a Bozanić će, prema najavama, biti prvi kardinal koji će nogom kročiti na područje nekadašnjeg zloglasnog ustaško-fašističkog logora.

Osim hodočašća u Jasenovac, biskupi i svećenici Zagrebačke nadbiskupije posjetit će, kako je najavljeno, »Staru Gradišku, nekadašnje mjesto stradanja i zatočeništva ali i sadašnje mjesto izgradnje nove crkve

te Petrinju, gdje će u novoj crkvi, koja je izgrađena na mjestu do temelja porušene župne crkve u agresiji na Hrvatsku, slaviti euharistiju«.

Za Slavka Goldsteina, bivšeg predsjednika Savjeta Javne ustanove Spomen-područje Jasenovac, Bozanićeva odluka je jako dobra.

-Drago mi je da ide tako velika delegacija. Vjerojatno je to trebalo i prije učiniti, ali ugled i brojnost delegacije možda nadoknađuje taj zaostatak. Pozdravljam njihovu odluku da dođu u Jasenovac, ali se nadam da neće biti spominjanja laži o poslijeratnoj ulozi logora, rekao je Goldstein.

Za svećenika don **Ivana Grubišića** vrijeme je ključni faktor. »Treba samo istaknuti vrijeme kad se to događalo i kad su određeni crkveni velikodostojnici pohodili ta mjesta. Njemački biskupi pohodili su Auschwitz i druge logore odmah, 1945. godine i tražili oproštenje. Previše kasnimo. Treba konstatirati činjenicu da su otišli, ali i konstatirati koliko je vremena prošlo, a da se prvi čovjek Crkve u Hrvata nije

udostojao pohoditi Jasenovac«, kazao je Grubišić.

Profesor filozofije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu i bivši predsjednik HHO-a **Žarko Puhovski** kaže da je to, kako bi kazali Englezi, »premalo, prekasno. To se čini desetljećima prekasno, a čitava se stvar naglašava na birokratski način kao sastavnica funkcioniranja u posebnoj godini, a ne kao posebnost sama«. Puhovski je ustvrdio da je odlaskom u Jasenovac prije dva mjeseca nadbiskup Srakić kardinalu Bozaniću postavio neku vrst izazova. Što se itinerara Bozanićeva posjeta tiče, Puhovski smatra da se u »Staru Gradišku ide da se ne ide samo jednima, nego svima. Nema se snage odati poštovanje žrtvama koje su bile žrtve jednog hrvatskog režima«, rekao je Puhovski.

Bozanićev pohod zacijelo je dobar znak, ocjenjuje **Inoslav Bešker**, komentator »Jutarnjeg lista«, dodajući da je Jasenovac najvidniji simbol holokausta u Hrvatskoj, te da bi odlazak najvišeg dužnosnika Katoličke crkve mogao imati pozitivan učinak i na pomirbu u Hrvatskoj.

S.T.

Obnovljen antifašistički spomenik

♦Obnovu spomenika, financirala je općina Pakrac, a okoliš su dobrotoljnim radom, uredili antifašisti.

Povodom 22. lipnja Dana antifašističke borbe, u organizaciji Udruge antifašističkih boraca i antifašista Pakrac-Lipik, svečano je otkiven obnovljeni spomenik NOB-i. Obnovu spomenika, financirala je općina Pakrac, a okoliš su dobrotoljnim radom, uredili antifašisti.

Skupu je prisustvovao veći broj građana Pakraca, Lipika i okolnih sela, kao i brojni gosti među kojima i potpredsjednik SABA RH **Borivoje Zarić**, dožupan Požeško-slavonske županije **Željko Jakobović**, dopredsjednik Gradskog vejeća Požege **Marijan Cesarić**, dogradonačelnik Pakraca **Nikola Simić**, predsjednik Gradskog vijeća Pakraca **Zoran Krejčić** kao i predstavnici političkih stranaka i udruga Pakraca i Lipika i UABA Požege. Među gostima je bio i najstariji živući pripadnik 12. slavonske brigade **Adam Lončarević**.

Svečanost je otvorio predsjednik UABA Pakrac-Lipik **Veljko Mandić** i pozdravio sve goste i sudionike, a potom je na skupu

govorio član Predsjedništva SABA RH Borivoje Zarić.

Istog dana položeni su vijenci i upaljene

svijeće na spomen kosturnicu poginulim braniteljima u Pakracu i Lipiku.

Pero Matić

Sudionici otkrivanja obnovljenog spomenika

Suprotstavimo se iskrivljavanju povijesti

♦Američki predsjednik Barack Obama odao je 6. lipnja, na sjeveru Francuske u Normandiji, počast savezničkim vojnicima poginulima u Drugome svjetskom ratu, a prije toga je u Njemačkoj, u pratinji njemačke kancelarke Angele Merkel, posjetio spomen područje nekadašnjeg koncentracijskog logora Buchenwald

Ceremoniji u povodu 65. godišnjice savezničkog iskravljavanja u Normandiju, prisustvovali su i francuski predsjednik Nicolas Sarkozy, britanski premijer Gordon Brown, britanski princ Charles, kanadski premijer Stephen Harper i 1500 veterana Drugog svjetskog rata. Lideri Sjedinjenih Američkih Država, Francuske, Velike Britanije i Kanade i na taj način žele manifestirati na kojim zasadama počinje današnji svremeni i demokratski svijet podsjećajući na žrtve koje su pale u borbi protiv najvećeg zla u povijesti čovječanstva – nacifašizma.

»Živimo u svijetu u kojem se nadmeću različita vjerovanja i tvrdnje o istini«, rekao je Obama i dodao: »U takvu svijetu rijetkost je da se pojavi borba koja se okreće nečem univerzalnome u čovječanstvu. Drugi je svjetski rat bio upravo takav«.

Američki je predsjednik govor održao na velikom američkom groblju u Colleville-sur-Meru gdje leži 9387 američkih vojnika. Reuters javlja kako je Obama rekao da je rat protiv nacističke Njemačke utro put godinama mira i prosperitet.

Groblje u Collevilleu gleda na tzv. plažu Omaha, mjesto na kojem su američke snage što su se ondje iskrcale 6. lipnja 1944.

Predsjednik SAD i Francuske

imale najveće gubitke u udaru na utvrđene njemačke položaje.

Za američke predsjednike tradicija je da posjete Normandiju i da podsjeti na borbu antihitlerovske koalicije protiv nacifašizma. Ronald Reagan bio je na obilježavanju 40. godišnjice Dana D, Bill Clinton deset godina kasnije, a George W. Bush 2004. godine.

Dan prije Normandije Obama je, u pratinji njemačke kancelarke Angele Merkel, posjetio spomen područje nekadašnjeg koncentracijskog logora Buchenwald i tom prilikom ukazao na važnost održavanja sjećanja na strahote Drugog svjetskog rata.

»Ovo nas mjesto upozorava na to da uvijek moramo biti budni i oprezni«, rekao je Obama nakon obilaska spomen područja u pratinji kancelarke Angele Merkel i nobelovca i preživjelog logora Eliea Wiesela. Američki je predsjednik ukazao i na opasnost nijekanja holokausta. »I danas ima onih koji tvrde da se holokaust nikad nije dogodio i oni bi trebali doći na ovo mjesto«, rekao je Obama te je doda da je svatko »dužan suprotstaviti se onima koji iskrivljuju povijest«. Američki predsjednik, čiji je praujak (djedov brat) kao američki vojnik sudjelovao u oslobođenju logora Buchenwald u travnju 1945., položio je jednu bijelu ružu na spomen ploču u čast 250.000 logoraša od kojih je oko 56.000 ubijeno.

I njemačka kancelarka Angela Merkel je ukazala na potrebu očuvanja sjećanja na žrtve nacional-socijalističkog terora »kako se Buchenwald ne bi ponovio«.

»Klanjam se pred svim žrtvama«, rekla je Merkel nakon zajedničkog obilaska logora. Američki spisatelj i dobitnik Nobelove nagrade za mir Elie Wiesel u svom se govoru osvrnuo na svoja iskustva kao zatočenik logora Buchenwald u kojem je tematizirao i smrt svoga oca u istom logoru.

S.T.

Više od sjećanja

DVANAESTA JOŠ ŽIVI

♦Antifašisti Pakrac i Lipik akcijom protiv zaborava i zatiranja svoje spomeničke baštine

Prema svom godišnjem planu članovi UABA Pakrac - Lipik sustavno čiste i koliko je to moguće uređuju devastirane spomenike NOR-a. Upravo smo njih tridesetak zatekli kako uređuju okoliš oštećenog spomenika na lokaciji Glavica uz glavni prometnicu Požega - Pakrac. To je za tamošnje antifašiste izuzetno mjesto povijesnih zbivanja.

Naime, ondje je u ožujku 1943. godine, za Slavonce uvijek slavna 12. proleterska partizanska brigada, vodila teški boj s njemačkim tenkovskim jedinicama. One su pripadale 187. njemačkoj diviziji koja je borbeno djelovala u sklopu neprijateljske ofenzive «Braun» na prostoru Slavonije, a dvanaesta je izvršila probor prema Psunj. U toj ofenzivi njemačko - ustaške snage angažirale su 30.000 svojih vojnika.

Za vrijeme šestotih borbi kod Glavice poginulo je tada 19 slavonskih proletera, čije stradanje vapi za obnovom ovog spomenika, podignutog na mjestu probora, njima u čast. Njihova pogibija bila je doprinos cijeni konačnog sloma neprijateljske ofenzive koju su proletari spremno platili.

Zato se antifašisti pakračkog kraja s posebnim pippetom

odnose prema devastiranom spomeniku. Na licu mjesa imali smo čast susresti i Adama Lončarevića preživjelog borca ove slavne brigade. Iako je već prevabilo devedeset Adam svako malo zapjeva »Dvanaesta je majka Slavonije«, dok mu se grudi ponosno napinju, a oči zaiskre. Ne treba niti govoriti kako svi okupljeni antifašisti rado prihvataju pjesmu pa ozelenjelim gorjem baš oko Budića poteče pjesma ona partizanska. U tim trenucima čovjeku se učini kao da okolnim šumarcima još uvijek odjekuje poklič proletara pri jurišu prije no otidoše u povijest koja nas sve učini slavnim poradi njih.

Ovo višesatnoj akciji i prigodnom druženju prisustvovali su i potpredsjednik SABA Borivoj Zarić, član predsjedništva Pero Matić te delegacija požeških antifašista. Na kraju su svi zahvalili Veljku Mandiću, predsjedniku UABA Pakrac - Lipik što je upriličio ove divne trenutke zajedništva i povijesnih sjećanja koje neki žele bezuspješno zatruti. Dok se god bude tako radilo u udrugama, nad pale drugove neće pasti zaborav a povijesni revizionisti neće uspjeti u svojim nakanama.

B.Z.

OSTAJE LI BAŠTINA ANTIFAŠIZMA BEZ BAŠTINIKA?

Pod naslovom »Okrugli stol o baštini antifašizma Rab 2009.«, Udruga antifašističkih boraca i antifašista i Grad Rab organizirali su znanstveni skup. Na istu temu prvi okrugli stol održan je prije jedanaest godina, a kao poticajni podnaslov ovogodišnjeg skupa sudionicima je postavljeno pitanje, odnosno radna hipoteza: ostaje li baština antifašizma bez baštinika? O tom skupu, održanom 8. svibnja, »Glass« je izvjestio u prošlom broju, a zbog aktualnosti i značaja teme sada donosimo širi prikaz izlaganja eminentnih znanstvenika i intelektualaca.

Radni dio skupa počeo je izlaganjem **Remer, prof. dr. sc. Josipa Deželjina** s temom »Promišljanje o baštinicom antifašizma i budućnost«. Definirao je fašizam i antifašizam te istaknuo da antifašizam danas prerasta u opće dobro čovječanstva koji teži održivom razvoju na Zemlji i s tim u vezi istaknuo ciljeve i zadatke modernog antifašizma.

Akademik Petar Strčić je u svome izlaganju pod nazivom »Antifašizam Hrvatske u međuraču i u Drugom svjetskom ratu - Ocjene danas« povezao je početke i kraj fašizma s nastankom i razvojem antifašizma. Također je polemizirao sa stavovima akademika Novaka rekavši da ga čudi da uvaženi akademik ne razlikuje činjenicu da komunizma kao društvenog uređenja zapravo u povijesti nikada nije

Najviše polemike na skupu izazvao je članak u Književnoj Rijeci akademika Slobodana Novaka koji je bio pozvan na skup ali je poziv sa indignacijom odnio, a svoj stav o okruglom stolu i antifašizmu iznio u spomenutom časopisu. U navedenom časopisu Novak je napisao uvodni esej pod naslovom »Ostaje li antifašistička baština bez baštinika?« U eseju izjednačava fašizam i komunizam odgovorivši na postavljeno pitanje antinomiski; baština antifašizma ostaje bez baštinika jer baštinike dijeli na »podobne« i »nepodobne« odnosno na one koji to po njegovom mišljenju mogu biti i one druge.

♦Širi prikaz izlaganja eminentnih znanstvenika i intelektualaca na okruglom stolu u Rabu o baštini antifašizma

bilo za razliku od fašizma koji je bio uspostavljen i koji je svoju ideologiju institucionalno provodio u djelu.

Kulturom dijaloga savladavati nesuglasice

Ivo Barić, prof. govorio je o »Sponičkoj baštini antifašizma«. Dao je pregled svih spomenika antifašizma na otoku Rabu i iznio misao da su oni egzaktan primjer važnosti intaktnih spomenika kao naše baštine, a posebice antifašističke. Iznio je neke poražavajuće podatke o znanju rapskih osmoškolaca o antifašizmu koje je prikupio metodom anketiranja, a svoje izlaganje je završio s optimističnom rečenicom da se samo kulturom dijaloga mogu svladati sve nesuglasice, a oni koji unaprijed znaju sve odgovore nas ne zanimaju. Naglasio je da se povijest ne kopira već se njezino dobro uključuje u sadašnjost i budućnost.

Leonardo Beg, mag. nadahnuto je govorio o »Dijalogu u nadi«, otvorivši neka filozofska pitanja o čovjeku uopće i stavio u korelaciju odnos religije i antifašizam. To se postiže dijalogom između suprotstavljenih stavova.

Dr. sc. don. Ivan Grubišić imao je temu »Religija i ideologija«. U svome se izlaganju naglas propitivao oko pojmljova što je to religija, a što ideologija, te kako se jedna prema drugoj odnose ova dva pojma. Iznio je tezu da su ti pojmovi kroz povijest bili isprepleteni, umreženi i ponekad poistovjećivani, a osvrnuo se i na slabosti ideologije i kušnje religije. Za staljinističke gulage rekao je da su pokazali ideologiju na djelu, a za Hitlera da je uveo naj suvremeniju tehnologiju uništavanja ljudi. Zaključno je iznio misao da religiozni čovjek nikad ne smije pristati na to da prihvati dvostruki pad u ideologiju i iskoristi naravno stanje »ideološke svijest« za naknadnu ideologizaciju svoje vlastite religije, jer to onda nije više odraz naravi nego zla u slobodi, a zlo osuđuju sve religije svijeta.

Zvonko Ivanković Vonta imao je dvije teme: 1948. -Povijesni razlaz sa staljinskim totalitarizmom i Rodoljubno svećenstvo u NOB-u. U prvom dijelu tvrdio je da je u Jugoslaviji bio samoupravni socijalizam. Kao što vlast demokršćanske

partije ne znači »kršćanstvo« isto tako vlast komunističke partije ne znači »komunizam«. Dosljedno tome to znači da se 1948. nisu sukobila dva komunizma već dvije državne politike. Građanima Hrvatske bile su 1941. ponuđene tri opcije odnosno programa: Pavelićev kvislinski, Mačekov kapitulantski i Titov borbeni oslobodilački program. Rekao je da je Goli otok prvi put otvoren i I. svjetskom ratu za ruske zarobljenike, a nakon sukoba sa Staljinom logor je obnovljen pod kodnim imenom »Mermer«, a ne »Mramor« što indikativno govori o njegovim idejnim tvorcima. Bilo je interesantno čuti i autorov osrvt na ulogu Josipa Broza Tita obzirom daje sam još 1969. istupio iz Saveza komunista. O Titu je rekao da je bio karizmatska i autoritativna ličnost ali nije bio diktator, a osim zasluga u II. svjetskom ratu i odlučnog »ne« Staljinu naročito je istaknuo njegovu ulogu u osnivanju pokreta nesvrstanih. Naveo je neke primjere svećenika učesnika II. svjetskog rata na strani antifašista i kao svjetli primjer istaknuo posebno kanonika dr. Svetozara Ritiga. Kao moto svoga života i rada iznio je Ciceronovu izreku: »Prvi je zakon povijesti - ne reci ništa lažno, drugi je zakon - imaj hrabrosti reci istinu«.

Doc. dr. sc. Dušan Mlacić s temom »Mi, oni i baština - Rabljani i srednji vijek«, vrlo je spretno povezao srednji vijek, fašizam i antifašizmom.

Kritika institucija Katoličke crkve

Mr. sc. Drago Pilsel veći dio svog života proveo je u dijaspori živeći u okruženju koje najblaže rečeno nije bilo sklono antifašizmu. Njegova tema nosila je naziv »Jasenovački logor, nadbiskup Stepinac i Katolička crkva - neke važne činjenice«. Kao bivši svećenik teolog Pilsel je vrlo britko secirao stavove Katoličke crkve i samog nadbiskupa Stepinca u odnosu na njihovo držanje tijekom II. svjetskog rata, a posebice glede logora smrti Jasenovca i drugih koncentracijskih logora. Osim vrlo oštih i hrabrih stavova na račun institucije Katoličke crkve upozorio je na sustavno gušenje slobode medija i slobodnomislećeg pisanja te pozvao na podršku onim novinama i onim novin-

Giacomo Scotti, književnik, polemizirao je s akademikom Novakom i iznio stajalište da svako ima demokratsko pravo iznositi svoja gledišta ali je objelodanio jednu pjesmu navedenog akademika iz 1952. u kojoj isti piše odu Josipu Brozu Titu i njegovom djelu. Kao pripadnik talijanske manjine podvukao je da Italija nije sva bila fašistička i da ju se ne smije tako doživljavati, pa je u sklopu toga naveo podatke o Talijanima antifašistima koji su prošli istu golgotu u fašističkim kazamatima kao i mnogi drugi.

skim perima koji gaje takvo pisanje, a prijete im otkazima.

Prof. dr.sc. Damir Grubiša temom »Antifašizam u svijetu i kod nas« citirao je veći broj domaćih i inozemnih autora, a naveo je i sedamnaest karakteristika antifašizma. Izlaganje je završio sa čuvenim riječima iz pjesme pastora Niemoellera: »Prvo su došli po Židove i ništa nisam rekao jer nisam Židov. Onda su došli po komuniste i ništa nisam rekao jer nisam komunist.

Tragom povijesti

U POHODU VELIKANIMA

♦Antifašisti Požege obišli spomenike hrvatskim simbolima borbe za slobodu i pravedniji svijet - Matiji Gubcu i Josipu Brozu

Već deset godina požeški antifašisti redovito odlaze na manifestaciju »Dan mladosti - radosti« u Kumrovec. Više od pedeset razdražanih Požežana učinili su to i ove godine. Nakon Kumrovcova posjetili su velebni spomenik **Matiji Gupcu** u Gornjoj Stubici autora **Antuna Augustinčića**. Time su ostvarili namjeru da posjete spomenike dvojice hrvatskih velikana slobodarskog duha koji se nisu mirili sa zlom i nepravdom. Jedan je od njih svom napačenom staležu htio zamjeniti dobrim, a drugi svom porobljenom narodu ostvariti pravedniji svijet bez zlosilja.

To je upravo ono za što se suvremeni antifašisti zalažu. Sloboda življenja, jednakost za sve i socijalna osjetljivost te pravda nasuprot svim fašistoidnim pojавama - kažu organizatori ovog putovanja iz UABA Požega.

Onda su došli po sindikaliste i ništa nisam rekao jer nisam sindikalista. Onda su došli po mene i više nije bilo nikoga tko bi nešto rekao.«

Vanja Seršić, dip. iur. imao je temu »Perom za antifašizam«. Govorio je da se iza fašističkih parola napisanih na ulazu u koncentracijske logore »Red, rad i disciplina« ili »Rad osloboda« koje same za sebe zvuče vrlo benigno, kriju najveće tvornice smrti. Upozorio je da danas mlađi moraju znati posljedicu poklika »Za dom spremni« ili »Ajmo, ajmo ustaše« jer iza tih parola stoji fašistički ustaški režim koji je darovao hrvatske teritorije, slao hrvatsku mladež da gine po bespućima Rusije za tuđinske interese i koji je prvi u Europi nakon svojih fašističkih uzora uveo tzv. rasne zakone i primjenjivao ih diljem koncentracijskih logora u Hrvatskoj. Svaki je zločin jednak i treba ga istražiti, dokumentirati, procesuirati i sankcionirati. Danas se perom treba boriti protiv fašizma jer je to bolje nego puškom i da bi bila tragedija ponavljati razred iz povijesti koju su naši preci već apsolvirali.

Zdravko Zima, književnik, zapitao se »Može li se biti kršćanin i antifašist?« Na ovo pitanje je odgovorio potvrđeno pri čemu je citirao više misilaca od Ničea do Kocbeka, a iznio neka filozof-

ska promišljanja o ljudskom smislu postojanja kao i religijama kojima je imantno poštivanje dobra, a samim time i antifašizam.

Josip Andrić, mag. govorio je o »opasnosti preklapanja matrica«, pri čemu je kao prvu matricu označio talijansku krajnju desnicu koja traži poništenje Pazinskih odluka o vraćanju Istre, Zadra i otoka matici Hrvatskoj, a drugu hrvatsku desnicu na čelu sa HDZ-om koja stalno gura percepciju da je antifašizam jedнако komunizam. Postavio je pitanje što bi se dogodilo da se te matrice poklope. Na kraju je informirao nazočne o podizanju Spomen muzeja žrtvama fašističkog terora u koncentracijskog logora Kampor.

Osim iznesenih izlaganja na okrugli stol su pristigli i radovi čiji autori nisu mogli biti nazočni, a to su: **Vinko Šunjara, publicist** »Hrvatska u Narodnooslobodilačkom i antifašističkom ratu 1941.-1945.«, **akademik Anton Vratuša** »Zgodovinski spomin osnova za negovanje vrednot narodno osvobodilnega gibanja« i **prof. dr. sc. Vidoje Vujić** »Antifašizam u budućnosti«.

Izlaganja na skupu bit će integralno objavljena u Zborniku okruglog stola, a organizatori su najavili da će se ubuduće skup održati bijenalno.

Svi su se htjeli slikati kod Augustinčićeva spomenika Matiji Gupcu u Gornjoj Stubici

brigada u Sloveniji i jedna u Hrvatskoj nazvane su po Matiji Gupcu, ustaniku iz jednog drugog povijesnog doba, ali je duh slobode bio uvijek isti.

Antifašisti su još posjetili Zelenjak i spomenik »Lijepo naše« čije je stihove napisao **Antun Mihanović**. Naime, Antun Mihanović je nadahnut ljepotom prirode i krajolika Zeljenjaka dobio inspiraciju te napisao stihove »Hrvatske domovine«. Njih je potom uglazio **Josip Runjanin** pa tako nastade Hrvatska himna. U svakom slučaju o ovim znamenitim ličnostima i povijesnim zbivanjima govorila je podno spomenika **Marija Radonjić**, što je oplemenilo prigodno putovanje. Na kraju su svi sudionici ovog posjeta izrazili zadovoljstvo ovim prigodnim podsjećanjem na slobodarsku povijest naroda Republike Hrvatske, iz koje bi mnogi naši suvremenici trebali učiti.

Borivoj Zarić

*U povodu dvotomne knjige
dr. sc. Đure Zatezala o kompleksu ustашkih logora Jadovno*

TRAJNO SVJEDOČENJE O ZLOČINIMA

•Iako po strahotama i broju ubijenih nije bio manje strašan, logor Jadovno ostao je u sjeni Jasenovca, da bi sustavno bio zanemarivan osobito od 1990. godine kada su proustaške snage činile velike napore da se ti zločini u cijelosti zataškaju

Kompleks ustашkih logora Jadovno koformljen je isključivo za masovno uništenje Srba, Židova, komunista i drugih demokratskih osoba. S istim ciljem u Hrvatskoj je još bilo osamdesetak logora.

Ustaše su još u emigraciji pripremali progon Srba i Židova. Stoga su travnja 1941. godine, čim su po okupatoru dovedeni u Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu na vlast, počeli progonom ovih grupacija ljudi. Dok je NDH proglašena 10. travnja 1941. godine, već 11. travnja te godine počeli su ustashački progoni i trajali su do konačnog sloma te tvorevine travnja 1945. godine.

Logor u Gospicu djelovao je od početka svibnja pa do 21. kolovoza 1941. godine. U logoru je ubijeno 40.123 osobe, najviše Srba i Židova, te desetci Hrvata, ali i pripadnika drugih naroda. U samom Gospicu logoraši su bili smješteni u prostorije okružnog zatvora, kao i u dvorište tog zatvora. Logor je imao više ispostaava. Jedan dio logoraša bio je smješten na imanju Maksimović, i to u njegove štale.

Gospicki logor je služio za tranzit logoraša do Jadovnog, Slanog i Metajne. Iz tog razloga brojno stanje logoraša stalno se mijenjalo. Dovođeni su uhapšeni Srbi i Židovi s teritorija cijele tzv. NDH.

U Jadovnom zapovjednici logora bili su ustaše: **Stjepan Rubinić, Rudi Ritz i Dragutin Pudić zvan Paraliza**. Ustašku posadu činili su ljudi iz hrvatskih sela Like, Bosne i Hercegovine, koji su smatrali da je došlo njihovo vrijeme da se na račun opljačkane srpske i židovske imovine obogate.

Prema dosadašnjim istraživanjima u Jadovnom je ubijeno 32.103 osobe, a na Pagu 8.020 osoba. U samom Gospicu nije bilo ubijanja, ali je bilo maltretiranja. Zapovjednik ustaša na Pagu bio je **Ivan Devčić zvan Pivac**. Logor Slana nalazio se u kamenitoj uvali kao i Metajna i uvjeti za boravak gotovo da i nisu postojali. Glavni egzekutori bili su ustaše: **Maks-Vjekoslav Luburić, Ante Vrban, Ivica Brkljačić, Ventura Baljak, Ivan Devčić**.

Pivac i drugi. Prve žrtve na Pagu bile su židovske.

Nakon likvidacije logora sanaciju tih mjeseta izvršila je talijanska okupacijska vojska. Potresan izvještaj o nadrenom stanju napisao je poručnik talijanske vojske **dr. Sante**, koji je s vojskom izvršio sanaciju. Prema njegovom izvještaju proizlazi da je s ekipom spalio 791 tijelo nezakopanih ili poluzakopanih ljudi. Žrtve su bile stare između 15 do 91 godinu. Bilo je i djece u povojsima. Najveći broj ubijenih bio je bačen u more.

Tvrđnje kriptoustaša da su bili prisiljeni poduzimati mjere protiv Srba jer da su oni ustali protiv NHD, potpuno su sulude. Zar se netko mogao suprotstaviti NDH i prije negoli je i postojala. Osim toga, razne četničke organizacije, formirane do Drugog svjetskog rata, naprsto su se raspale trenutkom okupacije Jugoslavije. Tek znatno kasnije su se pojavili četnici i to uglavnom u Srbiji, a zatim u Bosni i Hercegovini i u Hrvatskoj. Uostalom, četnici su bili ustashački saveznici od 1942. godine pa do kraja rata.

Mora se znati da su ustaše počeli s ubojstvima Srba i to javno po naseljima, a tek 25. studenog 1941. godine Pavelić je donio zakonsku odredbu o upućivanju nepočudnih i pogibeljnih osoba na prisilni boravak na takozvane sabirne i radne logore.

S obzirom na poznate strahote ustaških zlikovaca u Jasenovcu, logor Jadovno je ostao u sjeni Jasenovca iako po strahotama i broju ubijenih nije bio manje strašan. Taj logor je sustavno zanemarivan osobito od 1990. godine kada su proustaške snage činile velike napore da se zločini počinjeni na tom terenu u cijelosti zataškaju. Istina, ustaše su pokušale zataškati te zločine i tokom Drugog svjetskog rata ali im to i tada nije uspjelo. Nasuprot ustaškim vlastima, rukovodstvo NOB-e je isticalo zločine ustaša u Jadovnom i na osnovu toga vršilo mobilizaciju ljudi. Stoga ne stoji tvrdnja nekih koji žele okriviti NOP za zataškavanje zločina, radi navodnog bratstva i jedinstva, jer je to obična laž.

Kada govorimo o koncentracionim logorima treba reći da oni nisu bili ustaški izum, ali su ih ustaše itekako koristili. Postavlja se pitanje tko je i u ime čega činio zločine. Radi istine, tokom Drugog svjetskog rata na svim stranama činjeni su ogromni zločini, ovisno o političkim i vojnim okolnostima. U tzv. NDH zločine su činili prvenstveno osobe odgojene u klerofašističkom duhu koji su se organizirali kroz duže vrijeme.

U akcijama formiranja ustaških milicija i postrojbi veoma su bili angažirani i pojedini svećenici, o čemu postoje brojni dokazi objavljeni u knjizi »Dokumenti o protunarodnom djelovanju dijela katoličkog klera« tiskanoj 1946. godine. Osobito su se isticali svećenici: **Nikšić** u Slunju, **Mikan** u Ogulinu, **fra Glavaš** u Širokom brijegu i niz drugih poznatih po svom proustaškom djelovanju. Čak ih je 145 odlikovano za doprinos ustaškom poretku od strane vlasti NDH, među kojima i **nadbiskup Stepinac**. Bivši **Pavelićev** ministar **Artuković** na suđenju u Zagrebu izjavio je da su se ustaše u svemu pridržavali nauka Katoličke crkve, očito onako kako su oni taj nauk shvaćali. I danas imamo u Hrvatskoj onih koji ističu samo vjeru, naciju i obitelj kao jedine vrijednosti. Za te ideje nisu se ustezali ubijati ljudi druge vjere, nacije i rase ili ljudi drugog mišljenja. Kako inače objasniti da su samo u par dana po uspostavi tzv. NDH zaredala masovna ubojstva Srba, Židova, Roma, Hrvata, itd.

Podsjećam na ubojstvo Srba u Gudovcu kraj Bjelovara kada je u samo jednom danu ubijeno 196 osoba, u Veljunu gdje je ubijeno 400 Srba, u Banskom Grabovcu i u mnogim drugim mjestima. Ta ubojstva su počinili mnogi susjedi Hrvati radi osobne koristi. Prihvatali su ustaške ideje i zato su poubijali Srbe s kojima su do tada živjeli i radili u miru i slozi. Isto se to i dogodilo u odnosu na Hrvate i Muslimane stradale od četnika u Drugom svjetskom ratu i dijela Srba u Domovinskom ratu u Vukovaru, Škabrnji, Srebrenici i drugim mjestima. I ta nedjela većinom su izvršili lokalni Srbi koji su svoje susjede i te kako dobro poznavali.

♦ Komemoracija žrtvama holokausta iz ustaškog sabirnog logora

PRIVREMENA STANICA ZA JASENOVAC

Iako živimo u demokratskoj državi, očekivalo bi se da postoji zakon o zabrani širenja rasne, vjerske i nacionalne mržnje, o isticanju nacističkih i fašističkih simbola i o negiranju njihovih žrtava, ali takav zakon u Hrvatskoj ni do danas nije donijet. Zato i nije čudo da slušamo upravo nevjerojatno izjave i najviših državnih i političkih predstavnika kojima se brani ustaški poredak i ustaška zlodjela. Nužno je stoga da Sabor konačno ozakoni kažnjavanje svih nacističkih i fašističkih nosilaca, jer oni stvaraju preduvjet za novo međuljudsko uništenje.

Situacija se tokom 1941.g. u neku ruku promjenila onog trena kada su zbog ustaškog terora Srbi i Hrvati pod vodstvom Komunističke partije digli ustanak i oružjem se suprotstavili zločincima. I sami okupatori su uocili veliku opasnost od ustanka pa su zatražili prekid klanja, ali se val zločina više nije mogao zaustaviti.

Kada govorimo o Jadovnom treba istaći da je u samo četiri mjeseca postojanja logora Gospić, Jadovno, Slana i Metajna ubijeno do 41 tisuća ljudi. Malo tko je preživio užase ustaškog orgijanja. Bestijalnost ustaša ogleda se i u njihovom fotografiranju nad hrpom leševa s noževima kojima su te osobe usmrtvili.

Paradoksalno je da u Hrvatskoj ni jedno poduzeće nije željelo tiskati knjigu **dr. sc. Đuke Zatezala**. To govorи o duhovnom stanju onih osoba koje danas diktiraju politiku Hrvatske. Nad grobovima ubijenih svećenici katolici ne služe misu, što dovoljno govorи o njima.

Žalosno je da neki predstavnici braniteljskih udruga brane zločince i zločine, iako o tom vremenu i tim zločinima znaju samo iz ustaške propagande i vjerojatno iz priča svojih rođaka. Oni napadaju Tita i NOB kao ratne zločinice. No, mora se znati da nije bilo Tita i politike koju je provodio NOP, Drugi svjetski rat preživjelo bi zuzetno malo i Srba i Hrvata, jer bi se međusobno bili uništili.

Želim istaći veliku zaslugu **dr. sc. Đuke Zatezala** koji je upornim radom i s mnogo truda prikupio građu o ovim zločinima, kao i spisak imena ubijenih, koja je u knjizi također objavio. Stoga preporučujem knjigu, jer je to trajni dokument o zločinima ustaša u jednom mračnom vremenu za koje želimo da se više nikada ne ponovi.

Mr. sc. Ivan Fumić

Tradicionalna komemoracija žrtava holokausta iz sabirnog logora Đakovo, koji je na početku današnje Nazonove ulice djelovao tijekom Drugog svjetskog rata, a u koji su uglavnom stizali Židovi iz Bosne, održana je u organizaciji Židovske općine Osijek na židovskom groblju u Đakovu.

Ondje je priređen molitveni obred koji je predvodio rabin Luciano Moše Prelović iz Židovske općine Zagreb, a pozdravnu riječ uputio je i predsjednik Židovske općine Osijek Damir Lajoš, rekavši kako je holokaust zlo koje se više nikada ne smije ponoviti.

Uz polaganje vijenaca na spomenobilježje u kapelici na židovskom groblju te obilazak grobova, sudionici komemoracije položili su vijenac i na ponovno postavljenu spomen-ploču na mjestu nekadašnjeg logora.

Logor u Đakovu mnogima je bio samo privremena stanica za Jasenovac i druge zlogasne logore. Na komemoraciji su bili i pripadnici židovskih općina Osijek, Zagreb, Beograd, Sarajevo i dr., među kojima i neki preživjeli iz đakovačkog sabirnog logora.

S.D.

Matić poljana SAT POVIJESTI ZA UČENIKE

♦ Održan treći Ljetni memorijal 26 smrznutih partizana

Na Matić poljani održan je treći Ljetni memorijal 26 smrznutih partizana, na kojem su okupljenim antifašistima, predstavnicima županijske i lokalne vlasti te brojnim osnovnoškolcima i srednjoškolcima s područja Primorsko-goranske županije sat povijesti održala šestorica preživjelih boraca 2. brigade 13. primorsko-goranske divizije, **Ivan Marijan, Antun Fugošić, Vladimir Konestabo, Josip Frankić, Milan Zaharija i Slavko Pleše**. Oni su izbjegli sudbinu svojih 26 suboraca koji su tijekom noći od 19. na 20. veljače 1944. godine ostali smrznuti na tom terenu.

Jedan od organizatora manifestacije i predsjednik UABA Delnica Miljenko Fak istaknuo je da je glavni cilj memorijala da se učenicima dopuni školski program povijesti i da doznači i nauči više o značaju antifašizma.

Nakon polaganja vijenaca

okupljenima su se obratili predsjednik UABA Rijeke **Vinko Tamarut**, predsjednik SABA Primorsko-goranske županije **dr. sc. Marko Pavković**, načelnik Mrkoplja **Ivica Padavić**, izaslanik župana **Branko Škrbonja** te u ime SABA RH **Krešimir Piškulić**, rekavši da su »smrznuti partizani život dali za slobodu, a svi oni koji tu činjenicu danas omaložavaju, omaložavaju i čitav antifašistički pokret«. Memorijal je uključio i sportska nadmetanja više stotina učenika s područja cijele županije.

N.L.

BOJKOT IZ »MORALNIH RAZLOGA«

♦Kao i njegovi prethodnici, novi gradonačelnik Zvonimir Vrančić odbio položiti vijenac na antifašistički spomenik sa zvijezdom petokrakom

Članovi Udruge antifašističkih boraca i Antifašista Zadarske županije obilježili su Dan antifašističke borbe polaganjem vijenaca na Gradskom groblju na spomen-obilježje borcima palim u NOR-u i na Središnjem križu u znak spomena na branitelje poginule u Domovinskom ratu. Uz njih su vijence položili i predstavnici političkih stranaka SDP-a, HNS-a i HSLS-a.

Tom prigodom predsjednik udruge **Nikola Dobre** podsjetio je da je hrvatski narod dao oko 240 tisuća boraca NOR-a, od kojih je 70 tisuća svoje živote žrtvovalo za slobodu. Smatra kako nije primjereno da čelnici gradske i županijske vlasti bojkotiraju odavanje počasti tako velikom broju žrtava, poručivši im da bi uz ostalo trebali poštovati odluke Vlade i Sabora o antifašizmu.

Naime, novoizabrani zadarski gra-

donačelnik **Zvonimir Vrančić**, u pratnji župana **Stanka Zrilića** i predsjednika Gradskog vijeća **Živka Kolege**, položio je u povodu Dana antifašističke borbe vijenac samo pod spomen-ploču na Narodnom trgu, postavljenu generacijama koje su dale doprinos slobodi Zadra, a ne i na antifašistički spomenik sa zvijezdom petokrakom na Gradskom groblju. Rekao je da to čini iz »moralnih razloga«.

»Želimo izraziti poštovanje svima koji su sudjelovali u borbi protiv okupatora. Međutim, poznato je da su neki antifašisti poslije počinili zločine, od kojih se mi ograđujemo, a vijenac stavljamo samo na trg«, »argumentirao« je svoj postupak, ističući da bojkot nije stranačka odluka već njegova osobna - »moralna, a ne ideološka«.

Objašnjavajući svoje odbijanje sudjelovanja na komemoraciji poginulim antifašistima na Gradskom groblju ustvrdio je da je »završetak rata donio pobjedu nad fašizmom, ali Hrvatskoj nije donio ni slobodu, ni samostalnost, ni demokraciju«. Zadarski gradonačelnik smatra da tek »završetkom Domovinskog rata hrvatski narod doživljava slobodu i demokraciju«.

Tako gradonačelnikovo obrazloženje za zadarske antifašiste predstavlja neuvažavanje i grubo vrijeđanje ne samo odredbi Ustava RH i saborske Deklaracije o antifašizmu, nego i velikog broja hrvatskih antifašista, poginulih pod zvijezdom petokrakom kao simbolom antifašističke borbe, čije žrtve zaslužuje trajno poštovanje, a ne nekakve »moralne, a ne ideološke razloge« bojkota komemoracije na Gradskom groblju. A.Z.

Reagiranje

Zar to nije sramotno!

♦O neprihvatljivom odnosu zadarskih vlasti prema tekovinama antifašističke i narodnooslobodilačke borbe u Hrvatskoj, koji traje već godinama

U »Glasu antifašista« broj 51. od 25. travnja 2009. godine na stranici 15. objavljen je članak o otvorenonom pismu **Mesiću, Sanaderu i Bebiću** Udruge antifašističkih boraca i antifašista županije Zadar, u kojem se iznosi neprimjeren odnos zadarskih vlasti prema tekovinama antifašističke i narodnooslobodilačke borbe u Hrvatskoj. Takav odnos u Zadru traje već godinama, koju provode gradonačelnici od **Duška Kućine**, preko **Božidara Kalmete** i **Ane Lovrin** do **Živka Kolege** i **Zvonimira Vrančića**, koji su imali neprimjeren odnos prema tom razdoblju povijesti Zadra.

Već od 1991. godine Zadar ne slavi svoj Dan oslobođenja, 31. listopada 1944. godine. Čak je taj datum nakaradno okarakteriziran za Zadar kao dan okupacije od strane partizana.

Zar to nije sramotno!

Tu sam živio i radio, obrađujući svoju zemlju. Mnoge stvari znam!

Priklučujem se otvorenom pismu, s dodatkom:

Znaju li oni čija se zastava vijorila u Zadru od 1920. do 1944.?

Znaju li oni da ta zastava nije donesena iz Zagreba, već iz Rima?

Znaju li oni da se u Zadru zavijorila Hrvatska zastava 31.X.1943.?

Znaju li oni koja je službena valuta bila u Zadru?

Znaju li oni da se je u svakoj ulici na izlogu isticao natpis na talijanskom jeziku: »Ovdje se govori samo talijanski!«

Znaju li oni kome je i zašto služila Cvisture, današnji Vodovod?

Znaju li oni čiji su državljanii služili svoj vojni rok u Zadru?

Znaju li oni kome su i zašto služile vojarne u samom gradu, u Foši, na ulazu u grad iz Foše, u ulici Stjepana Radića tri kasarne, u parku Vladimira Nazora, u Stanovima, Crno, Babin Dub, Gaženice itd.?

Znaju li oni čemu su služili betonski bunkeri oko Zadra, od Punta-mike, Bokanjca, Crnog do Bibinja, s puškarnicama?

Znaju li oni da je Zadar bio opkoljen bodljikavom žicom?

Znaju li oni čemu je služila zgrada Tri bunara, uz Općinski sud?

Znaju li oni kome je služila reprezentativna zgrada na obali, današnja Županija?

Znaju li oni kome je i zašto služio vojni brod, usidren u Vruljicama?

Znaju li oni kome su služili vojni poligoni na Punta Bajlo i u Cerodulama?

Znaju li oni da je iz Zadra otjerano 9.700 Hrvata, a u njihove stanove useljeni su fašisti iz Italije?

Znaju li oni da je u Zadru ostalo bez posla 8.000 Hrvata?

Znaju li oni tko je i zašto nasilno prevodio naša prezimena na talijanski jezik?

Znaju li oni što je Zadar doživio Rimskim ugovorom iz 1920. godine?

Znaju li oni što je Zadar doživio 18. svibnja 1941. godine potpisanim ugovorom između Ante Pavelića i Mussolinija?

Znaju li oni da je zadarska okolica od 1941. do 1945. godine dala 1.500 palih boraca za oslobođenje naše zemlje i Zadra?

Znaju li oni tko je i zašto zapalio sela: Mali Iž, Savar, Verunić Polje (na Dugom otoku) i 10 obiteljskih kuća u Sutomišćici?

Znaju li oni tko je i zašto osnovao koncentracioni logor na Molatu, Ošljaku i Ugjanu? Koliko je tamo čamilo naših ljudi?

Znaju li oni tko je od njihovih predaka gospodario Zadrom iz iste zgrade na Narodnom trgu?

Znaju li oni na kojem jeziku su ulice nazvane u doba fašizma?

Mate Grubiša, Zadar

Očekivanje »bijelog dima« na Pantovčaku

Kako se približavaju predsjednički izbori tako se »Glas koncila« sve više uzbudjuje i češe. Sudeći po udarnim komentarima, vjere mu nema nigdje, nego ga svrbi samo čista politika.

Glavni urednik tako piše: »Budući da će uskoro biti predsjednički izbori - sudbinski je važno kakav će biti budući predsjednik države«.

Sad se pitam, kada je to vjerskom listu »sudbinski« važno, znači li da su Boga napustili i da im On nije sudbina, nego predsjednik i politika.

»Budući hrvatski predsjednik trebao bi biti čovjek iz redova šutljive većine« kažu oni. No, u prethodnom broju lista objavljeno je da su »velika (šutljiva) većina katolici, a to znači i Crkva«. Izgleda, matematički jasno, da bi onda Crkva trebala birati predsjednika, a ne narod. No, mi se vu tu matematiku ne bi steli mešati. Upozoravamo samo da strogo treba razlikovati što »sudbinski« znači predsjednik, a što Bog. No, možda bi ipak bilo jeftinije da Crkva izabere predsjednika. Pa da se kandidira neki od biskupa, kardinala ili nižih popova poput Miklenića ili Lasića. A onda da na Pantovčaku, odnosno Kaptolu, kad izaberu, puste bijeli dim. Ili bi mogli »gustu maglu spustiti«, ne samo na kraju, nego i prije izbora što bi im bilo puno važnije i sudbonosnije.

Ovog ljjeta sam mislio preskočiti, i ne spomenuti Tomca, kad, evo njega još za vrućih žega kako, prerašen u novinara, na jednoj TV postaji razgovara sa admiralom Davorom Domazetom Lošom. Gledao sam, ne zato što je bilo zanimljivo, nego mi je djelovalo kao Malnarova antitelevizija. No, čak ni na kraju emisije nisam mogao zaključiti tko je stvarno bio lošiji Loš ili Tomac.

Uglavnom dugo tijekom razgovora nisu znali kako bi se oslovjavali sa »Vi« ili »ti«. A onda su ipak prešli na »Mi«. Pa je Tomac podsjetio: »Mi smo zajedno držali predavanja«, i u inozemstvu, a Loš je odmah to potvrdio. Tada im je, vjerojatno, sinula ideja da bi i ova Tomčeva emisija mogla prerasti u njihovo zajedničko predavanje. I uspjeli su u tome. To je, doista bilo predavanje, uglavnom Loše. A i Tomca.

Prezentirana je bila čak i Lošina analiza nekih »strateških« poteza prema Hrvatskoj, jer je, kaže, njegovo područje »geostrategija i geopolitika«. U jednom

trenutku je govorio i o medijima u Hrvatskoj i njihovom »kolonijalnom odnosu« pa je to nastojao i potkrijepiti. »Zato imate ovakve emisije koje zaglupljuju, zatupljuju«, reče Loš. Do kraja emisije Tomac to nije negirao, nego samo klimao.

Profesor Tomac je citirao admirala Lošu i njegova ranija geopolitička predviđanja, a ovaj je uživao slušajući svoje mudre misli. Jedino ih Tomac još nije bio naučio napamet, nego ih je, čak i bez neugodnosti, čitao.

No, nije samo Tomčeve »novinarstvo« takvo. Nedavno je i Ivan Zvonimir Čičak citirao don Živka Kustića, koji se kritički osvrnuo na Mesićevu posjetu Jadovnu. Kustić je pisao u Jutarnjem listu, a Čičak ga, zamislite, u istom tom listu i u isto vrijeme citirao zato jer su mislili isto.

Uostalom kada su obojica kolumnisti, zašto ne bi pisali zajedničku kolumnu, pa da se ne moraju međusobno citirati. Ili da malo kombiniraju pa jedan dan piše Ivan Zvonimir Kustić, a drugi dan don Živko Čičak. I onda se nikad ne bi znalo tko što kaže, tko je trenutačni don Čičak, a tko privremeni Ivan Kustić.

Znači, ne bi se znalo tko tu koga. Hoće reći tko tu koga citira. A do tada mogla bi se izdati knjiga Čičkovih citata Kustića. Jer je upravo nedavno izašla Kustićeva knjiga sabranih »jutarnjih pripovijedanja«. Pa bi se to poduplalo. A zna se tko vidi duplo.

Inače, i Čička svrbe predstojeći predsjednički izbori, pa je u istoj toj kolumni poručio »da nam na čelu države više ne trebaju 'titistički antifašisti', kao što su to bili Tuđman i Mesić, nego antifašisti i antikomunisti, dakle demokrati prema europskim i svjetskim kriterijima«.

Još kada bi se ti kriteriji poklapali sa Čičkovim, koliko bi tu demokracije bilo. Toliko da bi je mogli i izvoziti. I to u nedemokratske zemlje. Tamo bi ih objeručke prihvatali.

Čičak se istaknuo i kada se zalagao za ljudska prava Thomposna. A ovaj je nedavno »demokratski« uzvrat u Biogradu gdje je izjavio: »Neću više šutjeti, dosta je! Za dom smo spremni, iako izdajnici to ne bi htjeli. Za dom!« – vriskao je Marko Perković Thompson.

-Nisu antifašisti stvorili ovu državu, neću šutjeti! Najveći izdajnici u Hrvatskoj su Mesić i Kajin, grmio je Thompson. Reakcija Policijske uprave zadar-

ske na te riječi bila je vrlo oštra, ali i učinkovita. Odmah su, nakon par dana zbog zahtjeva, pokrenuli istragu i utvrdili da su Thompsonove izjave »date u drugaćijem kontekstu čiji sadržaj ne upućuje na postojanje obilježja prekršaja niti kaznenog djela«.

Znači fašistički pozdrav »Za dom spremni« može se urlikati na javnim skupovima, ali u kontekstu. Srećom što je tamo bio kontekst, jer bi inače Thompson završio u čuzi. No, i da ga nije bilo, Thompson je nakupio dovoljno milijuna eura da može i kupiti kontekst, ako treba.

U Domu branitelja u Slovenskoj ulici u Zagrebu održana je 14. srpnja javna tribina u povodu 120. obljetnice rođenja ratnog zločinca, poglavnika ustaško-fašističke NDH Ante Pavelića. Taj skup, koji je najavljen plakatima po gradu, zajednički su organizirali HOP, Hrvatska čista stranka prava i Udruga štovatelja lika i djela poglavnika Pavelića.

Je li ova udruga registrirana ili nije? Možda su rekli da su oni »likovni djelatnici«, jer njeguju lik i djelo poglavnika. Predsjednik HČSP Josip Miljak imao je »teške« posljedice, jer je morao na »obavijesni razgovor« u Policiju. Nakon toga je izjavio da je »policija svoj posao obavila vrlo korektno i profesionalno te da na njihovo postupanje nema primjedbe«. Inače, policiji je to javila Vesna Teršelić iz Centra za mirovne studije. Priopćenjem je Miljak na to rekao: »Pozivamo sve pravaše da se ne obaziru na te spodobe koje Hrvatsku žele držati prikovanu njihovim lažima i obmanama, nego neka hrabro i stočki šire hrvatsku misao i djela naših velikana, u koje nesporno spada poglavnik Nezavisne Države Hrvatske dr. Ante Pavelić«.

Dakle, dobitnica alternativne Nobelove nagrade za mir Vesna Teršelić proglašena »spodobom«, a ratni zločinac i ustaški fašist »velikanom«. Za to nije bio potreban ni dodatni »obavijesni razgovor«, nego je nastavljeno još »korektnije i profesionalnije« prema priopćavatelju Miljku.

Iduće godine bi mogli možda i na nekom stadionu obilježiti godišnjicu rođenja »velikana«, a program bi mogao biti »obogaćen« i nastupom Za dom spremnog pjevača, naravno na derneku, uz odgovarajuću koreografiju. Važno je samo da cijeli program bude »u kontekstu«.

DOKUMENT GENOCIDA

♦Dr. sc. Đuro Zatezalo: JADOVNO - kompleks ustaških logora 1941. i JADOVNO - zbornik dokumenata

Upovodu 68. godišnjice zloglasnog ustaškog logora Jadovno kod Gospića Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske predstavio je na Tribini grada Zagreba dvotomno opsežno djelo dr. sc. Đure Zatezala: JADOVNO - kompleks ustaških logora 1941. i JADOVNO - zbornik dokumenata, zapravo rezultat višedesetljenog povijesno-istraživačkog rada autora.

Vrijedan je to prilog ne samo povijesnoj istini o Jadovnom i ružnom vremenu koje je iza nas, nego i najbolji način da se istinom suprotstavimo aktualnom povijesnom revisionizmu, naglasila je na početku predstavljanja potpredsjednica SABA Katica Sedmak.

Izdavač je Muzej žrtava genocida iz Beograda, knjige su tiskane na ciriličnom pismu. Prije pet godina bilo je inicijativa da se knjiga tiska u Hrvatskoj, u zajedničkom izdanju »Prosvjete«, Srpskog narodnog

vijeća i »Novog libera«, ali to nije realizirano.

Iako je postojao samo 120 dana, od travnja do kolovoza 1941. godine, sustav logora Jadovno bio je po broju žrtava - više od 40 tisuća - iz Jasenovca drugi na teritoriju NDH. Na najbrutalnije načine tu su ubijani i djeca, i odrasli i starci. Među njima više od 90 posto bili su Srbi, ali su žrtve bili i pripadnici židovske i drugih nacionalnosti, o čemu svjedoči precizan popis identificiranih žrtva koje su skončale

snimio: Z. Herceg

Predstavljanje je organizirao Savez antifašističkih boraca i antifašista RH

Davor Jurišić

BOLJE JE VOLJETI MANJE

♦Prva knjiga biblioteke »Da se ne zaboravi« Udruge antifašista Dubrovnika

Udruga antifašista Dubrovnika predstavila je knjigu »Bolje je voljeti manje« autora Davora Jurišića, pelješkog antifašiste i borca NOR-a iz Gornje Vrnetice. To je ujedno i prva knjiga biblioteke »Da se ne zaboravi« Udruge antifašista Dubrovnika.

U predgovoru autor napominje da knjiga obuhvaća vremensko razdoblje od deset godina (1942. - 1952.) koje je promijenilo svijet, države, narode i pojedince.

-Promijeljile su i moj život i odredile drugačije putove od onih koje sam zamišljao i nadojim se. Ali nisu promijenile mene. Ostao sam što sam i bio, uspravan i zagledan u zvijezde. Humanist i zaljubljenik u Pelješac i moju rodnu Gorjancu Vrućicu - piše Davor Jurišić, ističući

da je svjestan da je sjećanje najsudbonosnija čovjekova osobina, nepresušni izvor radosti i ponosa, boli i tuge. Ono je, što bi pjesnik rekao, krhko, ali bez njega nema ni povijesti ni literature.

U predstavljanju knjige sudjelovali su Mato Jerinić, književnik i urednik biblioteke, Ivica Barišić, dramski umjetnik i prvi dubrovački DJ Goran Prišlić - Vjeverica.

Nova knjiga predstavljena je u sklopu Dana pobjede nad fašizmom i Dana Europe, na kojem je prigodno govorio Albert Vlahov, civilna žrtva Drugog svjetskog rata i član dubrovačke udruge, podsjetivši na strahote koje je proživljavao kao dijete u svom rodnom kraju nadomak Šibenika.

Marinko Vlašić

u tridesetak kraških jama na području Velbita i otoka Paga.

Za predsjednicu SABA RH dr. sc. Vesnu Čulinović Konstantinović ove knjige o Jadovnom neoboriv su dokument genocida prvenstveno nad Srbima, ali i drugim nacionalnostima. One su zapravo leksikon užasa i strave koji su se tamo događali za nepuna prva četiri mjeseca zločinačkog ustaškog režima.

Član Predsjedništva SABA mr. sc. Ivan Fumić detaljnije je podsjetio na faktoografske podatke o učinjenim zločinima i žrtvama Jadovnog, a izrazio je i negodovanje što u Hrvatskoj još nema zakona kojim bi se zabranili i onemogućili istupi i pojave na liniji mržnje i zla.

Predsjednica Savjeta Javne ustanove Spomen-područja Jasenovac dr. sc. Zorica Stipetić ocijenila je djelo Đure Zatezala kao monumentalni doprinos istini o našoj prošlosti, jer demostificira falsifikate onih koji zločine u sustavu Jadovno i drugim logorima za usmrćivanje pokušavaju opravdati navodnom obranom od Srba.

Autor je govorio o svom dugogodišnjem traganju za istinom koja je u ovom djelu predstavljena javnosti. Izrazio je i nadu da će knjige o Jadovnom biti tiskane i u Hrvatskoj, na latiničnom pismu, kao i engleskom jeziku.

A.Z.

Đuro Tadić NIKAD ZABORAVLJENI

U Pakracu je predstavljena knjiga »Nikad zaboravljeni« autora Đure Tadića, člana Predsjedništva Udruge antifašističkih boraca i antifašista Pakrac - Lipik, čiji je motiv bio »dati doprinos istini, ali i zapisati za buduće generacije imena žrtava i i spomenike koji svjedoče o vremenu kad je nastajala ne samo bivša jugoslavenska zajednica nego i današnja Hrvatska«.

Za autora svaka žrtva, bez obzira koje vjere ili nacionalne pripadnosti, ima pravo na djelično sjećanja i poštovanja, tim prije što je u tom vremenu znatan dio spomenika i pisane grade devastiran ili uništen najvećim dijelom tijekom Domovinskog rata.

Na predstavljanju knjige poručeno je da djelo nema namjeru suditi o prošlosti, niti nametati bilo kakvu ideologiju ili politiku, nego svjedočiti o našoj prošlosti.

Pero Matić

BELI MANASTIR

Zajedno s gradonačelnikom **Ivanom Dobošem** i predstvincima drugih organizacija i političkih stranaka, Udruga antifašističkih boraca i antifašista Belog Manastira obilježila je Dan antifašističke borbe polaganjem vijenaca i cvijeća na spomenik borcima *Crvene armije* koji su na ovom području poginuli u završnim borbama Drugog svjetskog rata. Vijenci i cvijeće položeni su i na spomenik palim borcima *NOR-a* iz ovog dijela Hrvatske.

Gradonačelnik Doboš i predstavnik Udruge **Mile Opačić** podsjetili su na to da su vrijednosti antifašizma trajno utkane u temelje hrvatske države i da je antifašizam civilizacijska stećevina, a fašizam zlo koje je odnijelo desetke milijuna života.

B.L.

ČAZMA

Članovi UABA-grada Čazma 21. lipnja na brdu Sv. Vid - Grabovnica svečano su obilježili početak ustanka naroda Hrvatske, prisjećajući se starih komunista Čazmanskog kraja, koji su na tom mjestu prije 68. godina održali sastanak i dogovor o organiziranom pružanju otpora okupatoru i njegovim slugama u NDH. Zaslužnim članovima Udruge Mariji Corelj, Ivanu Deković, Stjepanu Đuran, Nikoli Miloševići i Miji Zajček uručena su priznanja. Istoga dana članovi udruge prisustvovali su središnjoj proslavi Moslavačkog i Bilogorskog kraja u Podgariću, 22. lipnja na središnjoj proslavi Dana antifašističke borbe u Brezovici kod Siska.

B.Č.

ČAKOVEC

Na čakovečkom groblju održana je komemoracija žrtvama holokausta iz Međimurja, kojom se tradicionalno čuva sjećanje na stradanje Židova, na koje je podsjetio predsjednik Židovske općine **Andrej Pal**. O značaju čuvanja povijesnog

sjećanja na holokaust govorio je počasni predsjednik Židovske općine u Osijeku, **Darko Fischer**, kao predstavnik Zajednice židovskih općina Hrvatske, rekavši da su oni pogubljeni samo zbog činjenice da su pripadali drugom narodu ili vjeri. Izrazio je zadovoljstvo time što postoji interes za istraživanje postojanja, značaja i utjecaja židovske zajednice u Međimurju u predratnim vremenima.

M.L.

S komemoracije na čakovečkom groblju

HVAR

Izaslanstvo općine Jelsa, koje su činili načelnik **Ivo Milatić** i njegov zamjenik **Jakša Marić**, postavilo je vijence na spomenike u Jelsi, Zavali, Pitvama, Vrinsku, Svirčima, Vrboskoj, Poljicima, Zastražićima i Gdinju u povodu Dana antifašističke borbe, čime su još jednom iskazali zahvalnost poginulima za domovinu. Predstavnici općine pridružili su se i građani, a prigodne aktivnosti također su obavljene u gradovima Hvaru i Starom Gradu te u općini Sućuraj.

U monografiji »Antifašistička Hrvatska - NOV I PO Hrvatske«, prof. dr. sc. **Nikole Anića**, naveden je podatak da su u NOB-u sudjelovala 2124 stanovnika škoja, koliko se boraca u odnosu na broj stanovnika (5,7 posto) nalazilo rijetko gdje u Hrvatskoj.

D.S.

LABIN

Predstavnici Udruge antifašističkih boraca Labin i Gradske organizacije SDP-a Labin povodom 67. obljetnice sastanka predstavnika komunističkih partija Italije i Hrvatske. Položili su vijenac na spomen-ploči na lokalitetu Griža. Područje koje danas prekriva gusta šuma odigralo je povjesnu ulogu u dalnjem tijeku NOB-e, jer se upravo na tom mjestu labinski ogrank Partije izdvojio iz talijanske organizacije i prešao u hrvatsku.

Sudionici ondašnjih ratnih zbijanja u kojima je živote izgubilo 1.300 žitelja Labinštine, **Andjelo Verbanac** i **Josip Stemberga**, podsjetili su na važnost uključivanja mladih u programe obilježavanja i edukacije po školama. Nakon polaganja vijenca Verbanac je zadržavajući detaljno prepričao tijek

događaja koji je prethodio susretu na Griži.

S.D.

Andjelo Verbanac i Josip Stemberga

OROSLAVLJE

Povodom Dana antifašističke borbe izaslanstvo Grada Oroslavja zapalilo je svijeće na dva antifašistička spomen obilježja u Oroslavju i Krušljevom Selu. Svjeće su zapalili gradonačelnik **Ivan Tuđa**, pročelnica **Zdenka Knezić** i predsjednik Gradskog vijeća **Božidar Zimić**. Oba spomen-obilježja nedavno su obnovljena, a također je uređen i okoliš te zasađeno cvijeće. Kad je riječ o spomen-obilježjima, gradonačelnik Tuđa najavio je da bi do Dana državnosti sljedeće godine trebao biti podignut i spomenik braniteljima Domovinskog rata.

Z.L.

VRGORAC

Vrgorčani su Dan antifašističke borbe proslavili u Stiljima, malom mjestu u sjeveroistočnom dijelu Vrgorca, polaganjem vijenaca i prigodnim domjenkom ispred zgrade nekadašnjeg doma. Na skupu koji je organizirala Udruga antifašista Grada Vrgorca i Grad Vrgorac okupilo se oko 200 sudionika, među kojima su bili **Boris Matković**, vrgorački gradonačelnik, **Ivica Pandžić**, predsjednik Gradskoga vijeća, kao i predstavnici ostalih političkih stranaka i javnoga života te udruga proizliših iz Domovinskog rata.

Današnja Hrvatska, kako je to navedeno u samoj preambuli Ustava RH, baštini tekovine antifašističke borbe na koju Vrgorčani, a i svi stanovnici Republike Hrvatske, mogu biti, ponosni, istaknuo je **Dragan Brljević**, predsjednik Udruge antifašista koji je zajedno s vrgoračkim gradonačelnikom položio cvijeće na centralnom spomeniku.

M.K.

PRIMOŠTEN

U Bratskom Docu, selu primoštenskog zaleđa, vandali su oštetili partizanski spomenik podignut 1958. godine. Nepoznati počinitelj maljem je porazbijao dijelove kamenog spomenika. Na spomeniku su ispisana imena 44 poginula partizanska borca primoštenskog i rogozničkog kraja. Ovaj vandalski čin uz nemirio je primoštenke i rogozničke antifašiste, pa su se u znak prosvjeda odlučili okupiti u spomen-parku oko oštećenog spomenika.

V.S.

RIJEKA

U povodu Dana antifašističke borbe održana je svečana sjednica Udruge antifašističkih boraca i antifašista Grada Rijeke na kojoj je središnje mjesto pripalo dodjeli zahvalnica članovima, zasluženim pojedincima i pravnim osobama. Predsjednik riječke UABA-a **Dinko Tamarut** tom je prilikom izrazio zahvalu svim dobitnicima koji su pridonijeli njegovovanju, razvijanju i jačanju tradicije i tekovina antifašističke borbe i antifašizam te sve-srđno pomagali radu Udruge putem njihovih podružnica.

Zahvalnice je dobilo deset predsjednika podružnica u prošlim mandatima i članova GO: **Matejka Komlenac, Zdenka Čiković, Marija Matković, Rozika Skorupan, Valentin Perušić, Ivan Host, Slavko Spadoni, Franjo Jagnjić, Mate Makale i Branko Vlah** te još 64 članova podružnica Belevarde, Drenova, Gornja Vežica, Kantrida, Kozala, Pećine, Krimeja, Podvežica, Srdoči, Škurinje-Škurinjska Draga, Trsat, Turnić-Sveti Nikola, Vojak i Udruge ratnih i vojnih invalida Rijeke i PGŽ-a.

R.I.

ROGOZNICA

Udruga antifašističkih boraca, Općina Rogoznica i predstavnici SDP-a položili su vijence i zapalili svjeće na svih devet antifašističkih spomen-obilježja na rogozničkom području, a središnji komemorativni skup održan je u Sapinim Docima. U Drugom svjetskom ratu na rogozničkomje području bilo više od 300 žrtava. Poginula su 174 partizanska borca, a ostali su civilne žrtve fašističkog terora, istaknuli su organizatori proslava.

Sramotno je, upozorio je predsjednik SDP-a **Čedo Živković**, da se već 18 godina postavlja vijenac na devastirani spomenik u srcu Rogoznice i da nakon toliko vreme-

na spomenik podignut u spomen na 54 rogoznička mladića nije obnovljen.

U svojem pozdravnom govoru u Sapinim Docima, rogoznička načelnica **Sandra Jakelić** naglasila je kako će do idućeg obilježavanja Dana antifašističke borbe spomenik biti obnovljen.

Prema podacima koje je iznio **Slavko Matić**, tajnik Zajednice udruga antifašističkih boraca Šibensko-kninske županije, s ovog područja bilo oko 32.000 boraca. Poginulo je 7730 osoba, od kojih je 5000 boraca, a 2900 su žrtve fašističkog terora.

S.D.

VUKOVAR

U prisustvu članova Udruge antifašističkih boraca i antifašista i drugih građana, u vukovarskom spomen-parku **Dudik** obilježen je Dan pobjede nad fašizmom. Tom su prigodom sudionici NOB-e iz vremena Drugog svjetskog rata evocirali sjećanja na strahote koje su građani Vukovara i okolice proživjeli pod nacifašističkom okupacijom, počevši već od 11. travnja 1941. kada su hapšeni, mučeni i odvođeni u ustaške logore Jasenovac i Jadovno. Samo u predjelu **Dudik** nevini su ljudi ubijani i završavali u jama u sve do 1943. godine.

U počast žrtvama položeni su vijenci kod spomenika oslobođiteljima u Borovu, kod spomen-kosturnice na Trgu žrtava fašizma kod vukovarske bolnice i drugih spomen-obilježja. Tom su činu prisustvovali veleposlanik Ruske federacije **Aleksandar Medvedev**, generalna konzulica Republike Srbije **Biljana Ristić**, potpredsjednik Vlade Republike Hrvatske **dr. sc. Slobodan Uzelac**, predsjednik SDSS-a **Vojislav Stanimirović** i predsjednik Zajednice općina **Dragan Crnogorac**. Iako pozvani, nitko se od čelnika gradske vlasti nije pridružio komemoraciji, na kojoj je uz ostalo upozorenje da je spomen-park Dudik izložen kontinuiranoj devastaciji.

Dražen Vilenica

SKRAD/ČABAR

Delegacija Općine Skrad na čelu s načelnikom **Damirom Grgićem**, te članovima Udruge antifašističkih boraca i antifašista Skrada položili su bukete i zapalili svjeće kod spomenika palim borcima u starom parku, na grobu palih boraca II. svjetskog rata na mjesnom groblju, kod Križa te na spomen-ploči palim mještanima Bukovog Vrha u središtu sela. Mještani općine Skrad minutom šutnje i odavanjem počasti prisjetili se borbe

protiv fašizma i još jednom je potvrđena antifašistička ideja koju nose u svojim srcima.

Dan antifašističke borbe prigodno je obilježen i u čabarskom kraju. **Duško Kvaternik**, zamjenik gradonačelnika grada Čabre i **Miroslav Turk**, predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista obišli su sva veća mjesta u čabarskom kraju i tom prilikom na neke od njih položili cvijeće. Krenuli su iz Čabre prema Tršću, Malom Lugu i Gerovu, a na povratku su zapalili svjeće u Tatinskoj Dragi i Prezidu. Cvijeće je položeno u Čabru na spomenik u Ulici Ivana Gorana Kovačića kod nekadašnjeg pansiona, u Tršću kod spomenika u centru naselja te u Malom Lugu kod spomenika internircima.

V.Z.

Duško Kvaternik i Miroslav Turk polažu cvijeće na spomenik u Čabru

SVETI DUH

Obveza nam je tumačiti povijesnu istinu, istaknuti pozitivne poruke NOB-e i Domovinskog rata jer borci NOR-a su Hrvatsku oslobodili, a borci Domovinskog rata obranili, istaknuo je predsjednik buzetske Udruge antifašista **Edo Jerman** na proslavi u povodu Dana antifašističke borbe u Svetom Duhu kod Buzeta.

Antifašisti osuđuju zločine nad nevinima ma tko ih i iz koga razloga počinio, rekao je Jerman te apelirao da se prestane mrtve koristiti u politikantske svrhe i za skretanje pažnje s krize i problema.

Gоворили су i saborski zastupnik **Damir Kajin** te buzetski gradonačelnik **Walter Flego**, a nastupila je limena glazba buzetskog GD-a Sokol te svirači tradicijske glazbe.

I.G.

ZABREŽANI

»Slava neka bude onima koji ovdje počivaju i vi mladi koji ostajete, nemojte da se zaborave njihove ideje i idealni, patnje i muke. Budimo čvrsti i ne dozvolimo da nam banda ruši naše muke«, u prigodnom je govoru u povodu uređenja zajedničke grobnice žrtava nacifašista u Zabrežanima kazao jedan od posljednjih živućih boraca ovoga kraja **Stipe Sajina**.

Anton Dušan iz pazinskog UAB-a

dodao je da im laži o tome da su parti-zani bili koljači, a fašisti domoljubi pa-ruju srca, dok je pazinski gradonačelnik **Renato Krulčić** istaknuo da se spomen-obilježja i grobnice uređuju da se ne bi zaboravilo da su stanovnici ovoga kraja 1943. godine bile prepušteni na milost i nemilost nacifašističkim okupatorima te da je rezultat toga krvavog pira bio još veći otpor stanovništva. U grobnici se nalaze 62 žrtve Rommelove ofenzive iz sela Zgrabići, Pariži, Kašćergani, Drndići, Šajini, Gajmovići, Zabrežani i ostalih za-selaka te osmorica palih zabrežanskih boraca NOV-a.

Spomen-područje uređeno je na ini-cijativu Mjesnog odbora, financirao ga je Grad Pazin.

G.I.

SENJ

Polaganjem vijenca i paljenjem svijeća na spomeniku Kosturnica na brdu Nehaj te ispod Centralnog križa na senjskom groblju Svetog Vida, Gradska organizacija SDP-a Senja obilježila je Dan antifašističke borbe, upozorivši da Gradske vlasti go-dinama syjesno zanemaruju i izbjegava-vaju pokloniti se žrtvama sahranjenim na ovom spomen-obilježju. To pokazuje i današnje stanje ovog spomenika koji je zapanjen i dijelom devastiran. Zar se sra-me žrtava palih za oslobođenje Senja u borbi protiv tadašnjeg okupatora vođenog zločinačkom ideologijom, diktaturom i rasnom i genocidnom politikom s ciljem istrebljenja drugih naroda i rasa - rekao je u prigodnom obraćanju **Tomislav Zrin-ski**, predsjednik županijske i senjske or-ganizacije SDP-a.

Polaganje vijenca kod spomen-kostur-nice

CEROVLJE

Minutom šutnje za sve koji su u Narodnooslobodilačkoj borbi položili živote za sretniju budućnost nadolazećih naraštaja počela je svečana sjednica cero-vljanskog vijeća povodom Dana općine. Ponosni smo što je općina odabrala Dan antifašističke borbe za Dan općine, napomenuo je u prigodnomgovoru **Ivan Gržetić** iz delegacije pazinske Udruge

antifašističkih boraca koja je prethodno položila vijenac kraj željezničke postaje u Ceroviju na spomen-obilježje 104-orici poginulih boraca.

I.G.

Brojni uzvanici na svečanosti u povodu Dana općine

RUKAVAC

Ispred spomenika palim borcima u Rukavcu svečano je obilježen Dan antifašističke borbe. Brojne delegacije s područja cijele Liburnije sudjelovale su na središnjoj svečanosti.

Osim matuljskog UABA, koji je orga-nizirao ovu manifestaciju, vijenice su na spomenik palim borcima položile i dele-gacije Mjesnog odbora Rukavac te Gra-da Kastva, a u svečanosti su sudjelovale i delegacije iz Rijeke, Opatije i Lovrana. Prije same svečanosti ispred rukavačke škole antifašisti su položili vijenice kod centralnog spomenika NOR-a u Matuljima te na spomen groblju Rukavac. Dan antifašističke borbe obilježen je i na nekoliko mjesta diljem Liburnije, gdje su antifašisti te degacije grada Opatije i susje-dnih općina položili vijenice na spomenike palim borcima NOR-a.

M.M.

Polaganje vijenca pred spomenik u Ruka-vcu

PLOČE

Povodom Dana antifašističke borbe predstavnici Udruge antifašističkih boraca i antifašista Ploča i predstavnici pločanskog SDP-a položili su vijenice u gradskom spomen-parku te u svim mjesnim odborima gdje takva obilježja postoje.

Prije polaganja održana je godišnja skupština pločanskog UABA koju je vo-dio njen predsjednik **Vitko Tomašević**. Kao gosti nazočni su bili **Branko Gošeta**,

potpredsjednik Saveza udruga antifašista i antifašističkih boraca Hrvatske i pre-dsjednik Zajednice Županijskog UABA, **Marinko Vašić**, predsjednik dubrovačkog UABA te **Ante Gavranić**, predsjednik dubrovačke Udruge »Josip Broz Tito«. Tomašević je naglasio da je obnavljanje članstva udruga jedna od najvažnijih zadaća hrvatskih antifašista, dok je Grošeta izrazio nezadovoljstvo suradnjom lije-vo orijentiranih stranaka koji ih se sjete pretežito kada dođu izbori.

D.V.

VELIKO TRGOVIŠĆE

Članovi udruge antifašističkih boraca položili su 22. lipnja vijenac na spomenik ispred Doma kulture, obilježavajući Dan antifašističke borbe naroda Hrvatskoga zagorja. Svjeće su zapalili i predstavni-ci općinske vlasti i političkih stranaka. Spomenik u središtu mjesta, podignut šezdesetih godina prošloga stoljeća *Stjepa-nu Tuđmanu*, poginulim borcima NOR-a i žrtvama fašističkoga terora, obnovljen je prije dvije godine, kada je uređen i me-morijalni park, a ranije uklesanim imeni-ma stradalih u Drugome svjetskom ratu dodana su i imena boraca poginulih u Domovinskom ratu.

Z.L.

SOLIN

U povodu obilježavanja Dana antifašističke borbe predstavnici Gra-da Solina, uz nazočnost predstavnika solinske udruge antifašističkih boraca i antifašista i solinskog SDP-a, položili su vijenice pred spomenikom u parku na Širini. Tom su se prigodom okupljeni-ma kratko obratili predsjednik solinskog SDP-a **Darko Meštrović**, te gradonačelnik **Blaženko Boban**, koji su naglasili važnost očuvanja sjećanja na sve one koji su svoje živote dali za obranu domovine. U Dru-gom svjetskom radu poginulu je 214 So-linjana.

MAKARSKA

Nakon gotovo tri mjeseca koliko je prošlo od zadnje Izborne skupštine na kojoj se **Tomo Doka** povukao s mesta čelnog čovjeka SABA, antifašisti su za novog predsjednika izabrali **Niku Prdeleta**, koji je svoj prvi javni nastup imao na Dan antifašizma pozdravivši sve prisutne u ime SABA na spomeniku na Glavici. Desna ruka Prdeleta bit će tajnik **Tonči Pivac** koji je izabran na izbornoj skupštini.

M.K.

IN MEMORIAM

SAVKA DABČEVIĆ-KUČAR 1923.-2009.

U Zagrebu je 6. kolovoza umrla jedna od najistaknutijih hrvatskih političarki dr. Savka Dabčević-Kučar. Rođena je 6. prosinca 1923. na Korčuli. U rujnu 1943. otišla je u partizane, a u prosincu 1943. odlukom OK KP za Dalmaciju upućena, kao jedan od rukovoditelja zbjega, u El Shatt u Egipat.

Na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu je od 1950. bila asistentica, a od 1965. godine redovna profesorica. Bila je poslanica u Saveznoj skupštini, zatim predsjednica Izvršnog vijeća Sabora SRH, a od 1969. predsjednica CK SKH i član Predsjedništva SKJ.

Savka je istaknuti vođa »Hrvatskog proljeća«, zbog čega je nakon 21. sjednice Predsjedništva SKJ smijenjena s položaja, uklonjena s fakulteta i iz javnog života. Godine 1990. bila je na čelu Koalicije narodnog sporazuma, a u listopadu 1990. formira Hrvatsku narodnu stranku (HNS). Ostala je počasna predsjednica HNS-a, a bila je zastupnica u Hrvatskom saboru (1992-1995).

IVAN MILAT 1922.-2009.

U Kutini je umro počasni predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista toga grada Ivan Milat.

Bio je sudionik NOB-e, a aktivno je sudjelovao u rada SABA RH.

Kao akademski slikar i prosvjetni radnik dao je svoj veliki doprinos u obrazovanju mladih u Kutini gdje je bio profesor u osnovnim i srednjim školama. Ostat će upamćen i kao veliki humanista i umjetnik koji je imao brojne samostalne izložbe slika. Dobio je brojna priznanja, a proglašen je i počasnim građaninom Lipika.

JOSIP HELEŠIĆ 1921.-2009.

Rođen u Bađincu nedaleko Čazme u siromašnoj obrtničkoj obitelji. Odgajan pod rukom starog komuniste zarana se opredjelio za antifašistički pokret. Kao SKOJ-evski rukovodilac učestvovao je u prvim akcijama pružanja organiziranog otpora neprijatelju i okupatoru, zbog čega je bio hapšen. Sredinom 1944.

aktivno se uključuje u moslavačke partizanske jedinice.

Po završetku rata aktivno je radio na obnovi i izgradnji porušene i opustošene zemlje. Bio je član i rukovodilac u društvenopolitičkim i radnim organizacijama sela Grabovnica, općine i kotara Čazma, a posebno u Savezu borača NOR i Udrudi antifašističkih boraca i antifašista grada Čazma.

PERO DJETELIĆ 1926. - 2009.

Rođen u Kostajnici, diplomirani pravnik, učesnik NOB-a i član SKOJ-a od 1942. godine. Radio u Kostajnici, Sisku, Beogradu i Zagrebu na raznim funkcijama u organima vlasti i delegatskim skupštinama. Bio je član Republičkog i Saveznog savjeta za prosvjetu i kulturu, predsjednik kluba delegata Skupštine SFRJ, član CKSKH i Revizijske komisije CKSKH. U organizacijama fizičke kulture bio je predsjednik plivačkih saveza Hrvatske i Jugoslavije, tajnik i predsjednik Saveza sportova Jugoslavije. Bio je član Predsjedništva i predsjednik Vatrogasnog saveza Jugoslavije i Hrvatske. Napisao je i objavio veći broj članaka, prikaza, referata i studija iz oblasti prosvjete, kulture i fizičke kulture, društvenih aktivnosti, političkog sistema socijalističkog samoupravljanja, protupožarne zaštite i dr.

NIKOLA PAVLAČIĆ-MIKA 1923.-2009.

Rođen u selu Kamensko (Karlovac). Godine 1941. kao mladi krojački radnik sudjeluje u akcijama URS-ovih sindikata. Naredne godine pristupio je partizanskim jedinicama. Tokom rata bio je borac i partizanski starješina, član OK SKOJ-a za Kordun.

Nakon oslobođenja zemlje završava studije na Visokoj privrednoj školi u Zagrebu, obnašao je odgovorne dužnosti u Savezu sindikata grada Karlovca, bio je i savezni poslanik te radio na području odgoja i obrazovanja u više državnih institucija. Kao ratni pripadnik Karlovačke brigade, nakon umirovljenja aktivno je djelovao u Sekciji 34. udarne divizije pri SABA RH, Udrudi antifašističkih boraca i antifašista Grada Zagreba i Zagrebačke županije. Za zasluge u ratu i miru nositelj je više odličja i priznanja.

JURAJ ALFONS-PEKO 1925.-2009.

Rođen u mjestu Mali Gradac. Sudionik je Narodnooslobodilačkog rata od 1941. godine. Kao borac i omladinski rukovodilac istakao se u 11. diviziji, obnašao je dužnost i pomoćnika komesara bataljona u 6. proleterskoj brigadi.

Nakon oslobođenja zemlje ostaje u aktivnoj vojnoj službi, završava sve vojne škole. Umirovljen je u činu general-majora avijacije. Za zasluge u ratu i miru odlikovan je s više odličja a najdraže mu je priznanje »Zlatna značka pilota«. Bio je aktivan u radu društveno-političkih organizacija i udruga antifašističkih boraca i antifašista (Jug – Zagreb) te u Sekciji zrakoplovnih vojnih umirovljenika.

ZVONKO IVANKOVIĆ VONTA 1919. -2009.

U Zagrebu je u 90. godini umro Zvonko Ivanković Vonta, poznati hrvatski partizan, prijeratni član KPJ, biograf ratnog sekretara KPH Andrije Hebranga te žestoki i uporni polemičar i branitelj antifašističkih tradicija u Hrvatskoj. Antifašističkom pokretu priključio se od samih početaka odmah nakon okupacije 1941. godine.

Nakon rata radio je kao sudac. Zbog nezadovoljstva stanjem u KPH, partiju napušta 1969., ali ostaje na pozicijama ljevice. Svojom knjigom o Andriji Hebrangu koja je izašla 1988. godine izazvao je brojne kontroverze zbog čega je čak završio i u zatvoru. Poslije 1990. od svakog je revizionizma uporno i nepopustljivo branio antifašizam, partizanski pokret i Tita, vodeći u javnosti brojne polemike. Bio je žestoki kritičar i Franje Tuđmana.

JOSIP STANIĆ-GRIŠA 1919.-2009.

Rođen u Omišu. Početkom okupacije zemlje postaje član MK SKOJ-a Dubrovnik. Kasnije je bio na dužnostima člana Općinskog i Kotarskog komiteta SKOJ-a u Omišu, član OK SKOJ-a za srednju Dalmaciju.

Poslije oslobođenja bio je član GO sindikata Hrvatske i SSRNH, obnašao brojne odgovorne dužnosti u društveno-političkim organizacijama. Njegovo su djelo i autorske knjige posvećene zavičaju. Aktivno je radio u udrugama antifašističkih boraca Splitsko-dalmatinske županije. Nositelj je Partizanske spomenice 1941. i više odličja.

Prvi kongres pravnika antifašista Hrvatske

♦Kongres u Glini (od 12. do 14. kolovoza 1944. godine) dao je snažnu podršku novom legalitetu koji se stvarao u narodnooslobodilačkoj borbi

Sredinom travnja 1944. godine Izvršni Sodbor ZAVNOH-a imenovao je *Sazivački odbor* kongresa od 12 članova. Neposredne pripreme za organiziranje Kongresa pravnika antifašista Hrvatske povjerene su Odjelu za upravu i sudstvo ZAVNOH-a. Za predsjednika Sazivačkog odbora imenovan je dr. Ante Mandić, bivši član Jugoslavenskog odbora u Londonu, odyjetnik i jedan od vođa istarskih Hrvata; za tajnika je imenovan dr. Ferdo Čulinović (otac današnje predsjednice SABA RH dr. Vesne Čulinović-Konstatinović), tada još referent u Odjelu za sudstvo i upravu ZAVNOH-a. U toj funkciji Čulinović je bio zapravo glavni i neposredni organizator kongresa.

Delegati iz svih krajeva

Nakon višestrukog odgađanja, Kongres je održan u Glini, kroz dva radna dana 13. i 14. kolovoza 1944. godine, uz sudjelovanje 144 delegata iz svih, pa i okupiranih krajeva Hrvatske, kao i predstavnici ZAVNOH-a, CK KPH, Glavnog štaba Hrvatske i savezničkih vojnih misija. Kongresu je prisustvovala delegacija ZAVNOBiH. Poziv na Kongres odazvala se i slovenska delegacija, međutim kako je skup odgođen za polovicu kolovoza, to su se slovenski delegati morali vratiti u Sloveniju.

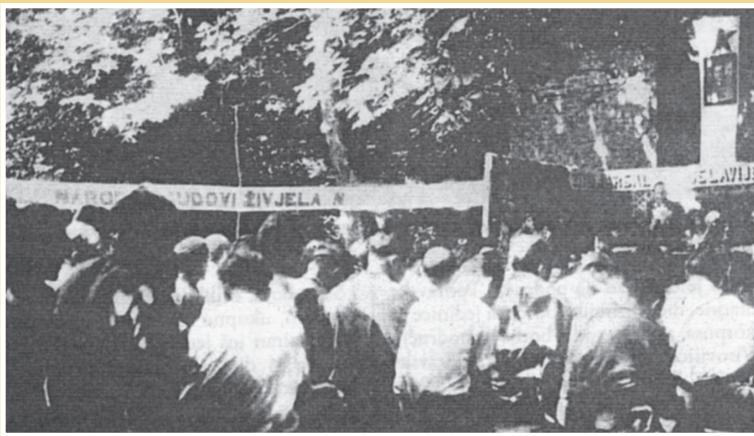
U radnom dijelu Kongresa pročitana su 22 referata koji su prema sadržaju bili podijeljeni u šest radnih tema: 1. Osnovni zadaci naših pravnika, 2. Osnovi državnog prava, 3. Upravno pravo, 4. Naše sudstvo, 5. O ratnim zločinima, 6. Problemi našeg zakonodavstva. Nakon svake teme slijedila je diskusija (sudjelovalo čak 57 delegata), među njima i Jakov Blažević, tadašnji predsjednik Suda ZAVNOH-a, predratni profesor Pravnog fakulteta u Zagrebu dr. Ivan Krbek, budući profesori toga fakulteta: dr. Ferdo Čulinović, dr. Oleg Mandić i dr. Aleksandar Goldštajn te dr. Lea Geršković, kasnije i profesor Pravnog fakulteta u Beogradu i Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu. Na Kongresu su aktivno sudjelovali, referatima i diskusijama, mnogi pravnici iz Hrvatske, koji će poslijeratnom

pravnom razvitku naše zemlje dati veliki obol svojom znanstvenom i stručnom aktivnošću. To su: Mile Babić, Gabrijel

da »samo takav oblik državne vlasti, temeljen na narodnooslobodilačkim odborima i zemaljskim antifašističkim vijećima,

može osigurati tekovine narodnooslobodilačke borbe i da samo takva državna organizacija u kojoj su zakonodavna i izvršna vlast u rukama naroda mogu biti garancija protiv povratka na staro«. U vezi s organizacijom pravosuđa Kongres je prihvatio postojeću organizaciju sudova u okviru narodnih odbora, iako su izražene želje o posebnoj organizaciji sudova, što je bilo provedeno u mjesecu studenom 1944. godine trećim uputstvom ZAVNOH-a

o preuređenju sudova. Na Kongresu su potvrđena i načela izbornosti, kontrole i poozivnosti sudaca koja su se razvila u praksi sudova NOO-a.

Zbog sigurnosti delegata radni dio Kongresa održan je u jednom šumarku blizu Gline

Badovinac, Gabro Divjanović, Jakov Duboković, Ante Kalodera, Petar Kleut, Vjekoslav Kudelnjak, Uroš Novaković, Ranko Radaković, Zvone Richtman, Đuro Stanković, Stevo Tomić, Ivan Tremski, Ivo Vejvoda, Milan Vurdelja...

Razrada ustavnih načela

Zbog sigurnosti delegata radni dio Kongresa održan je u jednom šumarku blizu Gline, jer su Sazivački odbor i Tajništvo ZAVNOH-a ocijenili da će delegati tamo biti sigurniji nego u samom gradu. Znastveno i povijesno značenje Kongresa leži prvenstveno u činjenici što je on svojim savjetima i smjernicama pomogao daljnjoj izgradnji pravnog sistema u Hrvatskoj, a utjecao je i na sukladnu izgradnju pravnog sistema susjednih federalnih jedinica.

Ovaj pravnički kongres prvi je u našoj narodnooslobodilačkoj borbi razradio načela ustavnog uređenja nove Jugoslavije, posebno ustavne odluke Drugog zasjedanja AVNOJ-a i Trećeg zasjedanja ZAVNOH-a. Na njemu su podrobno analizirani temelji na kojima počiva jugoslavenska federalna zajednica. Kongres je ukazao na to da je tzv. država NDH »nasilnička tvorevina okupatora i njihovih izdajničkih pomagača«, da predstavlja »prostu negaciju osnovnih prava naroda i građana«, pa da su »svi akti toga nasilničkog režima lišeni svake istinske zakonitosti«, pa se prema tome imaju smatrati – ništavnima.

Kongres je izričito upozorio na to

U vezi s ratnim zločinom Kongres je utvrdio osnovne elemente ratnog zločina i postavio načelo da pravo na progona ratnog zločinca ne može zastarjeti. Kongres je postavio i konkretan zahtjev da naši narodi imaju pravo u toku i nakon rata privesti zaslужenoj kazni one strane zavojevače koji su vršili zločine nad našim narodima, a posebno pak domaće ratne zločince. Posebno je zanimljiva tema bila koja se odnosila na ratne zločine. O njoj je podneseno pet referata. U njima su analizirane teoretsko-pravne osnove ratnog zločina, pojedine kategorije ratnih zločinaca i konkretna zlodjela koja su ustaše, četnici i okupatori počinili u Hrvatskoj. Pojedini su referati, u teoretskoj razradi pojma ratnog zločinca, anticipirali svojim sadržajem probleme koji su se u literaturi međunarodnog ratnog prava tek počeli razmatrati.

Sve preporuke i stručna mišljenja izražena na Kongresu u znatnoj su mjeri pridonijele poboljšanju pravne prakse na oslobođenom području Hrvatske. Ona su, također, utjecala i na intenzivnu normativnu djelatnost ZAVNOH-a tokom jeseni 1944. godine, kada je bilo doneseno nekoliko novih, važnih organizacijskih i materijalnopravnih propisa o sudstvu Hrvatske na oslobođenom području...

B. M.

ĐORĐE ANDREJEVIĆ KUN, *Svjedoci užasa*